11 ՄԱՅԻՍ 2007 ՈՒՐԲԱԹ 87 (3739)

Ազգ
Azg

Հայաստանի

Ինչպե՞ս քվեարկեցինք

«Ազգի» կայքէջը մայիսի 12-ից դարձյալ հրավիրում է իր ընթերցողներին՝ այս անգամ ներկայացնելու, թե ինչպես կատարեցին մայիսի 12-ի ընտրական իրենց առաքելությունը: Դարձյալ ինտերնետային հարցախույզի սահմանափակ տարածում կփորձենք, ըստ պատասխանների ու տրամադրությունների, ուրվագծել մայիսի 12-ի եւ հետընտրական առանձնահատկությունները եւս:

Վերջին 2 հարցերի պատասխանները կարող եք հակիրճ ներկայացնել:

1. Մասնակցեցի՞ք ընտրություններին

Այո

2. Ընտրությունների ընթացքի վերաբերյալ ձեր գնահատականը:

Քաղաքակիրթ, բավարար, անբավարար, խայտառակ

3.Անձամբ դուք որեւէ ընտրախախտման ականատես եղա՞ք (կարող եք մեզ ուղարկել լուսանկարներ, այլ փաստացի տվյալներ, եթե ունեք այդպիսիք)

Այո Ոչ

4.Այս ընտրությունները նախորդների համեմատ առաջընթա՞ց էին, թե հակառակը, ի՞նչն եք համարում դրական իրողություն, ի՞նչը՝ անընդունելի:

Իմ կարծիքով դրականը ......

Իմ կարծիքով անընդունելին.....

Իլհամ Ալիեւը կրկնում է հին մտքերը՝ նոր «աստառով», իսկ Քոչարյանը պնդում է ԼՂՀ անկախությունը

Ո՞վ եւ ո՞ւմ է խաբում

ԱՂԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Ադրբեջանի նախագահի ու արտգործնախարարի հայտարարություններին հետեւելիս այնպիսի տպավորություն կարող է ստեղծվել, թե մինչ օրս տեղից չի շարժվել ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման բանակցային գործընթացը, իսկ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահող միջնորդներն ու միջազգային հանրությունն ընդհանրապես ոչ հետաքրքրական են համարում այս հակամարտության կարգավորումը խաղաղ ճանապարհով:

Ամեն անգամ, երբ Ադրբեջանի նախագահ Իլհամ Ալիեւը մոռացկոտություն է դրսեւորում կամ, որ ավելի հավանական է, «իմիջմեյքերական» ֆայլեր է անում «լավություն անելով» նաեւ հայաստանցիներին, բնավ էլ հավանական չէ այն տարբերակը, թե Ալիեւը փաստերից եւ իրողություններից է խոսում: Թերեւս ադրբեջանական մենթալիտետին հատուկ տրամաբանությամբ ռազմական ճանապարհով հարց լուծելու ոգին դեռ չկորցրած, իսկ ավելի հաճախ Ադրբեջանի բնակչությանը սեփական «խիզախության ու հաջողությունների» մասին տեղեկացնող հայտարարությունները հրապարակ են հանվում հատկապես այն ժամանակ, երբ նախապատրաստվում է ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի կամ թեկուզ Հայաստանի ու Ադրբեջանի արտգործնախարարների հանդիպումը:

Երեկ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահները նախ Մադրիդում ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման առնչությամբ խորհրդակցություն ունեցան ԵԱՀԿ գործող նախագահի հետ, այնուհետեւ համանախագահների հետ Ստրասբուրգում հանդիպեցին Ադրբեջանի արտգործնախարար Էլմար Մամեդյարովը, իսկ այսօր համանախագահներ Յուրի Մերզլյակովի (Ռուսաստան), Մեթյու Բրայզայի (ԱՄՆ) եւ Բեռնար Ֆասիեի (Ֆրանսիա) հետ կխորհրդակցի Հայաստանի ԱԳ նախարար Վարդան Օսկանյանը: Հավանական է, որ մայիսի վերջին էլ տարածաշրջան այցելեն ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի միջնորդները:

Տես էջ 3

ՔՎԵԱՐԿԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

2 մլն 304 հազար 237 ընտրող

Երեկ ՀՀ ոստիկանության պետի առաջին տեղակալ, ոստիկանության գեներալ-լեյտենանտ **Արարատ Մահտեսյանը**, անձնագրային եւ վիզաների վարչության պետ, ոստիկանության գնդապետ **Ալվինա Զաքարյանը** լրագրողներին ներկայացրին անցած 45 օրերին ընտրացուցակներում կատարված ճշգրտման աշխատանքները ու վերջնական տվյալները, որոնք տեղադրված են նաեւ ինտերնետային էջում եւ ՀՀ-ի 41 ընտրատարածքներում ու 1916 ընտրատեղամասերում: Ըստ հրապարակված նախնական թվի՝ 2 մլն 328 հազար 747, իսկ ապրիլի 26-ին նորացված ընտրացուցակներում ընտրողների թիվը կազմել է 2 մլն 304 հազար 237 քաղաքացի: Ինչպես տեղեկացրին պարոն Մահտեսյանն ու տիկին Զաքարյանը, 22 ընտրական տեղամասեր փոխվել են եւ այդ մասին տեղեկացվել է ընտրողներին: Ընտրացուցակներից հանվել են 9.097 զինծառայողներ, մահացած՝ 9.607, ազատազրկման դատապարտված՝ 435, բնակության վայրի հաշվառումից հանված՝ 26.323 քաղաքացիներ, այդ թվում՝ 4.531-ը նոր սեփականատիրոջ դիմումի համաձայն հանվել են ընտրացուցակներից: Ստացիոնար բուժման մեջ գտնվող քաղաքացիների թիվը կազմում է 1255 ՀՀ-ում: Նորացված ցուցակներում ընդգրկվել են ԽՍՀՄ անձնագրերը փոխանակած 2500 քաղաքացի, 18-ից բարձր տարիք ունեցող՝ 5324 անձինք: «Թեժ գիծ» ծառայության միջոցով ընտրացուցակները ճշգրտվել են: 721 ահազանգերից 1080 անձանց վերաբերյալ տարվել են համապատասխան ճշգրտումներ, որոնցից գերակշիռը 131-ը մահացածների վերաբերյալ է եղել: Քաղաքական կուսակցություններից ստացվել է 2261 քաղաքացիների վերաբերյալ տվյալներ, որոնցից հիմնավորվել է 74-ը:

«Ազգի» այն հարցին, թե ովքե՞ր են հսկելու 10-15 տարի ՀՀ-ից մեկնածների ցուցակներում նրանց փոխարեն չքվեարկելու համար, պրն Մահտեսյանը ասաց, որ դա իրենց խնդիրը չէ, այլ ընտրական տեղամասերում խիստ հսկողություն սահմանելու համար թող ուշադիր լինեն դիտորդներն ու լիազոր մարդիկ: Նա նաեւ նշեց, որ գյուղերում բացակայողները հանվել են ցուցակներից, իսկ քաղաքում այդ գործընթացը շատ բարդ է ու լուրջ, եւ համատիրությունները պետք է աշխատեն ոստիկանությանը համապատասխան տվյալներ տալու համար:

Այնպես որ, մենք այսօր չենք կարող ասել, որ ընտրացուցակները հիմնովին մաքրվել են անճշտություններից, քանի որ միայն մեկ մուտքում, որտեղ ես բնակվում եմ 5-15 տարի, մոտ 10 բնակիչ գտնվում է այլ երկրներում... Իսկ թե ո՞վ է նրանց փոխարեն քվեարկելու, կամ ո՞վ է հսկելու, մնում է հարցերի հարցը: Իսկ նման դեպքերը 1000-ավոր են...

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

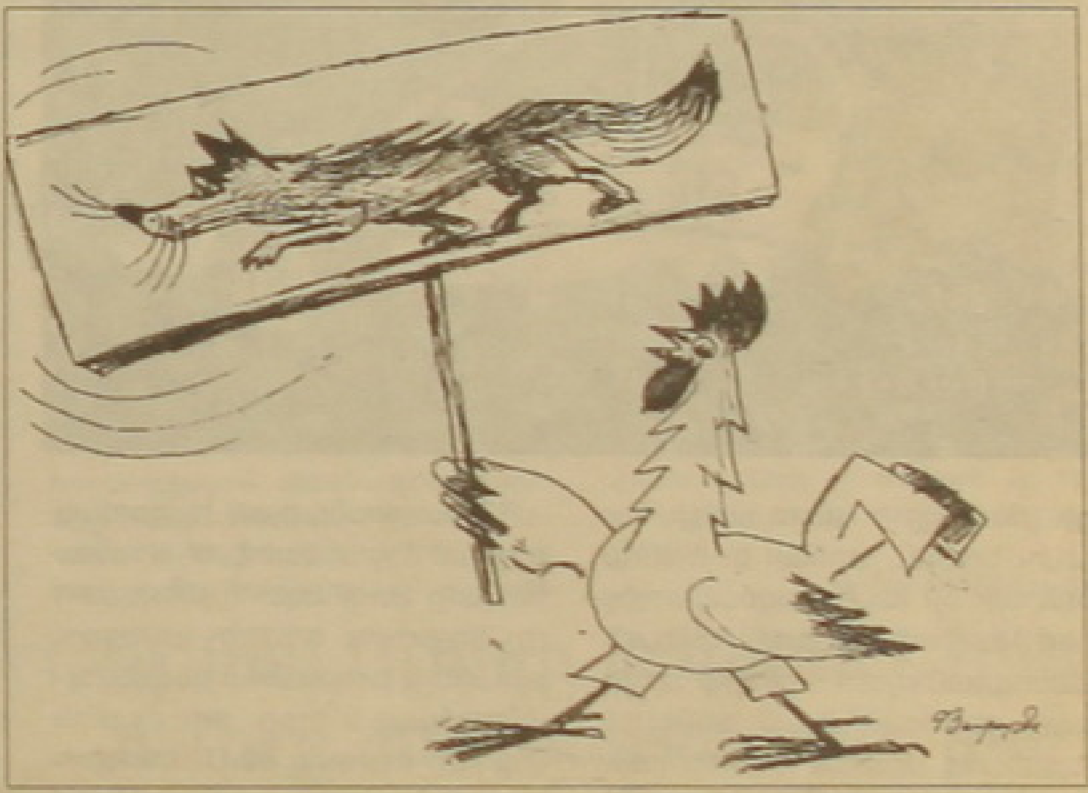

Պուտինը խառնեց էներգետիկ խաղաքարտերը՝ Նազարբաեւի օգնությամբ

Ղազախստանը մտադիր է փաստացի ողջ նավթը համաշխարհային շուկաներ հասցնել Ռուսաստանի տարածքով: «Ռիա Նովոստին» տեղեկացնում է, որ Ղազախստան Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինի այցելության ժամանակ նման հայտարարություն է արել երկրի նախագահ Նուրսուլթան Նազարբաեւը: Վերջինիս ներկայացմամբ, ռազմավարական համագործակցությունը նավթագազային ոլորտում վերաբերում է ոչ միայն Ռուսաստանի տարածքով ղազախստանյան ածխաջրերի տեղափոխմանը համաշխարհային շուկաներ, այլեւ ածխաջրային հումքի համատեղ վերամշակմանը: Բաքու-Ջեյհան նավթամուղի, նաեւ այլ նավթամուղների շինարարության նախագծերի առնչությամբ հարցերն այսօր եւ վաղը քննարկման թեմա են Լեհաստանում կայանալիք էներգետիկ համաժողովում՝ Լեհաստանի, Ադրբեջանի, Ուկրաինայի եւ Վրաստանի նախագահների մասնակցությամբ: Թեեւ համաժողովին մասնակցելու առաջարկ է ստացել նաեւ Ղազախստանի նախագահը, սակայն վերջինս երեկ հայտարարել է, որ սկզբունքորեն կարող է մասնակցել նավթագծի երկարացման նախագծի քննարկմանը, բայց չի մասնակցի: Եվ այն ժամանակ, երբ Լեհաստանում նշված երկրները կքննարկեն էներգետիկ հարցեր, Նազարբաեւը կմասնակցի Ռուսաստանի, Ղազախստանի եւ Թուրքմենիայի նախագահների եռակողմ հանդիպմանը:

Երկամսյա կալանք Ալեքսանդր Արզումանյանին

Երեկ Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատարանը բավարարել է Ազգային անվտանգության ծառայության (ԱԱԾ) միջնորդությունը «Քաղաքացիական անհնազանդություն» շարժման նախաձեռնողներից, ՀՀ արտաքին գործերի նախկին նախարար Ալեքսանդր Հարությունյանին 2 ամսով կալանելու մասին: Այս մասին հաղորդում է «Ազատություն» ռադիոկայանը Վահան Շիրխանյանի փոխանցմամբ:

Հիշեցնենք, որ մայիսի 8-ին ԱԱԾ տարածած հայտարարության համաձայն, «Քաղաքացիական անհնազանդություն» շարժման նախաձեռնողներ, ՀՀ արտաքին գործերի նախկին նախարար Ալեքսանդր Արզումանյանն ու ՀՀ պաշտպանության նախկին փոխնախարար Վահան Շիրխանյանը կասկածվում են 2005 թվականից ֆինանսական զեղծարարության համար ՀՀ իրավապահ մարմինների կողմից հետախուզման մեջ գտնվող Ռուսաստանի Դաշնության քաղաքացի Լեւոն Մարկոսի հետ համաձայնության գալու եւ կասկածելի ծագման գումար Հայաստան փոխանցելու մեջ:

Ն. Պ.

Բլերը թողեց կուսակցությունը, կթողնի նաեւ վարչապետի պաշտոնը

Մեծ Բրիտանիայի վարչապետ Թոնի Բլերը սեփական հայտարարության համաձայն, ոչ միայն արդեն իսկ հեռացել է Մեծ Բրիտանիայի Լեյբորիստական կուսակցության առաջնորդի պաշտոնից, այլեւ հունիսի 27-ից չի մնա նաեւ որպես Մեծ Բրիտանիայի վարչապետ: Նշենք, որ Թոնի Բլերն արդեն տասը տարի ղեկավարում է Մեծ Բրիտանիայի կառավարությունը: Թե ինչ կփոխվի Լեյբորիստական կուսակցության կեցվածքում եւ ով կդառնա վարչապետ, առայժմ ենթադրությունների առարկա է: Սակայն հավանական է համարվում, որ Բլերի պաշտոնում կհայտնվի ֆինանսների ներկայիս նախարար Գորդըն Բրաունը:

Լեհաստանում ամերիկյան հրթիռային բազաներ առայժմ չեն կառուցվի

Միացյալ Նահանգների Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատի համապատասխան հանձնաժողովն իր աջակցությունն է հայտնել 2008 թ.-ի պաշտպանական բյուջեին, միեւնույն ժամանակ հրաժարվելով ֆինանսավորել Լեհաստանում հակահրթիռային պաշտպանության հրթիռների բազաների շինարարությունը: Պենտագոնի հակահրթիռային պաշտպանության գծով ծախսերը կրճատվել են մոտ 700 մլն-ով: Ռուսական լրատվամիջոցները նշում են, որ ամեն դեպքում Պենտագոնը հնարավորություն ունի ապագայում դիմել Միացյալ Նահանգների Կոնգրեսին՝ Եվրոպայում հակահրթիռային անվտանգության բազաների շինարարության ֆինանսավորումը վերականգնելու խնդրանքով:

«Ազգի» հանգստյան օրը՝ այսօր

Այսօր, ուրբաթ, նախընտրական աշխատանքային բուռն շաբաթից հետո եւ ընտրություններից մեկ օր առաջ **«Ազգի»** աշխատակազմը հանգստանում է: Հետեւաբար մեր թերթը լույս չի տեսնի վաղը՝ շաբաթ օրը: Փոխարենը մեր աշխատակազմը կաշխատի վաղը՝ շաբաթ օրը եւ **«Ազգը»** լույս կտեսնի կիրակի առավոտյան՝ ըստ կարելվույն ներկայացնելով ընտրությունների օրվա պատկերը:

Ա. Հ.

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ

Եռատոնի միջոցառումներ Արցախում

Մեծ հաղթանակի, Շուշիի ազատագրման եւ ԼՂՀ պաշտպանության բանակի կազմավորման տոների շրջանակում Արցախում կազմակերպված միջոցառումները բազմաթիվ էին ու բազմաբնույթ: Հատկանշական էր Ստեփանակերտում Սուրբ Հակոբ եկեղեցու բացումը, որը կառուցվել է սփյուռքահայ բարերար Ներսես Եփրեմյանի ընտանիքի նվիրատվությամբ՝ ի հիշատակ նրանց վաղամեռիկ որդու:

Մարզամշակութային միջոցառումների շարքում ուշագրավ էր նաեւ ԼՂՀ պաշտպանության նախարար, ՊԲ հրամանատար Սեյրան Օհանյանի «XXI դարի բանակը» գրքի շնորհանդեսը, որը տեղի ունեցավ Ստեփանակերտի կայազորային սպայի տանը: Գրքում ներկայացված են այն առանձնահատկությունները ու միտումները, որոնք այսօրվա արցախյան զինուժի ամրապնդման գրավականն են:

Արցախյան ազատամարտում աչքի ընկած մի մեծ խումբ հայորդիներ ԼՂՀ նախագահի հրամանագրով արժանացան, այդ թվում՝ հետմահու, շքանշանների եւ մեդալների: Մասնավորապես ինը հոգու շնորհվեց «Մարտական խաչ» 2-րդ աստիճանի շքանշան, 660 հոգի արժանացան «Արիության համար», 1217 հոգի՝ «Մարտական ծառայության համար», 172 հոգի՝ «Շուշիի ազատագրության համար» մեդալների: Նրանց մի մասը պարգեւների արժանացել է հետմահու:

Գիտության, մշակույթի եւ առողջապահության ոլորտներում ունեցած ծառայությունների համար տվյալ բնագավառների մի խումբ գործիչների շնորհվել են պատվավոր կոչումներ:

Տոնական միջոցառումներ կազմակերպվել էին ինչպես մայրաքաղաքում եւ Շուշիում, այնպես էլ հանրապետության մյուս շրջաններում: Դրանց գագաթնակետը Ստեփանակերտի զորահանդեսն էր, որն ուղիղ եթերով հեռարձակվեց հեռուստատեսությամբ: Հազարավոր արցախցիներ, ՀՀ-ից եւ արտերկրից ժամանած հյուրեր անթաքույց հպարտությամբ դիտեցին Արցախի զինուժի շքերթը՝ վերստին համոզվելով, որ ԼՂՀ սահմանների անվտանգությունը հուսալի ձեռքերում է:

Մայիսի 9-ի երեկոյան Ստեփանակերտի Վերածննդի հրապարակում տեղի ունեցավ համերգ՝ ԼՂՀ եւ ՀՀ բեմի վարպետների մասնակցությամբ: Եղավ նաեւ հրավառություն՝ հաղթանակի լույսերը սփռելով հուզումներից շիկացած արցախյան երկնքում:

Կ. Գ.

Ստեփանակերտ

Եթե սադրանք էր, ապա ո՞ւմ էր ձեռնտու

«Ազգը» նախորդ համարում անդրադարձել էր մայիսի 9-ին Մատենադարանի մոտից խաղաղ ցուցարարների երթին, երբ ցուցարարների եւ վարդագույն բերետավորների, հատուկ նշանակության ջոկատի, ոստիկանության աշխատակիցների միջեւ տեղի ունեցավ ծեծուջարդ: Ըստ ականատեսների, ծեծկռտուքից տուժել են 8-10 մարդ, այդ թվում նաեւ ֆրանսիացի լրագրողը իր թարգմանչի հետ, երկու երեխա, կանայք եւ հանրահավաքի մի քանի կազմակերպիչներ: Կատարվածը երեկ ՀՀ ոստիկանության պետի առաջին տեղակալ, ոստիկանության գեներալ-լեյտենանտ Արարատ Մահտեսյանը լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ որակեց այսպես. «Ապրիլի 23-ին քաղաքապետարան են դիմել Պետրոս Մակեյանը եւ Դավիթ Մաթեւոսյանը, մայիսի 9-ին, ժամը 18-20-ը հանրահավաք անցկացնելու համար: Նրանց տրվել է թույլտվություն, որ 18-20-ը Մատենադարանի տարածքում անցկացնեն հանրահավաք: Իսկ երթը եղել է չարտոնված, եւ նրանք հենց այդտեղ իսկ խախտել են օրենքն ու չարտոնված երթի են դուրս եկել եւ առանց այն էլ շատ ծանրաբեռնված քաղաքը այդ օրը՝ մայիսի 9-ին կաթվածահար են արել մի քանի փողոցներով անցնելով: Բնականաբար, հասարակական անդորրը, ինչպես նաեւ ճանապարհային երթեւեկության խափանում են առաջացրել, եւ այդ երկուսը արդեն իսկ օրենքով նախատեսված իրավախախտումներ են, չի կարելի եւ հնարավոր չէ որեւէ կերպ արդարացնել հանրահավաքի մասնակիցների, նրանց կազմակերպիչների գործողությունները»:

ՀՀ ոստիկանության հաղորդագրության մեջ նշված է, որ «հանրահավաքը կազմակերպիչների սադրիչ կոչերի եւ հրահրիչ գործողությունների արդյունքում վերածվել է անօրինական երթի, որի մասնակիցները շարժվել են Մաշտոցի եւ Սայաթ-Նովայի պողոտաներով, Նալբանդյան փողոցում Նիկոլ Փաշինյանը մի խումբ անձանց հետ ճեղքել է ոստիկանների շղթան ու գնացել դեպի Ազգային անվտանգության ծառայության շենքը, ինչով խմբակային անկարգություններ եւ բախում են հրահրվել ոստիկանների հետ: Այդ ընթացքում երեք ոստիկան տարբեր աստիճանի մարմնական վնասվածքներով տեղափոխվել են հիվանդանոց»:

Մինչդեռ ականատեսները պնդում են, որ ցուցարարները երբ փորձել են մտնել Նալբանդյան փողոց, նրանց ոստիկանները, բերետավորները հրմշտել են ու սեղմել ԱԱԾ-ի շենքի դիմացի մայթին՝ ձեռք ձեռքի բռնած: Երբ խաղաղ ցուցարարները ընկել են իրար վրա, սկսվել է ռետինե մահակներով, ոտքերով ու բռունցքներով ծեծուջարդը, քիչ անց միացել են նաեւ հատուկ ջոկատի տղաները՝ Նալբանդյան փողոցը երկու կողմից մեքենաներով փակելուց հետո: Ցուցարարները մնալով օղակի մեջ, ի պաշտպանություն արգելափակված Ալեքսանդր Արզումանյանի, Ժիրայր Սեֆիլյանի եւ Վարդան Մալխասյանի, վանկարկել են «ազատություն, ազատություն...»: Որքան էլ նրանք ցանկանում էին հանրահավաքին ընթերցած իրենց հայտարարությունը հանձնել ԱԱԾ-ին, դա նրանց չէր հաջողվում ու կրկին հարվածներ ստանալով հետ էին քշվում, արդեն արցունքաբեր գազից տուժելով: Տուժածների շարքերում էին ցույցի մի շարք ղեկավարներ եւ հասարակ քաղաքացիներ:

ՀՀ ոստիկանության հաղորդագրությունում նշված է նաեւ, որ «ծեծկռտուք հրահրածներից սանձարձակությամբ աչքի ընկած երկու ցուցարարներ բերման են ենթարկվել ու Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների դատախազությունում նախապատրաստվում են նյութեր դեպքի կապակցությամբ»: Բերման ենթարկված Ռաֆիկ Խոստիկյանին եւ Դավիթ Մաթեւոսյանին բաց են թողել, սակայն նրանք լուրջ վնասվածքներ են ստացել, տեղեկացանք համապատասխան գրասենյակից:

Որքան էլ փորձեցինք ժողովների, հանրահավաքների եւ այլնի մասին օրենքում փնտրել արտոնված եւ չարտոնված երթի մասին գոնե մեկ տող, չգտանք: Ինչեւէ, ըստ փոխոստիկանապետի, «օրերս այդ իրավիճակը մայրաքաղաքում լիովին վերահսկվում է»: Այդ դեպքում ո՞ւմ էր ձեռնտու սադրանքը, կամ ինչո՞ւ ծեծուջարդից կրկին տուժեցին լրագրողներ, կուսակցական ղեկավարներ, արտերկրյա հյուրեր, խաղաղ ցուցարարներ:

ՄԱՐԻՆԵ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

Պատվեցին մոսկվացի հայ վետերաններին

Հայրենական մեծ պատերազմի մոտ երեք տասնյակ հայ վետերաններ առաջին անգամ էին հայտնվել խորապես ազգային միջավայրում. հայ եկեղեցու տեղի թեմի առաջնորդ եզրաս սրբազան Ներսիսյանը ռազմիկ հայրենակիցներին հրավիրել էր եկեղեցու հիմնադրած Հայեցի դաստիարակության կենտրոն, որտեղ էլ տեղի ունեցավ նրանց հարգանքի տուրք մատուցելու հանդիսավոր արարողությունը:

Հոգեւոր-կրթական օջախի սաները համերգային ծրագիր էին պատրաստել ալեհեր պապիկների համար, եւ զգացվում էր, որ երկլեզու ողջույնների, երգերի մեջ բնական հոգեհարազատությամբ էր ընկալվում մայրենի խոսքը: Թեեւ ոչ բոլորն էին այն հասկանում...

Հատուկ շնորհավորելով վետերաններին, թեմի առաջնորդը ուրախալի լուր հաղորդեց. Հաղթանակ խորհրդանշող Պոկլոննայա գորայի հուշահամալիրում այս տարի կսկսվի հայկական եկեղեցու շինարարությունը:

ՌՈՒԲԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
Մոսկվա

Իտալիայի հայ համայնքը հյուրընկալել է Իրանի նախկին նախագահին

Իրանի Իսլամական Հանրապետության (ԻԻՀ) նախկին նախագահ Մոհամմադ Խաթամիին, որը մայիսի 8-ին պաշտոնական այցելությամբ գտնվում էր Իտալիայում, հյուրընկալել է Իտալիայի հայ համայնքը՝ Իտալիայի հայոց հոգեւոր հովիվ Առեն վարդապետ Շահենյանի գլխավորությամբ: Միլանի Հայ տանը տեղի ունեցած հանդիպմանը ներկա են եղել նաեւ Իտալիայում Հայաստանի դեսպան Ռուբեն Շուգարյանը, Իտալիայում եւ Վատիկանում ԻԻՀ դեսպանը, Միլանի քաղաքապետարանի ներկայացուցիչը, Իտալիայի հայոց միությունը եւ հայկական տարբեր հաստատություններ: Իտալիայի հայոց հոգեւոր հովվությունից ստացված հաղորդագրության համաձայն, ներկաները շնորհակալություն են հայտնել ԻԻՀ նախկին նախագահին, ապա կարեւորելով իրանցի եւ հայ ժողովուրդների բարեկամության ամրապնդման գործում Խաթամիի ծավալած գործունեությունը, Իտալիայի հայոց հոգեւոր հովիվը Մոհամմադ Խաթամիին է փոխանցել Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն հայոց հայրապետի մաղթանքներն ու ջերմ ողջույնը: Երկու ժողովուրդների բարեկամության մասին նշել է նաեւ ԻԻՀ նախկին ղեկավարը:

Իրավաբանական խորհրդատվություն՝ ընտրական գործընթացի բոլոր մասնակիցներին

Մի շարք հասարակական կազմակերպությունների ջանքերով ստեղծված «Իրավական նախաձեռնություն, ընտրություններ 2007»-ը հայտարարում է անվճար իրավաբանական խորհրդատվություն եւ պաշտպանություն տրամադրելու մասին՝ ընտրական գործընթացների բոլոր մասնակիցներին, ներառյալ ընտրողներին, լրագրողներին, ընտրական հանձնաժողովների անդամներին, թեկնածուներին, դիտորդներին եւ վստահված անձանց: Իրավաբանական օգնություն տրամադրվում է մի շարք եղանակներով, այդ թվում՝ 080. 080. 804 թեժ գծով անվճար իրավանաբական խորհրդատվությամբ:

Գ. Գ.

Դիակը քարշ տալով տարել են հիվանդանոց ու հեռացել

Մայիսի 9-ին, ժամը 22-ի սահմաններում Չենցավիթ թաղամասի Մանանդյան փողոցի «Բոլերո» ռեստորանի դիմացի հատվածում կրակոցներ են տեղի ունեցել: Նշված վայրի զննությամբ ավելի ուշ հայտնաբերվել են արյանը նմանվող հեղուկի հետքեր եւ 7 պարկուճ: Բագրատունյաց պողոտայից դեպի «Երեւան» բժշկական կենտրոն տանող ճանապարհի սկզբնամասում, պատին բախված վիճակում հայտնաբերվել է «ՎԱԶ-2110» մակնիշի 08 ՕՍ 918 պետհամարանիշով մեքենան, որի աջ կողմի հետին անվաթեւի եւ դռան վրա ու խցիկում առկա են եղել արյան հետքեր, հրազենային փամփուշտի գնդակի մետաղի կտոր, 1 դանակ, 1 փայտյա սպորտային ձող: «Երեւան» բժշ. կենտրոնի ընդունարանի բուժքույրը աղմուկ լսելով դուրս է եկել ու նկատել է, որ երկու երիտասարդներ քարշ տալով դեպի ընդունարան են բերում մի անձի, որն, ինչպես պարզվել է, Ստեփան Վարդանյանն է: Ընդունարանում պարզվել է, որ վերջինս մահացած է: Նշված երկու երիտասարդներից մեկի ոտքը վնասված է եղել ու արյունահոսել է: Նրանք Ս. Վարդանյանի դիակը թողել են հիվանդանոցում ու առանց որեւէ բացատրության հեռացել: Դեպքի առթիվ Չենցավիթի համայնքի դատախազությունում 10.05.2007 թ. հարուցվել է քրեական գործ: Նախաքննության ընթացքում հարցաքննվել են վկաներ: Մանանդյան փող. թիվ 22 եւ Բագրատունյաց պող. թիվ 17 շենքերի միջնամասում հայտնաբերվել է 3 պարկուճ:

Դեպքի մասին երեկ ՀՀ փոխոստիկանապետ Արարատ Մահտեսյանից տեղեկացանք, որ կատարվածը կապ չունի նախընտրական գործընթացների հետ եւ ամեն օր նման դեպքեր կարող են պատահել:

ՄԱՐԻՆԵ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

Սարի Թաղի մի շարք տներ փլուզման եզրին են

Մայիսի 9-ին, ժամը 20.20-ին ահազանգ է ստացվել, որ Երեւանի Սարի Թաղի 18-րդ փողոցի թիվ 37 եւ 39 տները գտնվում են սողանքային գոտում եւ առկա է դրանց փլուզման վտանգ: Դեպքի վայրում պարզվել է, որ Սարի Թաղի 18-րդ փողոցի մի շարք տներ գտնվում են սողանքային գոտում, դրանցից մի քանիսն արդեն փլուզվել են եւ ոչ բնակելի են: Նշված բնակելի տների սողանքային վտանգը գնահատելու եւ միջոցներ ձեռնարկելու համար տեղեկացվել է Երեւանի քաղաքապետարանը:

Գետն ընկած անձին չեն գտնում

Մայիսի 9-ին, ժամը 18-ին ահազանգ է ստացվել, որ Իջեւանի Վասիլյան փողոցում գտնվող ավտոլվացման կետի աշխատակից Վ. Սարգսյանը ժամը 14-ի սահմաններում դուրս է եկել աշխատավայրից եւ այլեւս չի վերադարձել: Ենթադրվում է, որ Վ. Սարգսյանն ընկել է Աղստեւ գետը: Մինչեւ ժամը 21.30-ն իրականացված որոնողական աշխատանքներն արդյունք չեն տվել: Մայիսի 10-ին շարունակվել են որոնողական աշխատանքներ, սակայն անարդյունք:

Մ. Մ.

Հոգատար մարդկանց շնորհիվ շունը չի տուժել

Մայիսի 9-ին, ժամը 10.40-ին տեղեկություն է ստացվել, որ Երեւանի Երկաթուղային կայարանին հարակից հրապարակի դիտահորն է ընկել շուն: Փրկարար ծառայության աշխատակիցները կարողացել են շանը հանել դիտահորից ու կերակրել: Կենդանին մի պահ մոլորվել ու պոչը շարժելով պտտվել է տեղում, իսկ հետո մոտեցել է փրկարարներին ու որպես շնորհակալություն լիզել է նրանց ձեռքերը, թավալվել ոտքերի մոտ: Այդ պահը հուզել է անծանոթ մի քաղաքացու, որը բռնված շանը գրկել ու տարել է իր տուն:

Մեր օրերում նման երեւույթները հազվագյուտ են դարձել: Հաճախ ենք նկատում մայրուղիների վրա վրաերթի ենթարկված կենդանու, որը օրերով մնում է փողոցում: Մինչդեռ կարելի է սատկած կենդանիներին անմիջապես մայրուղիներից վերցնել: Իսկ դա պետք է անենք մենք ու ուշադիր լինենք, որպեսզի չվնասենք ոչ մի կենդանու:

Մ. ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ժԲ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետութեան 47
ֆաքս 374 10 562863
e-mail: azg@azg.am
azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ 529221
Լրագրողների սենեակ / հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայութիւն / հեռ 582483
Շուրջօրեայ լրահաւաք ծառայութիւն / հեռ 529353
Համակարգչային շարուածք
«Ազգ» թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
Գ տառով յօդուածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը պատասխանատուութիւն չի կրում:
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 10 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Անհարինը Ալավերդին «Վալեքս խումբ» ընկերությունից

1943 թվականի մարտին Դավոյանների ընտանիքը ռազմաճակատից ստացել էր ոչ եռանկյուն ծալված նամակ: Դա նշանակում էր նամակը որդուց՝ Արտոսից չէր: Եկել էր նրա մահվան ծանուցագիրը: Այն չհասավ Արտոսի ծնողներին: Պատերազմական շրջանի նամակագրության ու տեղեկացումների խառնաշփոթին մեջ ծանոթ փոստատարուհին ծանուցումը հանձնել էր բարեկամուհիներից մեկին, խնդրանքով՝ մի քանի օր պահել. կարող է օրեր անց ճիշտ հակառակ՝ բարի լուր ստացվեր հենց Արտոս Դավոյանի նամակով: Այդպես էլ եղավ: Եվ այսօր 84-ամյա Արտոս Դավոյանը Հայրենական պատերազմի ալավերդցի 33 վետերաններից մեկն է, ում հանդիսավոր արարողությամբ եւ խնջույքով մայիսի 9-ին շնորհավորեց «Վալեքս խումբ» ընկերությունը: Ընկերության կողմից շնորհավորանքներ ստացան նաեւ արցախյան ազատամարտի մասնակիցներն ու զոհված ալավերդցի 28 մարտիկների հարազատները:

Ալավերդու զինկոմիսարիատի մոտից մեկնարկած երթի մասնակիցներին՝ Հայրենական պատերազմի, արցախյան ազատամարտի վետերաններին ու մասնակիցներին եւ ժողովրդին Հաղթանակի հուշարձանի մոտ զինվորական ոգեւորիչ երաժշտությամբ դիմավորեց փողային նվագախումբը: Երթի մասնակիցների հետ ի հիշատակ Հայրենական պատերազմի եւ արցախյան ազատամարտի զոհերի հուշարձանին ծաղիկներ դրեցին Լոռու մարզի հոգեւոր եւ աշխարհիկ ղեկավարները, նաեւ «Վալեքս խումբ» ընկերությունների ղեկավարությունը՝ նախագահ Վալերի Մեջլումյանի գլխավորությամբ: Ելույթներում բոլորն էլ ընդգծեցին երկու պատերազմներում կատարածի արժեւորումը, մասնակիցներին համապատասխան ուշադրություն ցուցաբերելու եւ ապահով ապագայի համար երկիրը զորացնելու անհրաժեշտությունը: Ինչպես փաստեց Ալավերդու քաղաքապետ Արթուր Նալբանդյանը, իր համաքաղաքացիների համար ավանդույթ է հարգանքի տուրք մատուցելը Հայրենականի եւ վերջին տարիներին նաեւ արցախյան պատերազմի զոհերի հիշատակին: «Վալեքս խումբ» ընկերության նախագահ Վալերի Մեջլումյանի վկայությամբ էլ ավանդույթից դուրս, բայց իրողություն է դրամական նվերները «Մանես» բարեգործական հիմնադրամի կողմից, որ այս տարի 15 հազարական դրամ էր, յուրաքանչյուր վետերանի (33) եւ զոհված ազատամարտիկի (28) ընտանիքին:

Մայիսի 9-ի միջոցառումների շարքը Ալավերդիում չսահմանափակվեց հանդիսավոր արարողությամբ եւ խնջույքով: Երեկոյան Ս. Գրիգոր Նարեկացի եկեղեցու դիմաց տեղի ունեցավ բացօթյա համերգ Սյուզան Մարգարյանի, Սիրուշոյի, Հասմիկ Ղարիբյանի, Լեյլա

Սարիբեկյանի, Արտոս Ղազարյանի եւ այլոց մասնակցությամբ: Համերգին հաջորդեց հրավառություն, իսկ նախորդել էր ապրիլի սկզբին մեկնարկած քանդակագործական սիմպոզիումի ավարտը՝ քանդակների օծմամբ: Սիմպոզիումին մասնակից 11 քանդակագործներից յուրաքանչյուրը մի քանդակ է ստեղծել Ալավերդիում տեղադրելու համար: Ի թիվս մյուս միջոցառումների քանդակագործական սիմպոզիումն էլ կազմակերպել է «Վալեքս խումբ» ընկերությունը: Ֆինանսավորելուց զատ քանդակների համար հանձնարարել է նաեւ Հովհաննես Թումանյանի ստեղծագործությունների թեմատիկան եւ մայիսի 9-ի երեկոյան քանդակների օծումից հետո դրանք մոտ ժամանակներում, համաձայն Ալավերդու քաղաքապետարանի, բնակիչների եւ մասնագետների տեղի ընտրությամբ տեղադրվելու են քաղաքում: Ի դեպ, Ալավերդիում քանդակներ վերջին անգամ տեղադրվել են 1996 թվականին՝ նույնպես քանդակագործական սիմպոզիումի արդյունքում: Նոր քանդակներից միայն մեկը՝ քանդակագործ Գագիկ Ստեփանյանի «Եղիցի լույս» քանդակն է տեղադրվել ապրիլի 24-ին եւ արդեն իսկ ընդունվում է որպես Հայոց եղեռնի զոհերի հիշատակի հուշարձան:

Վալերի Մեջլումյանը վստահեցրեց. «Ալավերդիի համար անում ենք անհնարինը: Հաճախ պնդում են, թե ընտրությունները Հայաստանում ոչինչ չեն փոխում: Այդպես չէ: Իհարկե սպասելիքներ ունենք, եւ կարծում եմ, կյանքի նոր փուլ է սպասում հայությանը: Հավատում եմ, որ հաջորդ տասնամյակը կլինի ավելի առաջադեմ Հայաստանի եւ հայության համար: Հույս ունենք Թեղուտի հանքավայրում շինարարական աշխատանքների ավարտին երկուսուկես անգամ ավելացնել «Վալեքս խումբ» ընկերության աշխատակիցների քանակը, ներկայում 2500-ն են մեր աշխատակիցները: Հաջողելու դեպքում Լոռու մարզի տնտեսական հզորությունը չի զիջի Սյունիքի մարզի տնտեսական զորությանը»:

Ծրագրածը հաջողելու համար արդեն երկու տարի «Վալեքս խումբ» ընկերությունը քաղաքական կողմնորոշում է ձեռք բերել, փաստեց ընկերության նախագահը եւ ապացույցն էլ մայիսի 9-ին կազմակերպված միջոցառումների մասնակիցների կրծքի շքանշանն էր: Հնգամյա ալավերդցի Էդմոնն էլ ուներ շքանշան, իր ընկալմամբ որպես պապիկից ստացած նվեր եւ ոստիկանի մեդալ. «Պապիկս ա տվել էս նշանը: Սիրուն ա, ոնցոր միլիցա ըլնեմ, բայց հիմա զինվոր եմ՝ տես», ի պատասխան հարցիս Լոռվա բարբառի շեշտով հայտարարեց Էդմոնն ու զինվորական երաժշտության ռիթմով քայլեց՝ փորձելով զինվորի նմանվել:

ՆՌԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Ջրամբարները լցված են ջրով

Իսկ Երեւանի խմելու ջրի սակագնի փոփոխության մասին հայտնի կդառնա առաջիկա օրերին

Այս տարի Սեւանա լճից ոռոգման նպատակով բաց կթողնվի 120 մլն խմ ջուր: Կառավարության ընդունած այդ որոշման մասին երեկ լրագրողներին հայտնեց ջրային տնտեսության պետական կոմիտեի նախագահ **Անդրանիկ Անդրեասյանը**: Նա նշեց, որ այդ գործընթացը նախատեսված է օրենքով եւ առավելագույն սահմանը, որ կարող է բաց թողնվել լճից մեկ տարվա ընթացքում՝ 170 մլն խմ-ն է: Դա կախված է եղանակային պայմանների փոփոխություններից, որի դեպքում նոր առաջարկություն է ներկայացվում կառավարություն:

Շարունակելով ոռոգման թեման, Անդրանիկ Անդրեասյանն ասաց, որ հնարավորություն կա ոռոգման սեզոնին հեղեղային ջրերն անվճար տալ ջրօգտագործողների ընկերություններին: Սակայն այս տարի առատ տեղումների պատճառով դրա անհրաժեշտությունը չկա, եւ այդ հոսքերը, դժբախտաբար, չեն կարող օգտագործվել: Ինչ մնում է ջրամբարներին, ապա բոլորը լցված են ջրի անհրաժեշտ պաշարներով: Բացառություն է կազմում Ապարանի ջրամբարը, որն առաջիկա օրերին ամբողջությամբ լցված կլինի:

Ինչպիսի՞ ազդեցություն է թողնում ոռոգման ջրի դիմաց չվճարած անձանց անունների հրապարակումը մամուլում եւ որքա՞ն են կազմել վճարումներն անցյալ տարի: Պատասխանելով այս հարցին, ջրտնտեսկոմի նախագահը այն կարծիքը հայտնեց, որ այստեղ որոշակի իներցիոն գործոն կա, իսկ եթե լինում են չարամիտ չվճարողներ, ապա դրանց դեմ պայքար է տարվում ընդհուպ դատական ատյանների միջոցով: Սակայն, ըստ Անդրանիկ Անդրեասյանի, տարեցտարի վիճակն այստեղ բարելավվում է, եւ 2006 թ.-ին հավաքված գումարը 200 մլն դրամով գերազանցում էր նախորդ տարվա ցուցանիշը: Այն կազմել է 3,2 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա 3 մլրդ դրամի փոխարեն: Իսկ տրվել է մոտ 5 մլրդ դրամի ջուր: «Կարծում եմ, որ առաջ ենք գնալու եւ հասնելու ենք այն բանին, որ համակարգն աշխատի ինքնածախսածածկմամբ», նշեց կոմիտեի նախագահը, ավելացնելով, որ 2007 թ.-ին համակարգին կտրվի 5,4 մլրդ դրամ սուբսիդիա:

Խմելու ջրի սակագնի բարձրացման «Երեւան ջրի» հայտի մասին Անդրանիկ Անդրեասյանը չցանկացավ տեսակետ հայտնել, ասելով, որ առաջիկա օրերին հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովը կամփոփի իր ուսումնասիրությունները եւ նիստ կհրավիրի այդ կապակցությամբ: Միաժամանակ նա ասաց, որ կան որոշ պարամետրեր, որոնց առկայությամբ ընկերությունը կարող է սակագնի վերանայման հայտ ներկայացնել:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ԴԻՏՈՐԴԱԿԱՆ ԽՄԲԵՐ

Դիտորդ Զատուլինը լավ չի պատկերացնում սեփական մանդատի շրջանակները

Թե ինչու ԱՊՀ երկրների ինստիտուտի հայաստանյան մասնաճյուղի գրասենյակի բացումը Երեւանում Մոսկվայի տանը հենց այս օրերին իրականացվեց, ավելի քան ենթադրելի դարձավ, երբ ԱՊՀ ինստիտուտի տնօրեն, Ռուսաստանի Պետդումայի ԱՊՀ հարցերով հանձնաժողովի անդամ, ներկա պահին դիտորդական առաքելության շրջանակներում Հայաստանում գտնվող **Կոնստանտին Զատուլինը** սեփական քարոզարշավն էր սկսել ի պաշտպանություն որոշ կուսակցությունների:

Թե ինչ եւ ինչպես էր ասում Զատուլինը, ներկա դրությամբ՝ քվեարկությունից մեկ օր առաջ չի կարող կրկնվել ու փոխանցվել մեր ընթերցողներին, քանի որ այդպիսի արգելք է սահմանում մեր օրենսդրությունը: Սակայն պետք է նշել, որ ռուս պատգամավորը հաստատապես շփոթում էր սեփական առաքելության շրջանակներն ու յուրօրինակ քարոզչություն էր իրականացնում: Ավելին, խոսում էր հիմնականում ոչ թե ԱՊՀ երկրների ինստիտուտի հայաստանյան մասնաճյուղի խնդիրներից ու նպատակներից, այլ խորհրդարանական ընտրություններից՝ սեփական, գուցեեւ հիմնավորված, բայց այս դեպքում ոչ տեղին կանխատեսումներով, թե որ քաղաքական ուժերը կանցնեն 5 տոկոսանոց պատնեշն ու կհայտնվեն մեր Ազգային ժողովում:

Այն, որ ԱՊՀ երկրների ինստիտուտի հայաստանյան մասնաճյուղը ամենից առաջ հնարավոր է զբաղվի Ռուսաստան-Հայաստան-Թուրքիա եռանկյունու հավանական հարաբերությունների հաստատման ու կայացման հարցերով ու խնդիրներով, կարելի է ողջունել: Օրվա տրամաբանության մեջ է նաեւ Զատուլինի եւս երկու միտք. նախ, Զատուլինի տրամաբանությամբ Թուրքիային գազի 1000 խմ-ը 75 դոլարով վաճառելը տարածաշրջանում այդ երկրի ակտիվությունը զսպելու փորձ է, մյուսը, որ Լեռնային Ղարաբաղը կայացել է որպես անկախ պետություն: Բայց որ ԱՊՀ երկրների ինստիտուտի հայաստանյան մասնաճյուղի գրասենյակի բացումը ակնհայտորեն օգտագործվեց նախընտրական քարոզչության տրամաբանությամբ, չի կարող ժխտել ինքը՝ Զատուլինը:

Յուրօրինակ էր հատկապես այն, որ Կոնստանտին Զատուլինը ոչ միայն ռուսամետ ուժերին համակրելու մասին էր խոսում, այլեւ հետաքրքրական մանրամասներ էր հաղորդում այս կամ այն քաղաքական գործչի հանդեպ սեփական նախասիրությունների ու համակրանքների մասին:

Եվ չնայած «Ազգին» տվյալ պարագայում հետաքրքրող միակ հարցին, թե կոնկրետ որ քաղաքական ուժին է համակիր Զատուլինի ներկայացրած կառույցն ու քաղաքական կուսակցությունը, Զատուլինը պատասխան չտվեց, իբր դա ակնհայտ է: Դրա փոխարեն ակնհայտորեն խախտելով երկրիս օրենսդրությունը՝ վերջինս չզլացավ իր կանխատեսումներով հարստացնել հայաստանյան լրատվամիջոցների ընտրական գործընթացներից արդեն հոգնած հիշողությունը:

Ա. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Իլհամ Ալիեւը կրկնում է հին մտքերը՝ նոր «աստառով», իսկ Քոչարյանը պնդում է ԼՂՀ անկախությունը

1-ին էջից

Օրերս, ըստ էության, չդավաճանելով արդեն ձեւավորված տխուր ավանդույթին, Ադրբեջանի նախագահն այնպես ներկայացրեց բանակցային գործընթացը, կարծես բոլոր հարցերը լուծվել են, հայկական կողմը քիչ է մնացել Հայաստանն էլ առաջարկի նվեր Ադրբեջանին, Ղարաբաղն էլ նախընտրում է անմնացորդ «անձնատուր» լինել ադրբեջանցի բնակչությանն ու ադրբեջանական պետությանը:

Այս առնչությամբ Վարդան Օսկանյանը նշում է, որ, նախ, նմանօրինակ հայտարարությունները բացասաբար են ազդում բանակցային գործընթացի վրա: Բացի այդ, Հայաստանի նախագահին, ի տարբերություն Ալիեւ կրտսերի, որեւէ տեսակի հայտարարություն բանակցային գործընթացի բովանդակության կապակցությամբ չի անում, ուստիեւ ալիեւյան բացբերանությունը բնավ էլ հակակշռում չէ հայկական կողմի նման կեցվածքի: Օսկանյանն ընդգծել է, որ բանակցություններն ընթանում են առկա փաստաթղթի շուրջը, այլ ոչ ադրբեջանական կողմի հայտարարությունների, որոնք, Հայաստանի արտգործնախարարի հավաստմամբ, չեն համապատասխանում իրականությանը:

Ու թեեւ «աղվեսի պոչի» տարբերակով սեփական շեֆի խոսքերը հաստատում է նաեւ Ադրբեջանի արտգործնախարարը, թե Ադրբեջանից զիջումներ ստանալու անհրաժեշտության հայտարարությունները ուղղակի ծիծաղելի են: Լավ, այս դեպքում ի՞նչ են մտածում միջնորդները կամ հայկական կողմը, որ անընդհատ խոսվող փոխզիջումների մասին փաստորեն Ադրբեջանը լսել անգամ չի ցանկանում:

Մյուս կողմից, ի հակադրություն Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության հայտարարությունների, Հայաստանը հայտարարում է, որ ղարաբաղյան հարցի լուծումը պետք է հիմնվի Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետության գոյության անդառնալի իրողության վրա:

Այն, որ հիմա էլ ադրբեջանական կողմն է սովորել Հայաստանի պաշտոնատար անձանց ձեւակերպումները որակել «ներքին սպառման», կարելի է ողջունել, քանի որ այդկերպ կարելի է գոնե խոսել ադրբեջանական կողմի դրսեւորումներում որոշակի առաջընթացի մասին: Սակայն անհասկանալի է, թե նախատեսվող Քոչարյան-Ալիեւ հանդիպումից առաջ ինչո՞ւ են մթնոլորտ պղտորում:

Բացի այդ, այս օրերին ադրբեջանցիների բոլոր հայտարարություններին կարելի է հանգիստ մոտենալ, առնվազն կարելի է անտարբեր գտնել, հատկապես երբ այդ հայտարարություններում այնքան է ճշմարտությունը, որքան ընդհանրապես մամուլն է գործում ազատ նույն Ադրբեջանում: Ի վերջո, մենք անիմաստ ու անտեղի հայտարարությունները հիմար ականջների համար թողնելու լավագույն առիթ ու հնարավորություն ունենք, քանի որ տոնում ենք Շուշիի ազատագրման 15-ամյակը: Մեծ հաղթանակ, մեծագույն ջանք ու դրա արդյունքն ենք տոնում, որ մեր իրականության օրակարգից դուրս էր հարյուրավոր տարիներ:

Իսկ ադրբեջանական իրականության համար դա բացարձակապես հակառակ որակմամբ ու մոտեցմամբ իրողություն է: Եվ Շուշին միակ օրինակը չէ, որ ադրբեջանական օրացույցում միանշանակորեն չի նշվում որպես տոնակատարություն: Ու թեեւ մեզ համար թեկուզ սպորտային միջոցառումներին մասնակցելու համար Բաքվում հայտնվելը նախընտրելի է կազմակերպել գաղտնի, ադրբեջանցիների համար Հայաստան այցելելը խնդիր չէ, մտահոգիչ չէ ու վախ չի ներշնչում:

Հետաքննող լրագրողների «Ռեգիոն» կենտրոն

Հոդվածները տպագրվում են «Կոնսորցիումի նախաձեռնություն» ծրագրի շրջանակներում՝ «Conciliation resources» կազմակերպության աջակցությամբ եւ բրիտանական կառավարության ֆինանսավորմամբ: Հոդվածագրերի տեսակետները կարող են չհամընկնել խմբագրության տեսակետների հետ:

Նախորդ ուրբաթ օրը, հետաքննող լրագրողների «Ռեգիոն» կենտրոնի տրամադրած նյութերի ծավալուն լինելու պատճառով, ներկայացրել էինք միայն մեկ՝ հայկական կողմի տեսակետները, այսօրվան վերապահելով ադրբեջանական կողմը ներկայացնող Շյուգյուզ Սալմանովի հոդվածի հրապարակումը, ինչը եւ անում ենք:

Շարունակվում է «Ստերեոտիպերի հաղթահարում եւ ընդհանուր տեղեկատվական տարածություն» նախագիծը: «Նովոյե վրեմյա» (Ադրբեջան) եւ «**Ազգ**» (Հայաստան) թերթերի ընթերցողները, ինչպես նաեւ www.caucasusjournalists.net կայքից օգտվողները ծանոթ են նյութերի նախորդ բլոկին, որտեղ ադրբեջանցի եւ հայ վերլուծաբաններն իրենց կարծիքներն ու կանխատեսումներն են հայտնել հակամարտության հեռանկարի, այն տեւական դարձնող գործոնների, տարածաշրջանի անվտանգության հարցերի եւ երկու երկրների ժողովրդավարացման խնդիրների մասին: Ընթերցողների հետ հանդիպման բախտին սովորաբար արժանանում են այն փորձագետները, ում կարծիքը արտացոլում է հասարակական գիտակցության մեջ հաստատված հնարավորին չափ շատ ստերեոտիպեր:

Բնականաբար, տարածքային վեճերի եւ դրանցից բխող խնդիրների նկարագրության ժամանակ Ադրբեջանի եւ Հայաստանի ներկայացուցիչները, ինչպես եւ հասարակությունները, կանգնած են «բարիկադների» տարբեր կողմերում, ուստի նույնիսկ օբյեկտիվ գնահատականները, որ տրվում են այս կամ այն երեւույթին, գործողությանը եւ հանգամանքին, զուրկ չեն անճշտություններից, իսկ երբեմն նույնիսկ տրամագծորեն հակադիր են: Ստեղծված «ոչ խաղաղություն, ոչ պատերազմ» ի-

տալով պայմանագրերի խզման սպառնալիքին, կապվեցին այնպիսի գործակալությունների հետ, որոնք լիովին կախված են իշխանությունից), ապա դժվար չէ պատկերացնել անկախ փորձագետի վիճակը, որը հանգիստ տեսքով հարցազրույց է տալիս այդ թեմայով:

Այս երկու հարցազրույցները փոխլրացնող են: Փորձագետները մատնացույց են անում տպագիր եւ էլեկտրոնային ԶԼՄ-ների՝ երկու երկրներում համընկնող առանձնահատկություններ եւ, իրենց մասնագիտությունների բերումով, յուրաքանչյուրը լրացնում է այն, ինչ չի ասել մյուսը:

Օրինակ՝ ադրբեջանցի փորձագետը ճիշտ դիտողություն է անում խոսքի ազատության եւ ԶԼՄ-ի զարգացման նկատմամբ պետական ապարատի իմիտացիոն քաղաքականության եւ օրենսդրության մանիպուլյացման մասին: Նա խոսք տեղին հիշատակում է ANS հեռուստակայանի հեռարձակման դադարեցման, այնուհետեւ որոշ չափով ձեւախեղված վերականգնման մասին: Եթե նախկինում այս ալիքը իրեն պահում էր որպես թույլատրված անկախ հեռուստակայան, որը կարող էր ոչ միայն ցուցադրել, այլեւ լուծել (կամ նպաստել լուծմանը) որոշակի կենցաղային անհամաչափություններ, ապա այժմ նման բաները միայն ցուցադրվում են, եւ այն էլ՝ ընտրողաբար: Ավելին, այժմ լրատվական բլոկն ամբողջովին գրաքննվում է: Այս առումով Հայաստանի նախագահական ապարատը մեր քաղաքական ղեկավարությունից սովորելու բան ունի: Երեւանում, օրինակ, փակեցին «Ա1+» հեռուստակայանը եւ մոռացան նրա մասին: Եվ իզուր: Բաքվում, հավանաբար, ավելի ուշադիր են դիտել «Կովկասի գերուհին» կինոնկարը, որտեղ Ֆրունզիկ Մկրտչյանն ասում է. «Ով մեզ խանգարում է, նա էլ մեզ կօգնի»:

են այլասերել ԶԼՄ-ը: Թերթերը (բնականաբար, ընդդիմադիր) ծիծաղում են անտաշ, անգրագետ պատգամավորների վրա: Ադրբեջանում ընդդիմադիրները ծաղրում էին ոչ միայն պատգամավորներին, այլեւ նախագահ Իլհամ Ալիեւին, քանի որ նա, իբրեւ թե, ե՛ւ ուզուրպատոր է, ե՛ւ խաբեբա (ցուցամոլ), ե՛ւ առհասարակ նրա մեջ նախագահին վայել ոչ մի բան չկա: Բայց հետո այդ նույն թերթերը սկսեցին տպել հարցազրույցներ նրանց հետ, ում մինչ այդ քննադատում էին, իսկ մի խումբ լրագրողներ (2005 թ. ընտրություններում՝ 45 հոգի) ցանկություն հայտնեցին մասնակցել ընտրություններին եւ դառնալ այդ արհամարհելի Մեջլիսի անդամ: Նույն լրագրողներն այսօր գրում են նախագահի ճիշտ արտաքին քաղաքականության, նրա թիմի մարտունակության եւ անառարկելի լեգիտիմության մասին: Այս կապակցությամբ ես կանեմ միայն մի դիտողություն: Սոված խմբագրությունը ոչ մի քայլի առաջ կանգ չի առնի: Ուստի, ելքը մեկն է, եւ այդ մասին միանգամայն ճիշտ է արտահայտվում ադրբեջանցի փորձագետ Մեհման Ալիեւը. որպեսզի լրագրողները վերջնականապես չայլասերվեն (այս ախտանշանը ընդհանուր է երկու երկրների համար), պետք է ստեղծել այնպիսի անկախ գովազդային շուկա, որին չկարողանան միջամտել գործադիր իշխանության ներկայացուցիչները:

Արդար դատախազության իրավունք

Անհնար է պատկերացնել, որ Ադրբեջանի դատապաշտպանների կոլեգիայի նախագահը կարող է հանդես գալ որպես փորձագետ եւ ինքնաքննադատությամբ լի հարցազրույց տալ: Ինչպես ճշգրիտ նկատում է Ինտիգամ Ալիեւը՝ ադրբեջանական կողմի ներկայացուցիչը, այս շուկայում չկա խանութ-

Երկու երկիր ոչ իրավական մեկ տարածության մեջ

ռադրության պայմաններում այլ կերպ չէր էլ կարող լինել: Ընդ որում՝ առաջին փուլում ղարաբաղյան հակամարտությանը (որը, ցավոք, շատ քաղաքական գործիչների եւ քաղաքագետների համար դարձել է առօրյա բան) վերաբերող հարցազրույցներում փորձագետներն անկեղծ էին եւ, կարելի է ասել, հանդես էին գալիս նկարագրվող հիվանդագին երեւույթների ախտորոշմամբ:

Հարցազրույցների երկրորդ խմբում (դարձյալ չորսական հարցազրույց երկու երկրների փորձագետների հետ) լուսաբանված են ներքին խնդիրներ: Առաջին զույգը վերաբերում է ԶԼՄ-ի եւ հասարակության փոխհարաբերությանը, երկրորդը՝ դատական համակարգին, երրորդը՝ ոստիկանությանը, իսկ չորրորդը՝ քաղաքական կուսակցություններին եւ ընտրությունների համակարգին: Ի տարբերություն առաջինի, երկրորդ ցիկլի հարցազրույցների ընթերցումը թողնում է այնպիսի տպավորություն, որ այդ հարցերի փորձագետներին ոչ միայն չի բաժանում միմյանց մասին տեղեկատվության բացակայության անջրպետը, այլեւ ընդհակառակը, որ նրանք ապրում են ընդհանուր հիվանդ հասարակության մեջ, եւ միայն նրանց բառերն ու արտահայտություններն են երբեմն տարբերվում: Նրանց մոտ նույնն է անգամ դժգոհության առարկան եւ դժգոհության չափը:

ԶԼՄ-ը ձեւավորում են հասարակական կարծիքը

Հարցազրույցների առաջին զույգում միակ շփոթահար անող, բայց մյուս կողմից, ինչպես երեւում է տեքստերից, փոխլրացնող գործոնը օգտագործվող կատեգորիաների տարբերությունն է: Հայ փորձագետը՝ Հրաչ Բայադյանը, լինելով առավելապես տեսաբան (մշակութաբան), խոսքի ազատության զարգացման իրական պայմանների բացակայության մասին կատարում է վերացական եւ ակադեմիական դատողություններ: Մինչդեռ Ադրբեջանում դա խիստ ցավոտ խնդիր է «Թուրան» լրատվական գործակալության համար, որի գլխավոր տնօրեն Մեհման Ալիեւը՝ ադրբեջանցի փորձագետը, իր կաշվի վրա է զգում ԶԼՄ-ի նկատմամբ քաղաքական իշխանության կանխակալ, ցուցադրական եւ իմիտացիոն վերաբերմունքը: Ինքնին հասկանալի է, որ խմբագրության ղեկավարը լրագրողական ցավերի եւ դրանց բուժման ընդունելի մեթոդների մասին գիտի ավելի շատ, քան ուրիշ մեկը: Ուստի, վատ չէր լինի, եթե հետագայում երես առ երես հանդիպման հրավիրվեին խմբագիրները, որոնք անձամբ զբաղվում են լրագրողական կոլեկտիվի ստեղծագործական, կազմակերպչական եւ նույնիսկ սոցիալական խնդիրներով: Ադրբեջանցի փորձագետը չի իջնում մասնավոր հարցերի մակարդակին, բայց իմ կողմից ճիշտ չէր լինի լռել այնպիսի «մանրուքի» մասին, ինչպիսին վերջերս «Թուրան» լրատվական գործակալության իր երկարամյա գրասենյակից դուրս հանելն է, որի պատճառով այժմ գործակալությունը ստիպված է վարձակալած տարածքի համար ամսական վճարել երկուսուկես հազար ամերիկյան դոլար: Եթե հաշվի առնենք այն, որ այս գործակալության վրա իշխանության նպատակաուղղված հարձակման արդյունքում բաժանորդների քանակը կիսով չափ պակասեց (դրանց մեծ մասը օտարերկրյա ընկերություններ են, որոնցից շատերը, տեղի

Հայ փորձագետը ճիշտ է նկատում երկու հասարակությունների համար բնորոշ երեւույթ, որոնց վրա ուշադրություն չի դարձնում ադրբեջանցի փորձագետը (հավանաբար տարված լինելով սեփական գործակալության գոյատեւման խնդիրներով): Որպես էլեկտրոնային ԶԼՄ-ի համատարած վերահսկմանն ուղղված իշխանությունների ջանքերի դրական արդյունք՝ պարոն Բայադյանը նշում է այն հանգամանքը, որ հանուն ազատ արտահայտվելու հնարավորության, Ինտերնետում ստեղծվեցին բազմաթիվ տեղեկատվամիջոցներ: Բացի այդ, հայ փորձագետի կարծիքով, ազատ արտահայտման եւ տեղեկատվության մատչելիության հնարավորությունը սահմանափակող գործոն կարող է լինել լրագրողի անբավարար գրագիտությունը եւ տեղեկացվածությունը: Հայ մշակութաբանը ճիշտ է նկատում, որ մեդիայի ընթացիկ տեսություններում եւ ուսումնասիրություններում մեծ տեղ է հատկացվում ընկալման գործոնին, տեղեկատվական եւ մշակութային արտադրանքի սպառման եղանակներին: Համաձայն տեսության՝ լսարանի կողմից տեղեկատվության ընկալման վրա ազդեցություն են թողնում մի շարք գործոններ, այդ թվում՝ կրթությունը, սոցիալական պատկանելությունը եւ այլն, որոնց պատճառով կարող են ի հայտ գալ բազմաթիվ չնախատեսված երկիմաստություններ: Այս իմաստով, չպետք է գերագնահատել մարդկանց մտածողությունը եւ հայացքները ձեւավորելու ԶԼՄ-ի հնարավորությունները: Այդուհանդերձ, տեղական պաշտոնյաները փորձում են վերահսկել, այսպես կոչված, «անկախ» թերթերը եւ դիմադրում են անկախ տեղեկատվամիջոցների ցանցի ստեղծմանը: Հայ փորձագետի նկարագրածը հավասարապես վերաբերում է ադրբեջանցի լրագրողներին, որոնց ոչ կոմպետենտության պատճառով տուժում է ոչ այնքան իրենց լրատվական օրգանը, որքան առհասարակ լրագրության ընդհանուր մակարդակը: Այնպիսի տպավորություն է, թե մենք ունենք միեւնույն նախագահական ապարատը, եւ իրենց մասնագիտությունը վարկաբեկող անբարեխիղճ լրագրողների աճող բանակին ուղղված պատվերները գալիս են նույն աղբյուրից:

Հիշում եմ, թե ինչպես հանգուցյալ Էլմար Հուսեյնովը փորձում էր ստեղծել մեդիահոլդինգ: Երբ ես այդ մասին հայտնեցի համալսարանական պաշտոնյաներին, որոնց հետ մենք անմիջական առնչություն ունեինք, նրանցից մեկը պարզապես վատացավ: Ի վերջո, այդ պաշտոնյան կարողացավ արտաբերել. «Դուք եւ ձեր լրագրողն առանց այդ էլ վարկաբեկում եք ինձ, իսկ հիմա էլ հոլդինգի մասին եք խոսում: Եվ Հեյդար Ալիեւիչը ձեզ դրա համար փո՞ղ պիտի տա: Ինչ է, բոլորովին հիվա՞նդ եք»: Վերջապես, հայ փորձագետի նշած երրորդ առանձնահատկության մասին: Իրոք, իշխանությունները կարողանում

պան, որը կկարողանար հանդես գալ իրեն պարտադրված օրենքի առեւտրի կանոնների դեմ: Եթե առաջնորդվենք երկու երկրների հասարակական իրողությունների ընդհանրության փաստով, ապա տենդենցիոզ է թվում այն փաստի ներկայացումը, որ հայ փորձագետը, որը բնավ չի խորշում կոռումպացված իշխանության հետ համագործակցությունից, իր մեջ ուժ է գտել կոշտ արտահայտություններ օգտագործել նրանց դեմ, ովքեր ճիշտ չեն գործադրում օրենքը: Այնպես որ, նկատի ունեցեք, եթե Եվրամիությունը, Եվրախորհուրդը եւ ԵԱՀԿ-ն էլ նրանց հետ առաջիկայում եւս Հարավային Կովկասի երկրներին վերաբերվեն այնպես, ինչպես հիմա, ապա շուտով ոչ միայն դատապաշտպանների կոլեգիայի (կազմակերպություն, որի կարիքը մեր պայմաններում ոչ մեկը չունի) նախագահը, այլ նույնիսկ գլխավոր դատախազը եւ Գերագույն դատարանի նախագահը կվարժվեն ինքնաքննադատության անհրաժեշտությանը: Իսկ հետո, ինչ իմանաս, գուցե կոռումպացված ադրբեջանցի գործընկերների ու եղբայրների հետ միասին նրանք արեւմտյան առաջադեմ հանդեսների էջերում քարոզեն արդարադատության եւ Օրենքի ոգու ու տառի դեմ հանցագործության անթույլատրելիության մասին:

Երկու երկրներում էլ դատապաշտպանության ինստիտուտն այնքան թույլ է, որ դատապաշտպանը, որքան էլ բարին ցանկանա իր սիրելի այցելուին, անկարող է գլուխ հանել դատավորի եւ դատախազի՝ կորպորատիվ կապով իրար կապված զույգից, որոնք նշանակվել են գործադիր իշխանության կողմից եւ որից էլ կախման մեջ են գտնվում: Հայ փորձագետը, պնդելով, որ «դատապաշտպանը պատրաստ է օգնել իր պաշտպանյալին՝ տալու կեղծ ցուցմունքներ, որոնք կօգնեն նրան», շփոթում է ցանկալին իրականի հետ: Եթե դատավորը եւ դատախազը չցանկանան միասին օգնել դատապաշտպանին, որ նա իր պաշտպանության համար փող աշխատի, ապա պաշտպանվող կողմն անպայման կպարտվի: Եվ ո՛չ դատապաշտպանի ցանկությունը, ո՛չ օրենքի ճիշտ մեկնաբանությունը, ո՛չ քաղաքացիական կեցվածքը չեն կարող այս հիվանդության դեմն առնել, մինչեւ չփոխվի վերաբերմունքն իրավունքի փիլիսոփայության նկատմամբ: Չէ՞ որ մեր հասարակություններում առայժմ չկա «նախագահի», «պառլամենտ», «նախարարների կաբինետ», «անկախ դատարան», «իրավունք» եւ այլ հասկացությունների կշռադատված, կայունացած, ավանդական եվրոպական մեկնաբանություն: Փաստորեն, մենք ապրում ենք բնական իրավունքի ժամանակաշրջանում, երբ պետության ղեկավարը (այսինքն՝ ամենաուժեղը, ամենախելացին եւ ամենագեղեցիկը) ունի եւ, համաձայն ուժի օրենքի, պետք է ունենա ավելի շատ լիազորություններ, քան իշխանության մնացած բոլոր ճյուղերը: Նախագահը կարող է շնորհել այդ ճյուղերին եւ դրանց ստորաբաժանումներին այնքան լիազորություն, որքան անհրաժեշտ է իր մերձավորների միջեւ ուժերի հավասարակշռությունը պահպանելու համար: Եթե Եվրոպայում իշխանության՝ ժողովրդի կողմից ընտրված ներկայացուցիչների իրական անկախության խնդիրները քննարկվում են Սոլոնի (ավելի քան 2500 տարի առաջ ապրած՝ Աթենքի տիրակալի եւ իմաստունի) ժամանակից, ապա մենք իրավունքի

Գրական հավելված-2

«Խաչագող» վեպը կարող եք կարդալ նաեւ «Ազգի» կայքէջում

ՊԱՐՈՒՅՐ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

ԽԱՉԱԳՈՂ

Սկիզբը՝ մայիսի 4-ի համարում

5

- Պա՛դ-յոմ:

Ոտերիս ցփնված սառը ջրի ազդեցություն ունեցավ այդ կանչը, անմիջապես վեր թռա, ջարդված մարմինս հազիվ ենթարկվեց: Մատներս կպել էին, դժվարությամբ բացեցի սուր ցավը ոսկորներիս մեջ զգալով, հետո էլ չէին ծալվում:

- Մի քիչ արագ շարժվեք, - բղավեց Սաքոն արդեն պատրաստ կանգնած:

Հոգնած ու անտրամադիր, կարծես գիշերը ամենեւին չէր եղել, հետեւեցի բրիգադին աչքի առաջ ունենալով երկար օրը:

- Արամիկ, - այդպես ինձ միայն մեր գյուղում էին անվանում, - ուրիշ կոշիկ չունե՞ս:

- Չէ, - պատասխանեցի դժբախտ կոշիկներիս նայելով:

- Ճաշարան գնալիս խանութից սապոգ առ:

- Ճաշարան գնալո՞ւ ենք...

- Կենտրոն կիջնենք... Գնալու եմ քարտուղարի մոտ, ինքն է կանչել, -պարծեցավ Սաքոն, - կասեմ ճաշարանի մասին...

- Հա, գքաղվի դռանով, - ասաց Հրանտը, - սովխոզի ճաշարանը շատ համար է... Զույկինին էլ ասա, իրենք պարտավոր են հոգալ...

Արեւը չէր ծագել, հիմնարկում շարժում չկար, իսկ մենք սկսում էինք մեր աշխատանքային օրը: Ոչ ոք չէր ուզում գնալ ցեմենտի: Ես արդեն բետոնագործ էի համարում ինձ ու բահի պաղ կոթը բռնած տեղ գրավեցի հերթական կույտի մոտ:

- Ես ինչի՞ համար տեղ ու կանգնած մնացիք, - ասաց Սաքոն, - ո՞ւմ եք սպասում... Դավիթ, Գրիգոր, ցեմենտ բերեք... Հետ ու առաջ անելով օր չի մթնի...

Նրանք, ինչպես Շորն ու Շորշորը, դույլերն առած դանդաղ գնացին:

Մինչեւ նախաճաշ գործ չստացվեց: Գրիգորը լավ չէր փակել ջուրը, գիշերը հոսել էր, Սաքոն ավտոն տարավ լցնելու, թաղվել էր, ուշացավ: Գնացինք կենտրոն:

Փաստորեն մի ժամ վատնեցինք: Սովխոզի համեմատությամբ եռակի թանկ ճաշարանն անանուն ուտելիքով պատվեց մեզ, սոված վերադարձանք: Սաղողները օգուտ մնացին ինձ, բետոնագործին անհրաժեշտ այնքան, ինչքան թեթեւ չուստը վազորդին, եւ հագնելով իսկույն բետոնի մեջ խրվելու ցանկություն զգացի:

- Մենք պրծանք, - ասաց Շուլան, երբ կենտրոնական հարձակվողի պես մղվել էի առաջ եւ բահով ու ոտքերով միաժամանակ քշում էի բետոնը, - Արամը հիմքը կլցնի մենակ:

Հրանտը պարտք համարեց այդ խոսքը հաստատել բանահյուսության իր սիրած ճյուղից մի նմուշ ներկայացնելով, - էս ինչ է, որ չլցնի, ես սրա եղած-չեղածը... Ո՞ւր ես պահում ջուրը, այ տղա, - գոռաց Գրիգորի վրա, - ցեմենտի վրա պահի...

Սկզբում մտերմություն չկար բրիգադում, լարված ու խորթացնող պարապ օրերից հետո զարմանալի արագ մերվեցինք, հենց աշխատանքի անցանք: Բրիգադին չհարմարվելու վախն ու անհանգստությունը մոռացել էի, նույնիսկ Վարդանը հակակրելի չէր թվում: Այնպես էինք վերաբերվում իրար, կարծես վաղուցվա ծանոթներ լինեինք, պարզ, հասարակ եւ ուղղակի, առանց կաշկանդվածության կամ այն մտքի, թե խոսքը կվիրավորի մեկին: Լավագույն հարաբերությունն է, որպիսին, կարծում էի, միայն մոտ հարազատների եւ երկար տարիների շփում ունեցող մարդկանց միջեւ է հնարավոր: Եթե այդպես չլիներ, Հրանտի յուրաքանչյուր խոսքին կռիվ էր հաջորդելու:

Դե արի մոտս, վախ, քո ցավը տանեմ,
Թե չէ քո սիրուց հալումաշ կլինեմ...

Երգեց Հրանտը բահը եղանակին համապատասխան շարժելով:

- Սոված փորին երգելը լավ է, չէ՞,- ասաց Շուլան:

- Ինձ ինչ կա, - Հրանտը չէր եկել ճաշարան, - ես մի շաքար չուտեմ, պետք չէ...

- Ճաշին էլ չես գալո՞ւ...

- Նոր եկա՛,- իր ամենացածր ձայնով ասաց Հրանտը, - էլի ուտելու մասին ես մտածո՞ւմ:

- Առողջ տղամարդը մարդու օրին ինչի՞ մասին կմտածի:

- Գործի մասին...

- Ես էլ գիտեմ էս մարդը խելք ունի, - սա Շուլայի սիրած խոսքն էր, ինչպես եւ մեկ ուրիշը՝ հը, նորություն իմացանք, - գալիս են կաքավները, - ասաց Շուլան հետ քաշվելով, որ Դավիթը դատարկի դույլերը:

Հիմնարկի կողքով խճուղին էր ձգվում, որով մենք եկանք Դիլիջան: Ուրիշ հետաքրքրություն չունենալով անցորդներին էինք նայում, երբ ուշադրության արժանի էակներ էին լինում:

- Փի՜ս, - գոռաց Շուլան, երբ կանայք մեր դիմաց հասան:

- Չես ամաչո՞ւմ, - նախատեց նրան Հրանտը:

- Սկիզբը դու ես դրել, - ծիծաղեց Շուլան ու նորից գոռաց, այս անգամ Դավթի հետ:

- Մեկը հաշվապահության Լյուբան է... խայտառակ եղաք...

- Հա... ինքն է... տուտուցից իմացա՞ր, Ճղճղ...

Հրանտը բահը խփեց ջրի շիթին, Շուլան ընկրկեց ու մեղքը քավելու համար կանչեց կանանց հետեւից.

- Փիսո, փիսո...

Մի ինքնաթափ մոտեցավ մեզ ու կանգնեց: Խցիկից գլուխը հանեց չափազանց նիհար, ծալծլված երեսով վարորդը:

- Ի՞նչ կհրամայեք, - հարցրեց նա:

- Ի՞նչ հրամայենք, - զարմացավ Հրանտը:

- Մի բան հրամայեք...

- Քնի, - մատը տնկեց Հրանտը:

- Ես էլ հենց դա էի ուզում անել...

Ասածն արած էր, պառկեց խցիկի մեջ ու չերեւաց այլեւս... մինչեւ Սաքոյի գալը:

ներ են նստած, մեզնից հետո ամենաշատը նրանք են:

- Ոնց էլ հերիքում է աշխատանքը...

- Աշխատա՞նքը... աշխատողները չեն հերիքում... լավ գործեր կան, որ ոչ մի բրիգադ չի վերցրել:

- Բա դու ոնց աշխատանք չէիր գտնում:

- Ես չէի ուզում գյուղտեխնիկայից դուրս գալ:

- Հա, լավ հիմնարկ է:

- Շրջանի ամենալավ հիմնարկն է... Զույկինի պես փող տվող չկա, ես լավ գիտեմ բոլորին:

Սաքոն չեկավ հիմնարկ, Դավիթը գնաց ավազի, մենք շարունակեցինք բետոնը: Ճիշտ անցած օրվա կրկնությունն էր, երեկոյան հավաքվեցինք բրիգադով, Սաքոն ոչ այնքան նրբանկատորեն հասկացրեց Դավթին, որ մի ավտո ավազը պետք է ավելի արագ բարձել, ապա մնացած ժամերը աշխատեցինք ահավոր արագությամբ:

Առավոտյան Սաքոն ասաց Վարդանին ու Ռազմիկին.

- Ինչի՞ եք կանգնեցրել ավտոն, - չմոտեցած բղավեց նա:

- Էս էլ է հիվանդ, - ասաց Հրանտը, - ավտոյի հետ ինչ գործ ունենք, ավտոյի տիրոջ մերը...

- Մեր ավտոն է, այ տղա, - ծիծաղեց Սաքոն:

Սաքոն ինչպե՞ս կընդուներ, եթե ես նրան «այ տղա» ասեի:

- Տվել են մեզ ու մեզ,- ասաց Սաքոն, - առավոտից իրիկուն մեզ հետ է լինելու:

- Լավ է, - ասաց Հրանտը:

- Լավն էլ խո՞սք է, շրջանում ուրիշ բրիգադ կա՞ սեփական ավտո ունեցող:

- Է, ինչ անեինք ավտոն, որ ասում ես՝ պարապ եք կանգնեցրել:

-Երկու հոգի ավազի գնացեք:

- Ի՞նչ ավազ...

- Ինժեների տունը սվաղենք, դրսից...

- Իբր շատ ենք, երկու հոգու էլ ավազի ես ուղարկում, ցեմենտ բերե՞նք, թե՞ բետոն լցնենք...

- Դրա համար էի ավտոն շուտ ուղարկել, որ ինչքան պետք է, կբերեիք ցեմենտ:

- Երկու մետրից ավտոյո՞վ բերենք:

- Բա ավտոն ինչի՞ համար է... Լավ, մի հոգի թող գնա ավազի... Ո՞վ է գնում:

- Ես կգնամ, - շտապ ասաց Դավիթը:

- Կգնաս գետափ, Տոլիկը գիտե ավազի տեղերը, մանր ավազ կբարձես, մաքուր ավազ, քարոտ չլինի:

Դավիթը ուրախացած բահը գցեց թափքն ու վազեց նստելու:

- Ո՛ւր, Դավիթ, - կանչեց Սաքոն, - ցեմենտ բերեք, նոր գնա... Արամիկ, գնա հետը բարձի... Շուտ արեք, որ ճաշարան եք գնալու:

Դժվարանում եմ ասել՝ ցեմենտի փոշին բացում է ախորժակը, թե՞ փակում, որովհետեւ ստուգելու համար պետք է լինել ոչ սոված եւ ոչ կուշտ, ու չգիտեմ՝ առողջարար է, թե՞ վնասակար, որովհետեւ եթե փորկապ է առաջացնում, լավ է փորլուծի դեմ, բայց հաստատ գիտեի, որ ճաշի անունը ցեմենտապուր է...

- Գնացի՞ր քարտուղարի մոտ, - հարցրեց Հրանտը:

- Հա, խոսացավ ճաշարանի համար...

- Ինչի՞ էր կանչել...

- Տուն է ուզում շինել...

- Քյավառցիները թող սարքեն, քանի՞ բրիգադ ունի Միշան...

- Նրանք ասֆալտի գործ են անում:

- Դու ի՞նչ ասացիր:

- Տեսնենք... էս էլ իրենք, - ասաց Սաքոն, երբ մի մեծ խումբ մտավ ճաշարան:

Քյավառցիներն էին, նշանավոր Միշայի մարդիկ, մաքուր շորերով, դեռ աշխատանքի չէին անցել: Նրանք բարեւեցին մեզ, չնայած առաջին անգամ էինք տեսնվում, հայը հային միանգամից կճանաչի:

- Լուսամուտի մոտ նստածներն ովքե՞ր են, - հարցրեց Հրանտը, երբ քյավառցիները նրանց էլ բարեւեցին:

- Վրացի են... կողքի սեղանի մոտ էլ չեչեն-

- Առայժմ քար պետք չէ, հիմքը պրծնենք, նոր... ինժեների տունը կսվաղեք, շենքի իրենց մասը: Որ պատերի, տանիքի, մի օրվա գործ է: Բանվոր ո՞ւմ եք ուզում:

- Արամը թող գա, - ասաց Վարդանը:

- Դուք գնացեք... ճաշարան չհասած մի փողոց կա ձախի վրա, էս ներքեւից է սկսվում, կենտրոնականն անցնում, հասնում է գետափ... խանչորս համարն է, Տոլիկը գիտե: Արամ, դու մնա, որ ցեմենտ տանես...

Սաքոն Տոլիկի ավտոն քշեց ցեմենտի մոտ:

- Շատ չբարձես, - ասաց, - մի տոննա...

- Մենք ավտոյով չկրե՞նք, - հարցրեց Դավիթը:

- Չէ, կուշանա...

Արդեն յուրացրած խոպանի պատվիրաններից մեկը, որ ցեմենտի գործը բանվորի պարտականությունն է, սկսեցի բարձել չիմանալով սակայն, թե ինչ ծավալ ունի մի տոննա ցեմենտը: Դժբախտաբար ուշ եկավ Տոլիկը, պարզվեց, որ համարյա երկու տոննա եմ բարձել:

Քիչումիչ մաքրվելով ցեմենտից, անհրաժեշտ պիտույքները գցեցի թափքը, Տոլիկը գազ տվեց, մի քանի պտտից մտավ Սաքոյի ասած փողոցն ու կանգնեց մի տան մոտ, ըստ նշանների վերջերս կառուցված:

Վարդանն ու Ռազմիկը չէին երեւում: Դավթի բերած ավազի վրա մի աղջիկ էր խաղում, որի քունը չէր տարել հանուն այդ խաղալիքի: Մայրը դուրս եկավ, ինժեների կինը, բարեւեցի:

- Բարեւ Ձեզ, - ժպտաց նա, - այսօր սկսելո՞ւ եք:

- Այո... մերոնք չե՞ն եկել:

- Ոչ, ոչ ոք չի եկել:

- Ավազի մոտ թափե՞մ, - հարցրեց Տոլիկը:

- Այո... թերեւս այս շորերը հավաքեիք, որպեսզի չփոշոտվեն:

Կինը արագ ու թեթեւորեն հավաքեց:

- Դուք առաջին տարի՞ն եք այստեղ, - հարցրեց նա, երբ Տոլիկը ազատվելով գնաց:

- Այո:

- Մեր տունը Սերգեյն է կառուցել, Դուք չկայիք...

Իհարկե չկայի, եւ մտքովս չէր անցնում, որ Ալթայի Դիվինո գյուղի Անտառային փողոցում մի տուն է կառուցվում, որի տանտիրուհին, ոչ երիտասարդ, համենայն դեպս այն տարիքի, որ առավոտյան հարդարանքից առաջ տան հոգսերի մասին է մտածում, բայց եւ ոչ անհրապույր մի կին, տեսնելու է ինձ այդ տան մոտ, ցեմենտոտ շորերով ու սեւ բերետով:

- Հիմա ի՞նչ եք անելու, - հարցրեց նա տեսնելով, որ չեմ մտածում աշխատանքը սկսելու մասին:

- Անկեղծ ասած, չգիտեմ:

- Դուք շինարար չե՞ք:

- Երրորդ օրն եմ աշխատում շինարարության մեջ:

- Իսկ առաջ ի՞նչ էիք անում:

- Սովորում էի, - ակամա պատասխանեցի:

- Այդպես էլ կռահել էի, - ժպտաց նա, - կներեք, եթե հետաքրքրասեր թվամ, - որտե՞ղ եք սովորել:

Մի ներողությունը բավարար է թվում մարդկանց, որ իրենց ուզած հարցերը տան, ասենք, կանանց կարելի է:

- Ժուռնալիստիկայի բաժնում:

- Օ՜... եւ ավարտե՞լ եք:

Զարմանալի է, թե ինչպիսի հարգանք է առաջացնում իմ մասնագիտությունը:

- Այո, ավարտել եմ:

Վարդանն ու Ռազմիկը երեւացին փողոցում: Ես բահը ձեռքս առա իբր ինչ-որ բան եմ սկսելու:

- Էդ մարդը չասաց, թե որ ճաշարանի մոտ է տունը, - նեղսրտած խոսեց Վարդանը, - բարի լույս, տանտիրուհի...

- Բարեւ ձեզ:

- Գնացինք մինչեւ կենտրոն, նորից հետ դարձանք ոտքով... ցեխ չես սարքե՞լ:

- Չէ, նոր եկա...

- Ռուսերեն խոսեք, - ժպտալով պահանջեց կինը:

Կնահաճ Վարդանը անմիջապես նորից անցավ ռուսերենի, - դե, սկսում ենք աշխատանքը, - փքվեց նա, - Արամ, շաղախ պատրաստիր...

Բարեբախտաբար երկու բահ էի բերել, Ռազմիկը լուռ գործի անցավ՝ օրինակ ծառայելով, թե ինչ է պետք անել: Ցեմենտն ու ավազը միասին շուռ տվեցինք, ապա, տափակեցնելով այդ բլուրը, ավազե մի տաշտ ստացվեց, մեջը ջուր լցրինք:

- Էական բան, - ասաց Ռազմիկը հասկացնելով, որ կռահել է անփորձությունս, - թող ջուրը լավ քաշի, մի գլխից խառնելով կբերես:

Վարդանը լուսամուտներին փայտեր էր ամրացնում, որ սվաղելիս անկյուններն ուղիղ դուրս գան, - ջուրն իզուր լցրիք, - ասաց նա, - ճաշարանի ժամ է:

- Էս երկու իշատնուկն ես բերե՞լ, - հարցրեց ինձ Ռազմիկը:

- Հերի՜ք չէ՞, - ասաց Վարդանը, - միանգամից առաջ կքաշենք տախտակներով, - դե դուք կպեք, մինչեւ ես պրծնեմ, ճաշարան գնանք:

Տասին նոր սկսեցին սվաղել:

- Սաքոն իմացավ կաթված կստանա, - ծիծաղեց Ռազմիկը:

- Ինքն է մեղավոր, ուղարկեց եսիմ ուր:

Վարդանը գետնի վրա էր աշխատում, Ռազմիկը բարձրացավ վերեւ:

- Բեր տեսնենք ինչ ձեւի ցեխ ես սարքել, - ասաց Վարդանը ոտքավոր տաշտակը համարեցնելով, որի մեջ դատարկեցի դույլերը, -պինդ է, - չհավանեց նա, - շարի ցեխ ես բերել:

Իսկույն ջուր ավելացրի եւ արագորեն խառնելով Ռազմիկի համար տարա: Մոտ տասը րոպե անընդհատ կրում էի, նրանք եռանդով ծեփում էին կարծես որոշելով ստուգել, թե կհասցնե՞մ իրենց, հետո հանկարծ պահանջեցին այլեւս չբերել: Յուրաքանչյուրը սվաղել էր մի քանի մետր, առաջին շերտն էր, սեւ սվաղը, այժմ հարթելու էին, որի համար շատ քիչ ցեխ էր պետք: Աշխատանքի նման ընթացքը դուր եկավ ինձ, բահին հենված հետեւում էի նրանց: Արհեստ սովորելու միտք ունեի, իսկ նրանց արածը հեշտ էր թվում:

- Դու էս պահերը օգտագործի, - դիտողություն արեց Վարդանը, - նոր ցեխի պատրաստություն տես, որ ցեխը ցեխից չկտրվի:

Վարդանի խորհուրդը իր դեմ գործեց: Տոլիկի ավտոյով եկավ Սաքոն, իսկ իմ վարպետները քիչ բան ունեին ցույց տալու:

- Է՞ս է ձեր սվաղածը, - հռոմեցի վերակացուի պես հարցրեց Սաքոն ձեռքերը կանթելով:

- Բա որ գյուղը ոտքի տակ տանք, ե՞րբ սվաղենք, - նրա հեգնանքին ընդդիմացավ Վարդանը:

- Ո՞նց:

- Չասիր՝ որտեղ է տունը, հասանք մինչեւ ներքեւի ճաշարան:

- Լավ, - ընդունեց Սաքոն, - ենթադրենք մի ժամ իմ հաշվին, դրանից հետո՞ ինչ եք արել...

- Քի՞չ է:

- Ոչ թե քիչ է, այլ հեչ բան է:

- Դե լավ, է, - կատակի տվեց Վարդանը, - առաջին օրով մի սկսի, թող գործ անենք:

- Գործ անելն է իմ ուզածը:

- Երկու վարպետի մի բանվոր ես տվել, - անամոթաբար ասաց Վարդանը, - ինչքան ցեխ բերի, որ մեզ հասցնի...

Այ թե անազնիվ մարդ էր պանրաջրով լեցուն այդ տակառը... բայց Սաքոյին խաբելը հեշտ չէր:

- Բանվորը որ ձեզ չհասցներ, նոր կալ չէր բացի, - ասաց, - աշխատեցրու սրանց, Արամիկ, բանվորն է վարպետին առաջ քշում, տար ցեխը, թող իրենք չուզեն, դու տար...

Սաքոն եկավ, թուքումրեց ու գնաց: Մի ժամանակ լուռ աշխատեցին վարպետները: Վարդանի տրամադրությունն ընկել էր,

մանավանդ որ Ռազմիկն ավելի շատ էր սվաղել:

- Մեկ ջրի ես բերում, մեկ տնդի, - վերջապես զայրույթն ինձ ուղղեց նա, - մի հանգի ցեխ բեր մարդավարի աշխատենք:

- Հիմի ջրի՞ է, թե՞ տնդի, - ասացի խառնելը դադարեցնելով:

- Տնդի է:

- Մենակ քո ցե՜խն է տնդի, - չդիմացա ես:

- Շատ մի խոսի, - գոռաց նա, - ինչ ասում են, արա:

- Տնդի է, Արամ, - ասաց Ռազմիկը,-բայց մի քիչ:

- Ցե՛խ, - կանչեց Վարդանը:

- Ինձ էլ բեր, - ասաց Ռազմիկը:

Մինչ ես դույլերն էի լցնում, Վարդանը նորից բղավեց՝ ցե՛խ...

Ինչքան ուզում է ճղեր իրեն, առաջ Ռազմիկի համար տար: Վարդանը ձայն չհանեց, բայց նեխած դեմքից զգացի, որ չարություն պահեց: Դրանից հետո նա արագացրեց ծեփելը համախակի «ցեխ» կանչելով, Ռազմիկը՝ նույնպես, կես ժամի չափ լավ վազեցրին ինձ: Բայց այդպես չէին կարող երկար ծեփել, սվաղը կչորանար, եւ մի-մի դույլ ջրալի ցեխ պահանջելով կոկելուն անցան: Քրտինքս սրբելով մոտեցա պատշգամբին, որտեղ աղջնակն էր հայտնվել եւ հետաքրքրությամբ իմ աշխատանքին էր հետեւում:

- Անունդ ի՞նչ է, - հարցրեցի:

- Տանյա, - գլուխն ուսին գցելով պատասխանեց նա:

- Ջուր չե՞ս տա ինձ, Տանյա:

Նա մտավ ներս ու վերադարձավ կրծքին մի սափոր սեղմած:

- Ահա, - ասաց նա, - մայրիկս կվաս տվեց,- եւ վազելով իսկույն բաժակներ բերեց:

- Բեր խմենք, Արամ, - ասաց Վարդանը անհամբեր:

- Տար, Տանյա:

- Դու չե՞ս ուզում, - հարցրեց նա:

- Առաջ տար թող այդ ցմփորը խմի, - ցածր ասացի ես, - նա շատ է քրտնել:

- Չէ, առաջ Դու խմեք, - ամենայն լրջությամբ ասաց Տանյան:

Երեխայի ցանկությունը շոյեց հոգիս, հաճույքով ենթարկվեցի նրան:

Օրվա մեծ մասը Տանյան՝ իմ առաջին ծանոթը Դիվինոյում, ինձ հետ անցկացրեց, եւ թեպետ ճաշից հետո դժվարացավ աշխատանքը, տան շուրջն էի պտտվում, ժամանակ գտնում էի նրան զբաղեցնելու համար: Պատրաստակամ զրուցակից էր, ամենակարեւորը, որ ամեն թեմա հետաքրքրում էր նրան, ե՛ւ կասկածին դեմ չէր, ե՛ւ լուռ խոսակցությանը:

Սվաղը, իհարկե, չվերջացրինք, կես օրվա գործ մնաց ի դժբախտություն ինձ: Սա բետոնից հետո էր, բայց բետոնի ժամանակ արհեստավոր փնջող չկար, բահ ֆռռացնելու վարպետություն էր պահանջվում, որը յուրացրել էի արդեն, եւ Հրանտի ու Շուլայի պես մարդկանց Վարդանն էր փոխարինել, որին նույնիսկ ցեխ տալը նվաստացուցիչ էր համարում, իսկ նա ծառայություն էր ուզում: Որոշելով խոպան գալ նման բաներ ունեի աչքի առաջ եւ այդքան մեծամիտ չէի, որ չկարողանայի հարմարվել երբեմն հնազանդվելով, երբեմն չլսելու տալով, երբ նրա պահանջները գործին չէին վերաբերում, կամ ճղճիմության աստիճան բծախնդիր էր դառնում: Ինչեւէ, կես օրն էլ հաղթահարվեց, եւ վերադառնալով գյուղտեխնիկա՝ միացյալ ուժերով եզրափակեցինք հիմքը: Չորս օր տեւեց այդ ուղղանկյուն պտույտը, խճավազի բազմաթիվ կույտեր բետոնվեցին, գիշերները, քնի մեջ, հաճախ էի լսում բահին կպչող քարերի ձայնը...

6

Պատերի համար ավազ բերում էին հարեւան շրջանից: Հատուկ բետոնի ավազ էր, ոչ խոշոր եւ ոչ շատ մանր, փրկեց մեզ խճավազից, որի բերելը տեղական ափերից գրեթե ծախս չէր պահանջում, եւ սկզբում որոշել էին դրանով լցնել:

Հրանտի գործը բացվեց: Մի հոգու վերցնելով հետը, սովորաբար Գրիգորին, որը հետեւությամբ էր անցնում արանքներով, բետոնի կողպատերն էր կանգնեցնում: Երկուսը՝ հյուսնության, երկուսը՝ քարհանք, Սաքոն հիմնարկի ոչ աշխատանքային ժամերին էր միանում մեզ, առավոտյան ու երեկոյան, հիմնական, ամենածանր աշխատանքը երեքիս ուսերին ընկավ, մեղանչած չեմ լինի, եթե ասեմ երկուսիս՝ իմ ու Շուլայի: Ցեմենտ կրելուց հետո Դավիթը քար էր գցում բետոնի մեջ, որը մենք լցնում էինք, անընդհատ լցնում... Անհավասալի էր թվում այդքան բետոնը ձեռքով անելը, բայց մինչեւ Զոլկինը բետոնխառնիչ ճարեր, մինչեւ հոսանք քաշեին, հում տվեցինք ու գնաց այդպես: Երբեմն Հրանտը աշկերտին ուղարկում էր մեզ մոտ, ինքն էլ էր գալիս, երբ շատ էր առաջ անցնում, կամ մի հոգի էր քարհանք գնում, որովհետեւ երեք հոգու, առավել եւ երկու բահի համար այդ աշխատանքն անչափ շատ էր:

Սկսում էինք վեցին, պարտադիր, իննին նախաճաշում, սովխոզի ճաշարանում, ճաշ մեկին, ապա՝ մինչեւ մութն ընկնելը... Առավոտյան էր ամենադժվարը, դեռ ուշքի չեկած կտրուկ անցում էր տեղի ունենում, սիրտս թպրտում էր մի ձեւի: «Յուղերդ են հալվում», ծիծաղեց Շուլան: Եվ, ինչ թաքցնեմ, սովածության չէի դիմանում, ստամոքսս աշխատում էր լվացքի մեքենայի ուժով, ուտելուց երկու ժամ հետո անհամբերությունն էր պտտվում այնտեղ:

Անգամ փորձվածների համար դժվար էր մեր աշխատանքը, չնայած ձեւեր էին թափում՝ իբր սովորական է եւ չի թվացնում: Ես էլ էի տարվել այդ խաղով, ցույց չէի տալիս, որ բահով անընդհատ աշխատելուց մեջքս ծովում է, առավոտները սառը ջրով տրորելուց հետո են մասներս գործում, տուն մտնելով միանգամից չէի ընկնում մահճակալին, ինչպես Գրիգորն էր անում, շորերս փոխելով կես ժամի չափ համբերում էի, ուրախ ու թեթեւաշարժ ելումուտ անում՝ կարծես չի եղել ծանր աշխատանքային օրը, պատրաստ ամեն կատակի ծիծաղելու:

Շուլան կտրեց մազերս: Հոխորտացել էի մի ժամանակ, թե ուրիշ կերպ չեմ պատկերացնում ինձ, բայց ամբողջ օրը ցեմենտի ու ավազի մեջ հնարավոր չէր երկար մազերով, ու դուրս եկավ այդպես: Ազատվեցի ակնթարթորեն կեղտոտվող խճճված զանգվածից, երեկոները մեկ-երկու շարժումով լվանում էի գլուխս սառը ջրով:

Օրերը տաքացել էին, բայց քամին միշտ կար: Փչում էր սովորաբար հարավ-արեւմուտքից, գժվեցնող քամի էր, չոր, երբեմն ցուրտ, անդուր ձայնով: Առավոտները տաք հագուստներով էինք դուրս գալիս, օրվա ընթացքում կամաց-կամաց թեթեւանում էինք: Անձրեւի հոտ չկար, կիրակին՝ նույնպես, շարունակում էինք նույն թափով:

Արագ վարժվեցի բահով աշխատելուն, գյուղական ծագումը օգնեց: Երբեմն Շուլայի հետ մրցման մեջ մտնելով կատաղածի պես վրա-վրա շպրտում էի բետոնը, Դավիթը բողոքում էր, որ չի հասցնում: Անսպասելի մի հայտնագործություն արեցի: Մարդիկ լինում էին աջլիկ կամ ձախլիկ, պարզվեց, որ ես ոչ մեկը չեմ, կամ երկուսն եմ միաժամանակ, հավանաբար իմ կիսագնդերը երկիշխանության կողմնակից էին: Բահը շատերի պես բռնում էի աջից ձախ, մի անգամ որոշեցի հակառակը փորձել: Համարյա նույն ձեւի կարողացա աշխատել, տարբերությունն աննշան էր, այն էլ անսովորությունից: Դրանից հետո հաճախ էի փոխում, կարծես նոր մարդ էր աշխատում:

- Էդ ո՞նց ես անում, - զարմացավ Շուլան:

- Մեկ է ինձ համար, - պարծեցա, - երկու կողմով հավասար աշխատում եմ:

Շուլան հեգնական շարժում արեց, այսինքն՝ մի կողմը իրեն լրիվ բավական է: Լավ ընտելացել էինք, ինչքան չլինի մոտ գյուղերից էինք եւ միշտ միասին էինք աշխատել ինժեների տան սվաղից բացի:

- Ուրեմն բնածին տաղանդ ես, - ծաղրեց Շուլան, - բա խոպան գալուց առաջ ի՞նչ էիր անում:

- Եսիմ, - ասացի, - ժամանակ էի անցկացնում:

- Հորդ հաշվի՜ն...

Չպատասխանելով շարունակեցի դարձնել ավազը:

Կալը պատրաստ էր, մի ավտո ավազ էինք բացել: Ջուրը գցելով փռվեցինք ավազի վրա: Այդ պահը խոսակցությունների պատճառ էր դարձել. Սաքոն պահանջում էր հանգստանալու փոխարեն հաջորդ կալը բացել: Նա ձգտում էր օգտագործել յուրաքանչյուր րոպեն, բայց երբ բացակայում էր, մեր ուզածով էինք անում:

- Շուլա, դո՛ւ ինչու ես խոպան եկել, - հարցրեցի:

- Ավտոյիս փողը պակաս է, - ծուռ ժպտաց նա:

- Ավտոյով կգնանք, - բարձր ասաց Դավիթը, - ես կքշեմ, Ալթայից Երեւան վըժժժժ...

Հրանտը պատի մյուս կողմում նեցուկներն էր ստուգում, գլուխը երեւաց այնտեղից:

- Ի՞նչ է,-բղավեց նա,- ինչ ես քեզ ճղում,-ապա ինքն անմիջապես ճղեց,-ելեք, արա, բետոնը չորացավ:

Հրանտի սիրտը չէր տանում, երբ մի րոպե նստում էինք, իսկ ինքը միշտ մի բան գտնում էր ձեռքի հետ զբաղվելու:

Դավիթը ձեռնոցները հագնելով մտավ ներս, որտեղ քարն էր թափված, ես ու Շուլան կանգնեցինք նեղ ու երկար կալի ծայրերի մոտ:

- Չի ծծել, - ասաց Շուլան իր կողմից վրա տալով, - Եղեգն էլի փչացրեց բետոնը:

Ես նույնպես կողքի չոր ավազը լցնում էի ջրի մեջ, տակից բետոնի թաց ալիքը սողաց ոտքերիս վրա, այս կողմը ցածր էր, լավ խմորվել էր, բահով մի երկու անգամ խառնեցի, սկսվեց ռիթմիկ մարմնամարզությունը. բահը խրում էի բետոնի մեջ, կտրելով մի պահ հապաղում թափ առնելու համար ու ձգվելով կամ ճկվելով, նայած որտեղ էի լցնելու, շպրտում էի պատի մեջ: Վերջին կալն էր ճաշից առաջ, Հրանտն ու Գրիգորը եկան համալրելու: Նրանք խառնում էին բետոնն ու մոտեցնում մեզ, մենք լարումից թափ առած խլում էինք պատրաստի բետոնն ու կարծես դեռ այնքան չհոգնած միահեւք լցնում՝ իրար ընդառաջ գնալով, բահերը երբեմն բախվում էին օդի մեջ:

- Քարերը պատերին չկպցնես, - բղավեց Հրանտը հույս չունենալով, թե Դավիթը մի գործ անսխալ կանի:

- Չորս հոգով լցնում եք, - բողոքեց Դավիթը, - չեմ հասցնում:

- Դու էլ գնա, - ասաց Գրիգորին:

Հրանտը, այնքան բարյացակամ իմ նկատմամբ եւ փաղաքուշ կարծես, Դավթին ու Գրիգորին միայն կարգադրություններով էր դիմում:

Տոլիկի ավտոն եկավ քարով բեռնված: Ռազմիկը բահ վերցնելով իսկույն մտավ աշխատանքի մեջ, Վարդանը ծանրումեծ, սիգարետ բռնած ձեռքով ցուցումներ էր տալիս Տոլիկին որտեղ թափել քարը: Բեռնաթափումը ղեկավարելուց հետո Հրանտի աշխատանքն էր ստուգում, ուրագը ձեռքն առած գնաց պատի երկարությամբ խփելով տախտակներին, որոնց արանքներից ցեմենտաջուր էր դուրս տվել:

- Ջրի եք անում, - դժգոհ ասաց նա, - կուռեցնի պատը:

- Իմ կապած պատը չի ուռի, - կտրեց Հրանտը:

- Կապածի համար չեմ ասում, բետոնն է ջրի:

- Երկու հոգով բետոն են լցնում...

- Երկու հոգով են լցնում, - թոնթորաց Վարդանը, - քար կտրելուց դժվա՞ր է բետոնը...

- Ով ասաց դժվար կամ հեշտ... Հեշտ բան չկա, ամեն ինչ դժվար է:

- Չէ, քո ասելով մենք պարապ պառկել ենք:

- Էս մարդը հիվանդ է, - դարձավ Հրանտը Ռազմիկին, - ես ձեր գործի մասին բան ասե՞լ եմ:

- Որ լսեմ, ականջներիս չեմ հավատա, - ասաց Ռազմիկը, - գործ է, մի տեղ դժվար կլինի, մի տեղ հեշտ, դժվա՞ր է, հերթով կանենք, ինչ կա դրա մեջ, որ կռիվ եք սարքում:

- Չհավատաս ես կռիվ սարքեմ:

- Ուրեմն ե՞ս եմ սարքում, - գրգռվեց Վարդանը:

- Դե լավ, գնացինք ճաշարան, - հանկարծահաս վեճին Շուլան վերջ տվեց կալի տեղը հարթելով:

Ես սապոգները փոխեցի կոշիկներով, որոնք միշտ բերում էի հետս, եւ անհապաղ գնացի, որպեսզի հերթից առաջ ընկնեմ: Առաջին օրերին ընդհանուր ծախսը Սաքոն էր անում, նա հաճախ չէր գալիս մեզ հետ, փողը տվեցին ինձ: Որպես ջահել ես էի խանութ գնում ու ճաշարանում հերթ կանգնում: Փոխարենը տնային գործերից էին ազատել ինձ:

Սովխոզի աշխատողները չէին եկել: Մի սեղան էր զբաղեցրած, Լիզայի աղջիկն էր, հաստագեղ Նատաշան երկու տասնյոթ-տասնութ տարեկան աղջիկների հետ: Իմ սրընթաց մուտքը ծիծաղ առաջացրեց, տեսքս էլ պակաս չէր, բոբիկ ոտքերիս շորերես կոշիկներ, ցեխոտ տաբատ, ձախ ծնկից քիչ վերեւ բահի կոթի մաշած տեղով, կարճաթեւ վերնաշապիկ առանց կոճկելու, կապած տուտերով, սեւ բերետը աչքերիս քաշած:

- Այսօր ինչքա՞ն, - սովորական ժպիտով հարցրեց Լիզան:

- Յոթ, - ես դադար տվեցի սպասելով, որ լցնի ափսեները, շարունակեցի, - տասնչորս բաժակ կաթ, տասնչորս բաժակ հումեր, այնքան հյութ, կարկանդակ երեսուն հատ, - հետեւում քրքջոց պոռթկաց,- ինչո՞վ է կարկանդակը...

- Մսով եւ կաղամբով, որի՞ց:

-Մսով, մեկական էլ կաղամբով, չի խանգարի: Կաթն ու հումերը շաքարով, խնդրում եմ:

- Նրանք ոնց որ երեխաներ լինեն, - Լիզան ծիծաղելով դիմեց աղջիկներին, - կաթը շաքարով են խմում:

- Այնքանը ի՞նչն է ուտելու, - ասաց աղջիկներից մեկը:

Շարեցի երկու սեղանի վրա:

- Ձեզ օգնե՞նք, - նույն աղջիկն էր, հարդագույն մազերով, ծիծաղկուն ու չարաճճի, համոզված, որ վաղուց արդեն մեծ է ինքը:

- Բերելիս էի օգնության կարիք զգում, - ասացի, - մնացածը ես կհոգամ:

- Դուք այդքան շատակե՞ր եք, - հարցրեց նա ամանները սեղանին դնելով:

Եթե Նատաշան ասեր, մի պատասխան կգտնեի, բայց նա կարծես հմայում էր ինձ:

- Կարմրեց, - քմծիծաղեց Նատաշան:

- Բայց դա ամենեւին չի փակում նրա ախորժակը,- ասաց երրորդը:

Իսկ, չիմանալով ինչ անել, ապավինել էի գդալին:

- Տեսեք,-չարամտորեն շարունակեց Նատաշան,- շատակերությունից նրա կոշիկը պատռվել է:

Քանի որ սկսել էի լռելով, շարունակեցի անձայն ուտել: Իբր աղջիկները քիչ էին, Լիզան էլ մեջ ընկավ:

- Լսիր, - ասաց նա, - դու սիրելո՞ւ ես աղջկա:

- Ուտող աղջիկներին չեմ սիրում, - վերջապես դուրս եկա համրությունից:

- Իսկ ես չեմ ուտում, - ասաց հարդագույն մազերովը, - ես առհասարակ շատ քիչ եմ ուտում...

- Ձեր աղջի՞կն է, - հարցրեցի Լիզային:

- Ոչ, մյուսն է իմը, աղավնյակս, բայց նրանք փոքր են...

- Ինչ ես ասում, մա, - բողոքեց կրտսեր աղջիկը, - դպրոցն ավարտել ենք արդեն... Նինան նույնիսկ ինստիտուտի քննություն է տալու:

- Իսկապես, - ծիծաղեց մայրը, - մոռացել էի...

Բրիգադը ներս լցվեց, ես արագացրի, որ դուրս գամ աղջիկների հետեւից: Նրանք մոտեցան կանգառին: Հեծանիվով մի աղջիկ էր գալիս, որի աղյուսագույն շրջազգեստը բնավ չէր արդարացնում իր գոյությունը, խանձված մազերը, աներեւակայելիորեն խճճված, կարծես մի ավտո ցեմենտ էր թափել, տնկվել էին գլխի վրա, վզին եւ ուսերին պեպեններ էին երեւում, ներդաշնակ մազերին եւ զգեստին: Մի խոսքով, այլանդակի մեկն էր, բայց հրապուրիչ այլանդակ էր:

- Նինա, - կանչեց նա, - գնա տուն, մաման քեզ է սպասում:

Հարդագույն մազերովը քիթը կնճռոտելով դժգոհ նայեց, բայց աղջիկը հեռանում էր՝ օդի մեջ հստակորեն ընդգծելով արտառոց մազերը:

Հաց ու պահածո գնեցի եւ քայլեցի դեպի հիմնարկ:

Ընդամենը մի քանի օր առաջ հով, նոր սկսվող գարնանային եղանակ էր, որը ամռան գալը դեռ չէր խոստանում: Որպես օրենք երեք-չորս օրը մեկ փոխվում էր եղանակը, եւ այս հանկարծակի շոգը չէինք համարում ամռան սկիզբը, որը Ալթայում հավանաբար սեպտեմբերին էր լինելու:

Ճաշին հաջորդող ժամը մեր չարչարանքի ժամն էր: Ընդունած մեծաքանակ հեղուկը, որի բաժակներն այնպես անփութորեն թվարկում էի ճաշարանում, արագորեն դուրս տվեց՝ մասաջի պես ծանր քրտինքով ողողելով մեզ: Հակառակի նման քամի չկար: Ես մնացել էի կիսավարտիքով, մյուսները կիսովին էին մերկ: Դավիթը քայլում էր ոտքերը լայն բաց արած, տնքտնքալով:

- Վայթե շեքերը հարվել են, - ասաց Շուլան:

- Նա ինչ խոպան գալու բան է, - քթմնջաց Հրանտը, - տեղից չի կարողանում շարժվի... Կամ մեկելը, - Գրիգորը, - չեն դիմանա, տուն կգնան երկուսն էլ:

- Հա, Գրիգորը չի դիմանա, - դանդաղ ասաց Շուլան նայելով ցեմենտի կողմը, որտեղ Գրիգորը դույլերն էր լցնում, - քաղաքի տղա է, ինչ դիմանա:

- Մեղքս տանում է դրան, ուժ չունի... Տես ոնց է բերում, թեւերը կտրվեցին... Սա ինչ գործ ունես խոպան ես գալիս, աշխատի, էլի, գործարանում հանգիստ, ոչ թե ուրիշի վզին նստի:

Գրիգորը վերջապես տեղ հասավ ու դատարկեց դույլերը:

- Փռում ես, - դիտողություն արեց Հրանտը, - մի տեղ լցրու:

- Մի տեղ լցնեմ, կդարձնեք միանգամից, - կասկածեց Գրիգորը:

- Բա փռում ես, ցեմենտ քիչ է խառնվում:

- Ախ, վարպետ ջան, հնարավոր չէ՞ առանց ցեմենտի անել բետոնը:

- Գնա, Զոլկինին ասա, - ծիծաղեց Հրանտը:

Գրիգորը լուռ նայում էր, թե ինչպես անգթորեն խառնում ենք ցեմենտը, գլուխն օրորելով գնաց դույլերը կախ գցած:

- Ցեմենտոտ արեք, - ասաց Հրանտը, - դրանց որ լսենք, պատերի տակ կմնանք:

- Փողի արարկու չկա՞, - հարցրեց Շուլան:

- Երեկ փող են բաժանել:

- Ինքը կստանա՞ առանց մեզ:

Հրանտը չպատասխանեց:

Հաջորդ կալը բացեցինք: Ես գնացի խմելու ջուր բերելու, դժբախտաբար լավ, սառը ջուր էր, չափազանց շատ էինք խմում:

- Էնքան խմեցինք, ջրխելառ եղանք, - ասաց Շուլան դույլը Հրանտին հանձնելով:

- Կես զգիր,- ասաց Հրանտը, - փոր էլ չունես, ո՞նց ես էդքան խմում:

Դույլը պտտվեց փոխանցվելով, վեր կացանք: Այդ կալը լցնելուց հետո չհանգստացանք: Աշխատելու ամենալավ ժամանակն էր, շոգը կոտրվել էր, բայց նորից սովածություն էի զգում: Փաստորեն օրվա մեծ մասը սոված էի

Խոպանի կյանքից

«ԽԱՉԱԳՈՂ»

մնում: Ընթրիքի համար գնած հացերը տուն չէի տարել, ծխելու դադարից օգտվելով պոկեցի մի մեծ կտոր: Ես միշտ վառված կողերով հաց էի ընտրում, չոր ու խրթխրթան: Հրանտը բողոքում էր, որ իր ատամների բանը չէ, իսկ խմորե միջուկ ուտելուց զզվել է արդեն, բայց միայն ես չէի վառված կող սիրում, հաց կտրելու ժամանակ փախցնողի էր:

- Մի քիչ էլ ինձ տուր, - խնդրեց Դավիթը:

- Բեր ուտենք, Մոծակ, - ասաց Շուլան:

Թե ինչո՞ւ էր այդ անունը կնքել ինձ եւ ոչ թեկուզ Գրիգորին, որին լիովին կբռներ: Մոծակի համար փոքր-ինչ խոշոր էի, Շուլայի լայնքը չունեի, բայց բրիգադում միայն Դավիթն էր ինձնից բարձրահասակ:

- Ինչ կսկուց հաց է,- ասաց Շուլան ամենալավ կողն ամբողջովին վերցնելով:

Երկու հաց տեղնուտեղը վերջացրինք:

- Ինչի՞ խանութից բան չենք բերում, - ասաց Շուլան, - գործի վրա կուտենք մեկ-մեկ:

Ես ի գիտություն ընդունեցի: Մտքովս անցել էր, մտածում էի՝ չեն համաձայնի:

Սաքոն գրասենյակից դուրս գալով մոտեցավ մեզ:

- Դուք օրական քանի՞ անգամ հաց ուտեք, - ծիծաղելով ասաց, բայց ակնարկը կար նորից:

Նա բահը մտցրեց կալի մեջ ու ասաց, - պահ, ոնց է խմել, - ապա անմիջապես խառնեց մի գլխից ու սկսեց լցնել, - քարն ուշացավ, - կանչեց նա:

Դավիթն ու Գրիգորը փութկոտ ներսի կողմն անցան:

Իսկապես, լավ բետոն էր, խառնելու կարիք գրեթե չէր զգացվում, բացի դրանից, Սաքոյի ներկայությունը միշտ արագացնում էր աշխատանքը: Կալ կալի հետեւից լցնում էինք վայրկյաններ միայն հանգստանալով: Վարդանն ու Ռազմիկը չթեթեւացրին մեր աշխատանքը: Սաքոն բրիգադը երկու մասի բաժանեց, չորսով կալ էին բացում, մենք լցնում էինք անընդհատ: Հերթականը հսկայական մի կալ էր, երկու ավտո ավազ էին միանգամից խառնել:

- Եկեք միասին լցնենք, - ասաց Սաքոն հույս առաջացնելով, թե վերջինն է լինելու:

Եթե մինչեւ ինը լցնեինք, կհասցնեի կինոյի երկրորդ սեանսին, բայց ավելի շուտ վերջացրինք, ինձնից քան պակաս: Վերջացավ կինոյի հույսը, բայց չէի կռահում, որ հաջորդն էլ վերջինը չէ:

- Բերեք մի հատ էլ սարքենք, - ասաց Սաքոն:

Ձայն հանող չեղավ: Հոգնած էինք անչափ, սակայն ոչ ոք չէր ուզում խոստովանել: Ռազմիկը լուռ վերցրեց դույլերն ու գնաց ցեմենտի, Դավիթն ու Գրիգորը հետեւեցին նրան: Կալը պատրաստելուց հետո մութ էր: Սաքոն ուղղեց ջրի ավտոն, վառեց լույսերը: Ուժ չէր մնացել, բետոնի սովորական չափը, որ մի քանի ժամ առաջ գցում էի թեթեւորեն, փթեր էր կշռում: Թաքուն հույսով բահը մտցնում էի բետոնի մեջ ու սեղմում ծնկիս, որ ջարդվի գոնե, բայց կենու անզգա փայտը դիմանում էր: Աչքերս շաղվում էին, թվում էր՝ կընկնեի ուր որ է, եւ համարյա չզգալով կատարում էի նույն շարժումները: Ավտոյի լույսի տակ լողում էին ճոճվող ստվերները: «Գիշերային սատանաների պարը», ծագեց մտքիս մեջ, բայց նորից համաչափ, մեխանիկական գործողությունն ամբողջովին բթացրեց ինձ, եւ բահը բռնած ձեռքերիս հոգնությունից ու մեջքիս տնքացող ցավից բացի ոչինչ այլեւս չէի զգում: Վերջում աշխուժացանք, հոգնած, ուժասպառ մկանների վերջին բռնկումն էր, մի քանի րոպեի աշխատանք էր մնացել, եւ ի մի բերած ուժերով կրծում էինք այդ րոպեները:

Վերջացնելուց հետո Վարդանը ցուցադրաբար նայեց ժամացույցին:

- Տասնմեկն է ժամը, - ասաց, - սրանից հետո էսքան աշխատող չկա, հազար անգամ չենք ծնվում:

Սաքոն ձայն չհանեց:

Գործիքները հավաքելով դանդաղ գնացինք տուն: Սովորաբար վերջացնում էինք տասին կամ մի քիչ շուտ, հոգնում էինք անշուշտ, իսկ այսօր բթացել էինք ծեծված թաղիքի պես, ընթրելու չգնացինք նույնիսկ:

Սաքոն թուղթ ու գրիչ առած նստեց սեղանի մոտ, մի որոշ ժամանակ հաշիվներ էր անում, հետո հանեց փողի կապոցը, բաժանեց ութ տեղ ու ասաց.

- Վերցրեք, ամեն մեկիդ վեց հարյուր ռուբլի... ուրախությունով ծախսեք:

Վարդանը փողը տեղավորեց, մի պահ կանգնեց անորոշ, նստեց Սաքոյի կողքին ու կամաց խոսեց:

- Չէ, ի՞նչ ես ասում, - լսեցի Սաքոյի ձայնը, - թղթերը բանկ չեն տարել, ես իրենց աշխատողների փողից եմ ստացել...

- Ես քեզ բան չեմ ասում, Սաքո ջան, ամեն տեսակի մարդ կա, ինչի՞ վաղը մեկը կանգնի ասի, թե Սաքոն փողս կերավ...

Ալարում էի շորերս հանել, ընդարմության մեջ պառկել էի մեջքի վրա, ոտքերս հատակին:

- Մոծա՛կ, վեր կաց, շորերով չքնես, - ձայն տվեց Շուլան:

Ես քնած ձեւացա:

- Այ տղա, էլ...

- Նորություն իմացանք, - քրթմնջացի հազիվ ուղղվելով:

- Հը, խոպանը ո՞նց է, էլ չե՞ս գա...

- Ինչ կա որ, - բլբլացի ես, - ինձ ինչ է եղել...

- Ինչ խոպան, արա, է, - ասաց Հրանտը, - ես սրա մերը...

Գրիգորը խռմփացրեց: Նիհար, չսափրած դեմքը խղճալիորեն գցել էր ուսին, մազերը ցեմենտից չէին մաքրվել: Այնպես էր դողդողացնում փոքրիկ քթով, որ զարմանում էի, թե ինչպես ուղեղը չի պայթում:

Հոգնածությունից չէի կարողանում քնել: Այսպիսի մի քանի օր եւ ամբողջ հյութս կքամվի: Ծիծաղելի էր առաջին օրերի ոգեւորությունը, որ խոպանի աշխատանքը այնքան էլ ծանր չէ եւ հեշտությամբ եմ տանում:

Սենյակում օդը ծանրացել էր, լուսամուտների մոտ քնողները չէին համաձայնում օդանցք բացել, գիշերները հաճախ պաղ քամի էր փչում: Շնչառության ձայներն ու խռմփոցները հանգիստ չէին տալիս: Այդ ամենի հետ լսում էի ավազին քսվող բահի ձայն... հետո բահը դանդաղ վեր էի հանում...

- Քար գցեք, - գոռաց Հրանտը, - ջուրը փախավ, Արամ... Բահն ինչի՞ ջարդեցիր:

- Ես չեմ ջարդել, - մրմնջացի:

- Դե, շուտ արա, շուտ, ցեխը քարացավ...

- Ջուրն էլ, ցեխն էլ, - հայհոյեցի ես:

- Ի՞նչ, - չռեց աչքերը Հրանտը, - էդ ո՞ւմ ես ասում...

- Բա ինչ, - ասացի, - թող քնեմ...

- Ի՞նչ քնել, - գոռգոռաց Հրանտը, - բետոնը մնաց...

Ես նորից բահը խրեցի բետոնի մեջ, բայց չկարողացա բարձրացնել: Կառչուն ու անբաժանելի զանգվածը ինչ-որ ծանր կենդանու ուժով քաշում էր բահը ներքեւ... հանկարծ ջարդվեց բահը... Ձեռքիս կտորը շպրտեցի ու Հրանտից թաքնվելու համար պատի մյուս կողմն անցա... Այնտեղ պեպենոտ աղջիկն էր կանգնել շրջազգեստը ձեռքերով վեր քաշած:

- Ո՛ւր գնաց, - բղավեց Հրանտը:

Աղջիկը ժպտաց, որ այդպես վախենում եմ Հրանտից, ու ցած թողեց շորը... որը գետին ընկավ: Ոչ մեկս չշարժվեցինք, բայց զգացի, որ գրկել եմ նրան... նա քմահաճորեն չէր ուզում համբուրվել, խուսափում էր ծիծաղելով... Ես նրան սեղմեցի գրկիս մեջ... ականջալվող համբույրի փոխարեն խարազանվեց բիրտ ձայնը՝ օձի գալարների պես արձագանքվելով ականջներիս մեջ...

Սաքոն «պադյոմ» էր տվել:

7

Շաբաթ-կիրակի գրասենյակի տանիքը նորոգեցինք: Երկու տարի առաջ Սաքոն էր ծածկել, ոչ այնքան որակով, որպեսզի հետո նորոգվի: Ձյութ, երրորդ եւ հինգերորդ համարներ, բերել էինք մի քանի օր առաջ, մեծ ավտոկռունկ էր պետք, որն այս օրերին կարող էր գալ:

Ես ու Հրանտը վեր կացանք չորսին: Հրանտը շուտ էր զարթնում ու պառկած ծամոն էր ծամում, իսկ եթե մտքին փչեր դուրս գալ, փայտե նալիկներով բետոնե հատակին գոռացնում էր Գրիգորի խռմփոցից ոչ պակաս, Շուլան ամեն առավոտ սպառնում էր վառել դրանք: Հրանտի հետ շուտ ելնել ինքս ցանկացա, ուզում էի փորձել ամեն ինչ:

Ձյութը կտրում էինք կացիններով ու լցնում մեծ կաթսայի մեջ, որի տակ ավտոդողեր էինք վառել: Սկզբում դժվար էր, արագ էինք աշխատում, որ արեւածագի հետ ձյութը չփափկի, հետո միայն կրակին էինք հետեւում:

- Գնա ձեն տուր, - ասաց Հրանտը:

Ես վազեցի «պադյոմ» կանչելու մտադրությամբ, Սաքոն արթուն էր. չհամարձակվեցի ոտնձգել նրա իրավունքներին:

- Պրծա՞ք, - հարցրեց նա:

- Հը:

- Վասյան եկե՞լ է:

Ես նոր մտածեցի, որ իսկապես, եթե կռունկավարը չի եկել, բրիգադին արթնացնելը միտք չունի: Բայց Սաքոն ձգվեց արմունկի վրա ու հաստ ձայնով ազդարարեց՝ պադ-յոմ: Վեր կացան դանդաղ ու ճլորած, ուրեմն ես էլ այդպես տգեղ էի առավոտները: Գրիգորը համարյա չէր երեւում ծածկոցի տակ, Սաքոյի ձայնից գլուխը վեր թռավ բարձից, ապա անկողնուց ելավ անսովոր մի ձեւով, կարծես ոտքը չէր ենթարկվում նրան, քաշեց, միացրեց մարմնին տնքոցով, հետո մյուսը:

- Օֆ, - թառանչեց նա ու իսկույն զգաստանալով մի եղանակ սուլեց:

Մինչ նրանք հագնվում էին, մի քանի կոնֆետ գցեցի բերանս:

- Ցո՞ւրտ է, - հարցրեց ինձ Դավիթը:

- Չէ:

- Տեղը չվերցնե՞մ:

Ամառային օրվա համար ավելորդ բեռ էր, բայց ես թողեցի նրա հայեցողությանը:

- Հագնեմ, չէ՞, - շարունակեց Դավիթը:

Ինչ անում էր, հարցնում էր երեխայի պես՝ անե՞մ, թե չէ... կամ եթե բան էր պատմում, վերջում հարցնում էր՝ հը, ճիշտ չէ՞... Հոգի էր հանում, մինչեւ պատասխան չստանար:

- Չհագնե՞մ, - գլուխ չհանեց նա:

Արդեն ծիծաղս չէի կարող զսպել, բարեբախտաբար ուրիշ առիթ եղավ:

- Վայ քո... ճղճղ, - ձայնը գլուխը գցեց Շուլան կոշիկները փնտրելով:

Հրանտի բացակայությունը չփրկեց նրան, այս առավոտվա բաժինը հեռակա ստացավ:

Իմացան, որ Վասյան չի եկել, դանդաղ էին շարժվում: Սովորաբար այդ ընթացքը՝ լվացվել, հագնվել, զուգարան, վազելով էր կատարվում: Վերջապես հավաքվեցինք գրասենյակի մոտ: Արեւածագի ժամն անցել էր, բայց չգիտես ինչու արեւը չէր երեւում, ամպ էլ չկար, Հրանտն էր հավանաբար ոտքով շպրտել մի անկյուն, ինչպես Շուլայի կոշիկները: Նստել էր լուրջ ու դեմքը բարձր, ձեռքի փայտով կրակն էր խառնում ռետինի թանձր մուրը վերեւ ուղարկելով:

Աշխատեցինք նախաճաշից հետո: Ես ներքեւում էի, ձյութը լցնում էի տակառի մեջ եւ ուղարկում իրենց, կրակն էի թեժացնում, իսկ եթե ընկնում էր կաթսայի մեջ, տաք մի մեծ կտոր մոտս էր, բերանը փակելով խեղդում էի: Դժվար չէր, նույնիսկ հաճելի էր կրակի հետ խաղալը, թոքերս էին խաշվում, հաճախ էի վազում ջրի, եւ այդ տապին աշխատում էի տաբատով, առանց այդ էլ ծիծաղող դեմքեր էի տեսնում հաշվապահության պատուհաններում, աշխատում էին շաբաթ օրը: Բաժանել էինք գրասենյակի կանանց: Վարդանը, պարզ է, թմբլիկ Լյուբային վերցրեց, եւ մնացածները՝ համապատասխանաբար: Ես զուրկ էի մնացել, քանի որ միակ նիհար կնոջը տվել էին Հրանտին: Մանկական խաղ էր, երբեմն գոռում էինք՝ Շուլա, սիրածդ եկավ, Վարդան, քոնը զուգարան գնաց: Հրանտն էր ջղայնանում, կամքին հակառակ էինք վզին փաթաթել: Չէի վշտացել այդ բաժանումից, ինձ համար նրանք չափազանց մեծ էին, ես իմ հրապուրանքն ունեի՝ խայտաբղետ աղջիկը... զբաղմունք էր դարձել, անկողնին մտնելով մի կես ժամ մտածում էի նրա մասին, ափսոս, երազը չէր կրկնվում: Ճաշարանի ճանապարհին աչքս գցում էի շուրջս, բայց այն օրվանից հետո չէի տեսել, սիրահարվելու նշան էր, նրան տեսնելու պահանջ էի զգում, ընդմիջին եւ ուրիշներին էի նկատում: Շատ էին լավերը, ոսկե շրջանն էր նրանց, անհոգորեն թեթեւ հագնված, ինչ-որ կիսազգեստ, սոսկ ենթարկվելով սովորությանը, թե անհրաժեշտ է մի բան հագնել, թռչում էին գետափի ճանապարհին կամ բլբլում ճաղաշար ցանկապատերին կռթնած:

Լիզան այլեւս չէր հետաքրքրվում ինձնով, նրա աղջիկը չքվել էր տեսադաշտից:

«Բելուխայի» մի անկյունում, մուտքը դրսից, գարեջրի կետն էր: Հենց շարվում էին ավտոները փողոցում, գիտեինք արդեն, գարեջուր են ստացել: Վարորդներին գարեջուր կարելի էր, չէին տուգանում: Մարիա էր վաճառողի անունը, հաճախորդները նրան Կույս Մարիա էին անվանում, այսինքն՝ գարեջրամոլների եւ անպտուղ կատերի հովանավոր: Ճաշից հետո մտանք, պատահաբար հերթ չկար: Մերոնք մի շնչով դատարկեցին գավաթները, ես ու Վարդանը մնացինք: Ես հին սովորությամբ դանդաղ էի խմում, Վարդանը հատուկ նպատակ ուներ:

- Էլի լցնե՞մ, - հարցրեց Կույսը:

- Լցրու, - Վարդանը գավաթը մոտեցրեց, - ջահելին բավական է, - հասկացնելով, որ շատ մնացի:

Վարդանը փորը հենեց սեղանին ու աչքերը Կույսին սեւեռած հարցրեց, թե քանի անգամ է պարել տղամարդկանց հետ:

Վարդանը ծանոթություն հաստատելու անսովոր ձեւ էր կիրառում, որը ոչ մի դասագրքում չէր գտնվի:

- Չեմ հաշվել, - աչքերը չթարթելով, ինչպես շնաձուկ, որը մանր մի ձկնիկ է կուլ տվել առանց զգալու, պատասխանեց Կույսը:

Շարունակությունը չլսելով մտածում էի, որ դժվար թե Վարդանը հաջողության հասնի... եւ սխալվում էի: Երեկոյան նա սափրվեց, անուշահոտվեց ու գնաց, մի շիշ օղի գրպանում: Այնպիսի պահի ծլկեց, երբ Սաքոն ներսում չէր: Մյուսներն էլ կարծես չնկատեցին, հաց ուտելու ժամանակ նոր Հրանտը հարցրեց.

- Էս ո՞ւր է ճոռոն:

Միայն ես գիտեի նրա տեղը:

Ընթրիքն առատ էր: Սաքոն յուղ-պանրի գործարանից կարագ ու պանիր էր բերել, Շուլան կապվել էր մոտիկ տների հետ ու ապահովում էր մեզ կաթով ու հավկիթով: Կարտոֆիլն ու պահածոն առհամարհված մնացին սեղանի ծայրին: Հրանտը կարագը քսում էր հացին, ավելացնում պանրի շերտը, գդալով շաքարավազ էր ցանում եւ ուժեղ սննդի այդ խառնուրդը խածուխում անում կաթի հետ:

- Ծակոսկրե՜լ ես, - ասաց Շուլան մոռանալով, որ իր ձեռքինը ծավալով ու բովանդակությամբ չի զիջում:

- Ինչ ես ասում, - լի բերանով ասաց Հրանտը, - թող հաց ուտենք:

- Քո տարիքի մարդուն քաղցրը լավ չէ:

- Վերջացրո՞ւ:

- Մեղր կուզե՞ք, բերեմ, - հարցրեց Սաքոն:

- Դու միս բեր, - ասաց Շուլան:

- Սառնարանում տեղ կա՞, որ միս բերեմ:

- Նկուղ փորենք, - առաջարկեց Ռազմիկը, - սառնարանից լավ կպահի միսը:

- Անցյալ տարի պահեստապետը հինգ հարյուր ռուբլի տվեց, չփորեցի, - խնդաց Սաքոն, - հիմա ձրի փորե՞մ...

- Լավ ասիր, - ծիծաղեց Ռազմիկը, - մեր տունը սվաղելու ժամանակ ափսոսանքով էի հաշվում մետրերն ու միշտ, մտածում էի, որ ձրի գործ եմ անում:

- Գաջո՞վ սվաղեցիր:

- Մեզ մոտ ավազով ո՞վ է սվաղում... էստեղ ի՞նչ արժե սվաղը...

- Երկու ռուբլի:

- Էժան է:

- Ինչ սվաղ ենք անում, որ էժան չլինի, հասարակ սվաղ, ծեփի անցի... ուրիշ տեղ ավելի թանկ արե՞լ ես:

- Ես չորսով էլ եմ արել:

Սաքոն հեգնական ծիծաղեց:

- Շան տղա լինեմ, - երդվեց Ռազմիկը, - սվաղն էլ քո ասածի պես, կոլոլում անցնում էինք:

- Որտե՞ղ:

- Յակուտիայում, չորսով սվաղն էինք անում, տասով՝ բետոնը:

- Խորանա՞րդը տասը ռուբլի:

- Չէ, քառակուսին:

- Դե լավ, դու սպիր անցար... մենք էլ բետոն ունենք, թե երեքով հաջողացնեմ, գոհ կմնամ, ուր մնաց՝ տասը ռուբլի...

- Չեն հավատում, - մեզ դիմեց Ռազմիկը, - քառասուն տոկոս մենակ հյուսիսայինն էր հասնում մեզ...

- Էլի չեմ հավատում, ուրեմն դուք մետրին վեց ռուբլի՞ եք ստացել:

- Ստացել ենք տասը ռուբլի, իսկ մաքուր բետոնը արժեր հինգ ու հիսուն:

- Եսիմ ինչ տեղ եք ընկել... ինչքա՞ն բերեցիր:

- Հինգ ու կես:

- Էդ գներով հինգ ու կե՞ս:

- Երեք ամիս ենք աշխատել, լավ չէ՞:

- Լավ է, - ասաց Հրանտը, - հեռու ես վեց ամսվա բերեցի հինգ հազար:

- Բայց ուտելիք չկար, օրը մի անգամ էինք ճաշարան գնում, էն էլ բանի պետք չէր:

Հրանտը դույլով ջուր դրեց գազին:

- Ամանները լվամ,- նեղսրած ասաց, - խոզի պես ենք ապրում...

- Աման լվալը քո գործը չէ, - ասաց Սաքոն:

- Թողնեմ հոտե՞ն:

- Չի հոտի, տղերքից մեկը կլվա:

- Ես կլվամ, վարպետ ջան, - պատրաստակամորեն ասաց Գրիգորը:

- Տունն էլ է հարկավոր կարգի բերել, աղբի մեջ կորել ենք:

- Հերթապահությունը կփրկի մենակ, - ասաց Ռազմիկը, - թե չէ իրար ենք թողնում:

- Գրիգորի հերթը սկսվեց, - ծիծաղեց Սաքոն:

- Ինչքա՞ն ժամանակով, - հարցրեց Գրիգորը:

- Մի շաբաթ:

- Անեմ...

- Մնացած ձվերը խաշի լրիվ: Առավոտյան կուտենք, ճաշարանում սրանից լավ բա՞ն են տալիս, կարագ, հավկիթ, պանիր, էն էլ ի՞նչ պանիր, սանատորիայի ուտելիք է, մի բաժակ էլ կաթ կամ թեյ... Ասում եմ, առավոտները տանը հաց ուտենք... Ախր, ճաշարան գնալով շատ ժամանակ ենք ծախսում, մի ժամ տեւում է, ութ հոգին անում է ութ ժամ, օրը երկու անգամ, ոնց որ մի հոգի չաշխատի մեզնից:

- Ցերեկն է՞լ ճաշարան չգնանք, - հարցրեց Շուլան:

- Կուզեք, ցերեկն էլ տանը կուտենք, ամեն ինչ կբերեմ...

- Դու հազիվ ուտելիք հասցնես, - ծիծաղեց Շուլան, - էլի մի հոգի պարապ կմնա, ավելի լավ չէ՞ ճաշարանը...

- Չեմ հասկանում, Լիզայի շնիցե՞լն է համով, թե կարագն ու հավկիթը:

- Ամեն օր կարագ ու հավկիթ կուտվի՞:

- Ոնց է՝ հոտած միսը կուտես ամեն օր, կարագն ու հավկիթը չես ուտի:

- Շուլայի համար Լիզայի շնիցելն է համով, - ծիծաղեց Հրանտը:

- Դրա համա՞ր ես կպել ճաշարանին:

- Է՜, - Շուլան չշարունակելով սենյակ գնաց:

Ուրբաթ օրերին

- Խաչե՛մ, - զգույշ հարցրեց Գրիգորը:

- Խաչի, -մեր հույսերին վերջ տվեց Սաքոն:

Նախաճաշն ամենից առաջ աշխատանքի ընդմիջում էր, որ բանթողի մեջ ուրախացնում էր առավոտյան պոռթկումից հետո, իսկ ճաշարան գնալը մեր օրվա միակ հետաքրքրական իրադարձությունն էր: Ինչ սկսել էինք զարածը, անհնար էր կինո գնալ կամ դուրս գալ պարզապես: Աշխատում էինք, քնում, որպեսզի արթնանալով շարունակենք աշխատել:

Այսօր Վասյայի շնորհիվ շուտ էինք տուն եկել, ընթրիքը վերջացրինք ոչ թե սովորականի պես տասնմեկն անց, այլ տասին, խցամբիլի սիրահարները երկար ժամանակից հետո խաղալու հնարավորություն ունեցան: Նույն զույգերով էին խաղում, Շուլան ու Հրանտը, Սաքոն ու Ռազմիկը: Խաղում էին ձեռ առնելով, բողոքներով, պարզաբանումներով եւ ծաղկազարդումներով:

Ես հանեցի ճամպրուկի մեջ ու ներքնակի տակ ճխսած աղտոտ շորերը, մի ժամվա եռանդագին աշխատանքից հետո վերադարձա սենյակ ուրախ, որ իրագործեցի այդ անտանելի ու հերոսական վճիռը:

- Ապրես, Արամ, - գոչեց Հրանտը, - մեծ գործ արեցիր...

Եվ իսկույն աղմկեց, Շուլայի վեցնոցի վրա Սաքոն մեկնոց էր խփել հաղթանիշ անելով, որը նույնն է, ինչ մարսը նարդու մեջ:

- Անգլուխ անասնակեր, - բղավեց Հրանտը հազիվ խաղաթղթերը Շուլայի ճակատին չշպպացնելով, - ինչի՞ նշմար չես տալիս:

- Տվել եմ, - արդարացավ Շուլան, - վառա աչքով անելով:

- Տո քո աչքը միշտ ծռած է, ես ի՞նչ իմանամ, թե աչքով ես անում:

- Լավ, հերիք ծղես քեզ, մեկ է, մենք առաջ ենք:

- Առաջ ենք... սրանք ո՞վ են, որ հաղթանիշ անեն, հիմի պրծել էինք:

- Տվեք իրար, - ուրախացավ Դավիթը մահճակալի զսպանակները գետնին հասցնելով:

- Ընկերոջ կորած եմ, - շարունակում էր Հրանտը, - ես մենակ երեք հոգու դեմ ո՞նց խաղամ...

Շուլայի բախտից այս անգամ նրանք հաղթանիշ արեցին խաղն իրենց օգտին ավարտելով:

- Գնացեք խաղալ սովորեք,- արհամարհանքով նետեց Հրանտը,- միանգամից բարձրագույն խումբ եք ուզում մտնել:

- Լավ հա, - ասաց Սաքոն, - բախտի բերմամբ տարաք:

Շուլան այդ հաղթանակը եւս գրանցեց տետրում: Հաշիվ էին պահում, որ տարվող զույգը Նովոսիբիրսկում ռեստորան տանի:

- Ռազմիկը լավ չի խաղում, - հանկարծ ասաց Սաքոն, Ռազմիկը քմծիծաղեց, - Շուլայից դժգոհ ես, բեր փոխենք նրանց:

- Հա, Շուլան Ռազմիկի փոխարեն, ես էլ՝ քո, ձեր թիմը լավ կուժեղանա, - սրամտեց Հրանտը:

Դավիթն այնպես քրքջաց, որ մարմնի ամենածանր տեղը հատակին կպավ: Ցնցումից վեր թռավ քնած Գրիգորը:

- Ախ, մամա ջան, - հառաչեց նա ու նորից ընկավ անուժ:

- Տունդ քանդվի, - Սաքոյին դիմեց Հրանտը, - էս խեղճ Գիքորին ինչի՞ ես բերել խոպան:

Մականուն ստանալուց հետո Հրանտը հոգում էր, որ մյուսները զուրկ չմնան այդ պատվից: Ինձ էլ աչքաթող չարեց, թեեւ կնքված էի արդեն: Մոծակը քիչ էր, նաեւ Մրոտ դարձա, հաճախ երկուսը միասին էր օգտագործում՝ Մրոտ Մոծակ...

- Ի՞նչ անեմ, - ասաց Սաքոն, - ձմեռը գլուխս տարավ, գամ հա գամ...

- Մեղքի տակ ես ընկնում... մի ամսվա մեջ վրեն բան չի մնացել...

- Ո՞ւմ վրա է մնացել որ, - ցավով արձագանքեց Դավիթը:

Ես սկսել էի նիրհել, Դավթի տրտունջը ծիծաղեցրեց:

- Էն մի հոգավորը չեկավ, - ասաց Հրանտը հանվելով:

Սաքոն փակեց դուռը եւ լույսը մարելով պառկեց:

- Փակեցի՞ր, - մթան մեջ հարցրեց Հրանտը, - բա որ գա...

Սաքոն ձայն չհանեց:

Վարդանի գալը եւ թե ով էր բացել դուռը, չէի իմացել:

- Ու՞ր էիր գիշերը, - հարցրեց Սաքոն:

Վարդանը զարմանքով նայեց նրան, - տանն էի, ու՞ր էի... մի քիչ ուշ եկա:

- Ժամը չորսը մի քի՞չ է... որ քեզ փորձանք պատահեր, ո՞վ է պատասխան տալու:

- Երեխա՞ եմ, ինչ է...

- Մի խոսքով, վերջինը լինի, - ասաց Սաքոն:

- Ինչի՞, հո կալանավոր չենք, տեղ գնալու իրավունք չունե՞նք:

- Տեղ ես գնում, տասնմեկին արի տուն...

- Տասնմեկին գործն ես պրծնում...

- Ուրեմն պառկի, հանգստացի... աշխատանքի մեջ հոգնած մարդը գիշերները քաշ չի գա:

Վարդանը տրտմած նայեց նրան ու լուռ գնաց դեպի դուռը:

- Ու՞ր, - կանչեց Հրանտը, - ճաշարան չենք գնում:

- Լույսը չբացված հաց ուտել կլինի՞, - ասաց Վարդանը, - էս ինչ նոր կարգ եք մտցրել:

Իսկապես, կուլ չէր գնում, իսկ առանց նախաճաշի օրը տարի թվաց:

Գիշերային հերթափոխն էր ազդել, ռեժիմի փոփոխումը, թե ուրիշ ինչ, Վարդանը քար չուղարկեց, երեկոյան եկավ կիսաբեռ ավտոյով: Խմել էր Տոլիկի ու քարհանքի բանվորի հետ եւ մոռացել, թե ինչի համար է գնացել: Ես սպասում էի, որ Սաքոն շան լափ կլցնի նրա գլխին, բայց առանձին խոսեց հետը, իսկ առավոտյան ինձ ուղարկեց քարի:

Քարհանքը Դելկինոյի մոտ էր, տարիքոտ մարդ էր աշխատողը՝ Դիմովիչը, տարօրինակ ծռված արմունկով, լավ չընդունեց ինձ:

- Քարի՞ ես եկել:

- Այո:

- Դե, ջարդիր:

Ես գիտեի, որ իմ գործը բարձելն է, իսկ նա այսօր ոչինչ չէր արել եւ չէր ուզում անել: Հարցական նայեցի Տոլիկին, ուսերը թոթվեց: Վարդանին փոխարինելով խախտել էի խմիչքի ընկերությունը, եւ նրանց չէր հետաքրքրում, թե ինչ եմ տանելու այստեղից: Բարեբախտաբար մտքովս անցավ զննել շրջակայքը, բլրակների մեջ քարի կույտեր կային, Տոլիկն ասաց, որ Դելկինոյի սովխոզինն են:

- Նո՞ր են հավաքել:

- Չէ, աշնանը:

- Երեւի իրենց պետք չէ, որ մինչեւ հիմա չեն տարել:

- Տես հա, - զգուշացրեց նա:

Բայց ես ջարդելու ցանկություն չունեի, եւ կես ժամից թափքը լցվեց:

- Ի՞նչ արեցիր, - արթնանալով բղավեց Դիմովիչը, երբ ավտոն շարժվում էր, - դրա համար քեզ դաշի կտան:

- Դու չես տեսել, - ծիծաղելով մոտեցա նրա վերաբերմունքը փոխելու հույսով:

- Խորամանկ հայ, - ժպտաց,- կխմե՞ս հարյուր գրամ:

Այդ արեւին օղին պատկերացրի հալած ռետինի տեսքով:

- Չեմ խմում, - ասացի:

- Օ՜... հազվադեպ երեւույթ է... բայց միգուցե խմե՞ս...

Ես նորից համեստորեն հրաժարվեցի՝ աշխատելով չդիպչել նրա զգացմունքներին:

- Ինչպես կուզես, - լցրեց բաժակը, - շոգ է այսօր...

Մի ավտո էլ սովխոզի քարերից ուղարկեցի: Դիմովիչը ճաշից հետո աշխատեց: Քարերը միաձույլ էին թվում, զանգվածային, իսկ նա գտնում էր աննկատելի շերտերն ու քանդում, ես ծանր մուրճով ջարդում էի մեծ կտորները:

- Ճիշտ չես խփում, - ասաց նա, - հապա ջարդիր սա:

Ես ամբողջ ուժով խփեցի:

- Էխ, քարիդ մերը, - ծիծաղեց Դիմովիչն ու լինգի թեթեւակի հարվածով քարը երկու մասի բաժանեց, - տեսնո՞ւմ ես այս մուգ գիծը, շերտն է, եթե կամաց խփես այդտեղ, քնքշորե՛ն, կբացվի կնկա ոտքերի պես...

Քարհանքի աշխատանքը հեշտ թվաց, իսկ Վարդանն ասում էր, թե բեռնելից դժվար է: Բարձելու ժամանակ աշխատում էի տենդորեն, բայց Տոլիկի գնալ-գալը գրեթե մի ժամ էր տեւում... մի ժամ բեռնի երկու-երեք րոպեանոց հանգիստների փոխարեն՝ երանություն էր: Դիմովիչը չէր ուզում այդ ժամերին շահագործել ինձ, արեւի տակ պառկելով զրուցում էինք, իսկ եթե պատրաստի քար չէր լինում, օգնում էի նրան: Դժվար էր քանդելը, ծանր լինգը ձեռքերիս մեջ ցատկոտում էր քարից քար, կսկծացնող քրտինքով ողողված, բեկորները ծակծկում էին ոտքերս, բայց հաճելի էր, գրողը տանի:

Մարդկանց արագ ընտելանալու զարմանալի հատկություն էի ձեռք բերել: Ավելի զարմանալի էր, որ ինքս էի միանգամից ուրիշների համակրանքն առաջացնում: Ուրեմն մինչ այդ չէի ճանաչել ինձ կամ նոր էի դարձել այդպիսին: Երկու ամիս չկար, ինչ այս նոր աշխարհում էի ու անընդհատ տարբերություններ էի գտնում նախկինի հետ համեմատած: Եթե առաջ համարվում էի ստիպված ու արտաքուստ միայն, այժմ ինքնիրեն ստացվում էր պարզապես: Մի հիմնական շրջապատ էի ունեցել, մտավորականության ու արվեստի արանքում, եւ այնտեղ իշխող վերացական մտածողության փոխարեն, ոչ զուրկ ձեւականությունից, պարզ հարաբերությունների աշխարհն էի ընկել ու շատ ավելի լավ էի զգում:

Առաջին տպավորությունից թթված ու մաղձոտ Դիմովիչը շուտով բարեկամացավ հետս: Ամեն ինչին ծաղրանքով էր վերաբերվում, ինքն էր, իր չոր գլուխը, առանց հարազատների, Կարպատներից էր եկել, ենթադրում էի, որ աքսորվել է շատ տարիներ առաջ: Կյանքն ապրած մարդ էր, նմանները մի ձեւի վերանում են իրականությունից, հարբեցողի ու բանաստեղծի խառնուրդ էր ստացվել: Այնուամենայնիվ կառչուն մի բան կար մեջը:

Նրա մոտ մի կին էր գալիս Դելկինոյից, Տանեչկան, իր պես չոռուցամաք, սակավախոս, հեզ ու միամիտ: Նստում էին միասին, խմում ու լռում, ինչպես քառասուն տարվա ամուսիններ: Այդքանով չէր սահմանափակվում նրանց մտերմությունը, մի անգամ անհետացել էին կանաչների մեջ, հետո եկավ օրորվելով, ծուռ արմունկը տնկած:

- Տեսնո՞ւմ ես, - ասաց հեգնանքով, - էս օրին եմ, բայց մեջս դեռ կա...

- Քանդիր, քանդիր, - ասացի, այդ խոսքը նա էր շատ ասում, մասնագիտական կարգախոս էր դարձել:

- Ամբողջ աշխա՞րհը քանդենք:

- Քանդիր, թե չէ կտոր չեմ տա:

Խոսք էր, ասում էի: Եթե չքանդեր, դատարկ չվերադառնալու համար անելու էի նրա գործը: Ուրիշ բան, երբ հիմնարկներից էին գալիս իրենց բանվորներով: Նրանք հանգիստ սպասում էին, մինչեւ Դիմովիչը բեռ պատրաստեր: Բայց նա գլուխ պահող չէր, եռանդով աշխատում էր սովորաբար, իսկ օգնելս արդյունք տալիս էր: Պատահում էր, մեքենաները կուտակվում էին հանքի մոտ, առաջ ինձ էր բաց թողնում:

Չորս ավտո ուղարկում էի օրական: Այդքան էր եղել նաեւ երկուսի ժամանակ, իսկ մենակ մնալուց հետո Վարդանը կեսն էր իր պլանը համարում:

Առավոտները, քարհանք գալուց առաջ, բենզակայան էինք մտնում: Մի երիտասարդ կին էր աշխատում այնտեղ, գեղեցիկ եւ գիրուկ, հայտնի իր զվարթ կյանքով: Մի անգամ նա մոտեցավ Տոլիկի հետ:

- Նրան հարցրու, - ասաց Տոլիկը ցույց տալով ինձ:

- Դե, ջահել, - ժպտաց Դինան, - մի քանի րոպեով ավտոն կտա՞ս մեզ:

- Չեմ կարող, - պատասխանեցի:

- Մի համառի, - շարունակում էր ժպտալ նա չհավատալով, որ կմերժեմ, - Տոլիկը կգնա այն կնոջ հետ, ես ու դու կմնանք այստեղ, - եւ աչքով արեց:

- Չէ, - կտրուկ ասացի, - կուշանանք... գնացինք, Տոլիկ:

- Օխ, դու, - չարացավ նա, - դու առաջին հայն ես, որ այդպես վերաբերվեցիր ինձ...

- Դուք հաճա՞խ եք գործ ունեցել նրանց հետ:

«Դուքից» չեմ կարողանում հրաժարվել, ավելորդ էր այստեղ:

- Համենայն դեպս, ոչ երբեք քեզ հետ:

- Էլ ինչի՞ մասին է խոսքը, - մեծամտորեն ասացի ես:

- Բայ-բայ, - ծաղրեց նա, - ասված սա անձրեւի տակ մնաս:

Հայտնի ճշմարտություն է, ասված սիրում է անառակ կանանց, առաջին ավտոյից հետո հարավ-արեւմուտքում թափ տվեց իր ծանր վերարկուն:

- Փոթորիկ է գալիս, - ասաց Դիմովիչը, - չենք հասցնի փախչել:

Տոլիկը շուտ չէր վերադառնա, իսկ քարհանքում պատսպարվելու տեղ չկար: Այնպիսի անձրեւ էր, որ փոքր ժամանակ ասում էինք՝ շըպը-շըպը: Դիմովիչը թաքնվել էր անջրանցիկ թիկնոցի տակ, ես կանգնել էի մի ծերպի սեղմված, մարմնիս կեսը միայն պաշտպանելով, վերեւից չռռում էր պղտոր կավաջուրը: Ամառային օրվան խաբվելով վերնազգեստ չէի բերել, շուտով սկսեցի դողդողալ:

- Արի այստեղ, - կանչեց Դիմովիչը:

Նա թիկնոցը փռեց մեծ քարերի վրա, վրանի պես բան ստացվեց, որի տակ կուչուեցինք հազիվ տեղավորվելով, ապա պայուսակից հանեց անբաժան շիշը:

- Հը, մաքուրիկ... կխմե՞ս մի բաժակ...

- Լցրու, - ասացի:

- Չէ, դու մարդ կդառնաս, - խրախուսեց նա ու ասաց քնքշանքով, - խմիր... երեսն էլ չի ծռմռում, քեզ հետ կարելի է խմել... ահա ձուկ:

Ինքը խմեց, երկար, հանգամանալից ու ամենայն մանրամասնությամբ:

- Սա ինչ է, - արտաշնչեց նա, - անցած տարի, հունվարին, երեք օր անընդհատ անձրեւ էր գալիս:

- Հունվարի՞ն:

- Այդպես պատահեց, - ծերունավարի ասաց նա:

Անձրեւը կտրվեց, քամին շարունակվում էր: Դիմովիչը գնաց Դելկինո թիկնոցը թողնելով ինձ, բայց չէի տաքանում: Տոլիկը երեքին եկավ, քարհանք չմտավ, վախեցավ չկարողանա դուրս գալ: Հետը ուտելիք էին ուղարկել, ճանապարհին վերջացրի:

▼▼▼

Ալթայի կարճատեւ ամառը ուժգնությամբ գրեթե չի զիջում երեւանյանին, եւ ի վնաս մեզ (Սաքոն, անշուշտ, հակառակ կարծիքի էր եւ մի երկու անգամ ակնարկեց, թե առավոտյան հովին աշխատելը շատ հաճելի է), օրերը չափազանց երկարել էին, չորսից արդեն լույս էր: Վեցից շուտ չէինք սկսում աշխատանքը, բայց սովորաբար մթանն էինք վերջացնում: Դավիթը մոտ քսան կիլո ընկավ, Գրիգորի վիճակն էր անհույս, ճեռմակեց մի ամսում: Նույնիսկ հները տրտնջում էին, որ այսպես ոչ մի տեղ չեն աշխատել: Նախաճաշի փոխարեն մի բաժակ թեյով խաբում էինք մեզ, Սաքոյի խոստացած կարագն ու մեղրը հազվադեպ էին երեւում, բայց նա դարձյալ սկսում էր պոպեները հաշվել, երբ բողոքում էինք: Ի վերջո զիջեց, առաջվա պես իննին ճաշարան էինք գնում, իսկ մի անգամ Լիզան հարցրեց, թե ինչու ընթրելու չենք գալիս... Կարծես շատ կլիներ, օրը երեք անգամ ճաշարա՞ն...

-Ինչի չգնանք որ,- ասաց Հրանտը,- քսան կոպեկ կկորցնենք ընդամենը, բայց կուշտ մարդը տեղը չի՞ հանի...

Սոված օրերից հետո լիության մեջ ընկանք:

Հունիսի վերջին ուրիշ նորություն եղավ: Մի ռուս տղա, բժշկական ինստիտուտի ուսանող, խնդրել էր Սաքոյին, որ երկու ամիս աշխատի մեզ հետ: Համաձայնել էր օրականով, տասը ռուբլի: Նրա գալու նախորդ օրը միայն Սաքոն տեղյակ պահեց մեզ:

Վերջերս նաեւ մարտունեցիներն էին մեր ճաշարանում սնվում: Սաշան գանգատվում էր, որ մարդիկ քիչ են, գնալու է «բիչ» բերելու: Այդպես էին անվանում կայարաններից հավաքագրած անտուն, անանձնագիր հարբեցողներին: Ես կարծում էի, թե «բիճ» է ասում, բայց նա բացատրեց, որ «բիչ» նշանակում է бывший интеллигентный человек: Նա նաեւ «բոմժի» բացատրությունը տվեց. без определённого места жительства:

Երբեմն անսովոր հակումներ էի զգում, եւ դրանցից մեկը թափառ կյանքի հմայքն էր, բայց ահա իրականում տեսա նրանց, ու մի կաթիլ ցանկություն չմնաց: Խղճում էի նրանց, անկարելի էր չխղճալ, զուրկ, ոջլոտ մարդիկ էին, եւ ինքնագոհ հրճվանքի հետ, որ ես առողջ եմ, երիտասարդ ու կապրեմ լիարժեք կյանքով, զգուշացնող մի վախ սողոսկեց սիրտս՝ միայն թե այդպիսին չդառնաս հանկարծ:

Երեք հոգի էին, վարձատրություն խոսացել էին երկուհարյուրական ռուբլի, այդքան չէին տա, Սաշան ասաց, վերջում մի պատճառ գտնելով պիտի վռնդեին:

Սերգեյի վիճակն ուրիշ էր այդ ճորտերի հետ համեմատած, այնուամենայնիվ շահագործում էր անվիճելիորեն՝ տասը ռուբլի տալ նրան, երբ մենք մի քանի անգամ շատ էինք ստանալու:

Նիհար տղա էր, մկանուտ, դիմացկուն, սովոր աշխատանքի... բայց ոչ մեր աշխատանքին, օրվա վերջում թուլացավ: Շուտով տասը կլիներ, իսկ մենք դեռ պատրաստի բետոն ունեինք, որն ըստ օրենքի անհրաժեշտ էր վերացնել: Վերջապես մաքրեցինք գետինն ու հավաքեցինք գործիքները:

-Հետո՞,-ասաց Սերգեյը,-ինչո՞ւ ենք տուն գնում:

-Վերջացրել ենք,-ծիծաղեցի:

-Աշխատենք... չէ՞ որ ափսոս են ժամերը, գիշերն էլ աշխատենք...

-Սերգեյ, ագիտացիա չանես,-կատակեց Սաքոն:

-Դե լավ, մի՞թե հնարավոր է այսքան աշխատել:

Սերգեյին տվեցին ինձ: Քարհանք գնացինք երկու ավտոյով: Ազատ ժամանակ չէր մնում, ավտոները փոխարինում էին իրար, բայց երկուսով հանգիստ էր, եւ տարեկից ընկեր էի գտել: Շատախոս էր Սերգեյը, խոսում էր անընդմեջ, խցիկում, բարձելիս կամ երբ հանգստանում էինք մի քանի րոպե: Պատմում էր՝ ինչպես է առաջին անգամ աղջկա հետ պառկել, որտեղ է ծառայել, Մաթեւոսյան կար իրենց հետ, չե՞մ ճանաչում նրան, երբ է ընդունվել ինստիտուտ, ինչ է անելու այս փողը... Զարմանալի բան, տհաճ չէր նրա շատախոսությունը, երբեմն չէի լսում, բայց ոչ այն պատճառով, որ զզվեցնում էր, այլ հնարավոր չէր այդպիսի տարափ ընդունել: Կարծես տարիքով մարդ լինեի, որը հաճույքով ունկնդրում է զրուցասեր երեխային, մինչդեռ նա ինձնից մեծ էր եւ, պատմածներից դատելով, ավելի շատ էր տեսել, քան ես:

Քարհանքի աշխատանքին Սերգեյը հարմարվեց, բայց երեկոյան, երբ միանում էինք բրիգադին, երկարօրյա ծանրաբեռնվածությունը զգալ էր տալիս: Երեք օրում քարը կուտակվեց գարաժի պատերի տակ, բեռնի անգամ, որին Սերգեյն ակնհայտորեն չէր վարժվում: Ձյուրացրեց նա բահի դինամիկան եւ իր օրականները ստանալով երկրաբանների մոտ գնաց:

Շարունակությունը՝ մայիսի 18-ին

փիլիսոփայության դասընթացն անցնում ենք 20-րդ դարի սկզբից: Ընդ որում ՝ անցնում ենք գրեթե որպես ֆակուլտատիվ առարկա եւ հիմնվելով արտասահմանյան օրինակների վրա, քանի որ մեր բոլոր ուսանողները եւ արդարադատության ապագա կարկառունները իրավաբանական ֆակուլտետ ընդունվելիս նախապես հավակնում են դատախազների եւ դատավորների (ճակատագրեր տնօրինողների), այլ ոչ թե իրավունքի քրմի դերին:

Ադրբեջանցի փորձագետը լավ եւ մատչելի բացատրում է ժողովրդավարական տեղաշարժերի նմանակման մեխանիզմները: Իսկապես, Ադրբեջանի նախագահը ստորագրել է ինչ-որ կարգադրություններ եւ հրամաններ, որոնք համապատասխանում են Եվրախորհրդի առջեւ ստանձնած պարտավորությունների ոգուն: Բայց դրանք իմաստ ունե՞ն: Ցանկանում եմ մեջբերում անել Ինտիգամ Ալիեւի հարցազրույցից. «Դատարաններին եւ դատավորներին ուղղված իր կարգադրություններում պետության ղեկավարը հանձնարարում է՝ «դատական պրակտիկայում հաշվի առնել» Մարդու իրավունքների հարցերով Եվրոպական դատարանի նախադեպերը: Շատերի նման, ինձ մոտ էլ հարց է առաջանում, թե երկրի ղեկավարությունն իսկապե՞ս ցանկանում է, որպեսզի դատարաններն արդարացիորեն քննեն այն գործերը, որոնք վերաբերում են ընտրությունների ժամանակ կատարված կեղծիքներին, հանրահավաքների ժամանակ կանանց եւ երեխաներին գազանաբար ծեծելուն, այն տանջանքներին, որոնց ենթարկվում են այլախոհները համապատասխան կառույցների նկուղներում, անօրինականություններին, որոնք կատարվում են արդարադատության նախարարությունում, սակագնային խորհրդում, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովում, Բաքվի գործադիր իշխանությունում, կրթության նախարարությունում եւ այլուր: Դատավճիռները, որ այսօր կայացնում են մեր դատարանները, հակառակն են վկայում: Ակներեւ է անկախ դատական համակարգի ստեղծման քաղաքական կամքի բացակայությունը»:

Այս հարցազրույցներից ելնելով՝ կարելի է ենթադրել, որ քաղաքական բնույթի գործերի համար երկու երկրներում էլ կան պատվիրված դատավորներ: Ե՛վ Ադրբեջանում, ե՛ւ Հայաստանում ակներեւ է բնակչությանը իրավական գիտելիք ներարկելու, իրավաբանական օգնություն ցուցաբերելու գործի չափազանց վատ կազմակերպվածությունը: Երկու երկրում էլ հասարակության բոլոր անդամների կողմից քաղաքացու հիմնական իրավունքների եւ ազատությունների գիտակցության նկատմամբ առկա է կամայական մոտեցում: Չկա եւ ապագայում չի էլ ենթադրվում իսկապես քաղաքացիական հասարակության ստեղծմանն ուղղված լայնամասշտաբ շարժում: Այդուհանդերձ, բնութագրական է ուսումնասիրվող առարկայի էության նկատմամբ հայ իրավաբանի մոտեցումը: Ավելի լավ է մեջբերում անեմ. «Քաղաքագետներից մեկի խոսքն եմ հիշում, որն ասում էր՝ իրական ժողովրդավարությունն առաջանում է ավտորիտար ղեկավարման միջոցով: Ես միանգամայն համամիտ եմ այդ մտքին եւ կցանկանայի, որ Հայաստանում այդպիսի իշխանություն լիներ ու նրա գլուխ կանգնած լիներ մի մարդ, որ կարող էր մոռանալ ամեն ինչ՝ ընտանիք, մտերիմ, ծանոթ եւ ունենար մեկ բարեկամ՝ Հայաստան պետությունն ու ժողովուրդը, աշխատեր ի բարօրություն այդ պետության ու ժողովրդի»: Այստեղ բացարձակապես ավելացնելու բան չկա, բացի այն, որ անձամբ ես չէի ցանկանա լինել նման աշխարհայացք ունեցող մասնագետի գործընկերը:

Ոստիկանություն եւ հասարակություն

Ընդհանրապես, ըստ փորձագետների հարցազրույցների՝ հայ եւ ադրբեջանցի ոստիկաններն ունեն ավելի շատ նմանություններ, քան մյուս հարակից մասնագիտությունների ներկայացուցիչները: Դրանք երկվորյակ եղբայրներ են, քանի որ ներքին գործերի ոլորտում մեր երկրներն ամբողջովին պահպանել են խորհրդային ավանդույթները: Կարելի է մեր երկրներից յուրաքանչյուրի ՆԳՆ-ն համարձակորեն անվանել խորհրդային միլիցիա եւ իշխանության բռունցքներ: Հայ փորձագետ Ավետիք Իշխանյանը շատ ավելի հեռու է գնում ադրբեջանցի փորձագետից եւ պնդում է, թե կուսակցություններն իշխանություն չունեն: Սա նաեւ կապված է մասնագետների տարբեր «քաշային կատեգորիաների» հետ: Ադրբեջանի ներկայացուցիչը երկար տարիներ ծառայել է միլիցիայում, եղել է շրջանային բաժնի պետ, արժանացել գնդապետի կոչման, ուստի նրա համար օրգանապես անընդունելի են ժամանակակից ոստիկանության մեթոդները: Մինչդեռ հայ մասնագետը տեղի Հելսինկյան կոմիտեի նախագահն է, այսինքն՝ իրավապաշտպան է: Իսկապես, ո՞վ է ընտրությունների առաջամարտիկը, եւ ո՞ւմ վրա է հույսը դնում ոստիկանությունը: Եթե, ասենք, Ֆրանսիայում նախագահի թեկնածուներից մեկը ներկայացնում է իշխող կուսակցությունը, մյուսը՝ սոցիալիստներին, երրորդը՝ արդյունաբերողներին, իսկ ընտրողը գիտի, որ պետք է (կամ պետք չէ) քվեարկել, ենթադրենք, սոցիալիստական գաղափարների օգտին, ապա մեզ մոտ ամեն բան հակառակն է: Մենք գիտենք, որ պետք է (կամ պետք չէ) քվեարկել Ալիեւի կամ Քոչարյանի (Սարգսյանի) օգտին, իսկ հետո նրանց շուրջը կհավաքվի, այսպես կոչված, իշխանության կուսակցությունը (պնակալեզները, կամակատարները եւ, շատ հազվադեպ, գաղափարակիցները): Զգո՞ւմ եք տարբերությունը: Իսկ ոստիկանության համար ի՞նչ տարբերություն, թե ով է ուղղորդում իրադարձությունների ընթացքը: Միայն թե իրական ուժ լինի, այլ ոչ թե խամաճիկ: Երկու փորձագետն էլ ճիշտ են նկատում, որ, ընդհանուր առմամբ, ոստիկանությունում հավաքվել են ոչ հիմար մասնագետներ, որոնց վերեւից «իջեցրել են» հանցագործությունների արձանագրման եւ բացահայտման անիրական պլաններ: Եւ հենց ՆԳՆ-ի կառավարման հին համակարգի ճնշիչ ազդեցությունն է օրենքի համատարած խախտումների պատճառը: Ինչպես նշում է հայ մասնագետը, համակարգում աշխատում են զգալի թվով անփորձ, օպերատիվ-քննչական գործողությունների եւ միջոցառումների հմտություններից զուրկ երիտասարդներ: Բայց փորձառու կադրերը եւս գործում են ոչ թե օրենքի սահմաններում, այլ առաջնորդվելով ներքին զգացողությամբ, հանցագործներին ճանաչելով նախկին արարքների ու արտաքին նշանների օգնությամբ: Փորձառու մասնագետների հարցազրույցներից երեւում է, որ գրեթե չի անցկացվում իրավախախտումների պրոֆիլակտիկա, որ ՆԳՆ-ի աշխատակիցները առաջնորդվում են ոչ թե «Ոստիկանության մասին» օրենքով, այլ անմիջական ղեկավարի հրամանով: Կարճ ասած՝ ընկավ, հետ հրվեց, վեր կացավ, ընդունեց մարտական կեցվածք եւ՝ առա՜ջ, ի պաշտպանություն դրության տիրոջ: Իսկ տիրոջ հետ կապված հարցեր մեր երկրներում չկան եւ, եթե այսպես շարունակվի, չեն նախատեսվում:

Ի միջի այլոց, ոստիկանների աշխատավարձի մասին: Ճիշտ է նկատվել, որ իրավապահ մարմինների մյուս ճյուղերի համեմատությամբ, այն շատ քիչ է: Իսկ ինչո՞ւ է քիչ եւ ինչո՞ւ է քիչ հենց այն նախարարություններում, որտեղ ամենամեծ թվով աշխատակիցներ են աշխատում: Բացի ոստիկանությունից, այս կարգին կարելի է դասել նաեւ բժիշկներին եւ ուսուցիչներին: Դա դիտավորյալ է արվում: Ուսուցիչները պետք է նայեն աշակերտների ծնողների գրպաններին, ի վնաս համընդհանուր կրթության՝ զբաղվեն ռեպետիտորությամբ եւ կաշառակերությամբ, աշակերտներին բաժանեն երկու խմբի՝ արտոնյալների (կախված «ուսանողության» աստիճանից) եւ մերժվածների: Բժիշկները պետք է սնվեն ոչ միայն բյուջեից, այլ նաեւ այցելուներից կորզած փողով: Նրանք պետք է լինեն հնարամիտ, հիմնականում՝ ոչ կոմպետենտ, եւ ստիպեն, որ մարդիկ գումարներ վատնեն դեղերի համար: Ոստիկանն էլ մեծ ընտրություն չունի: Նրանց համար բոլոր քաղաքացիները հավանական հանցագործներ են: Մնում է յուրաքանչյուր մարդու համար ընտրել հանցավոր գործունեության մի տեսակ եւ նրան դասել հանցագործների այս կամ այն կատեգորիային:

Հասարակություն, ընտրություններ եւ բազմակուսակցականություն

Այստեղ եւս, դատելով փորձագետների գնահատականներից, մենք իրար նման ենք: Տարբերությունը միայն այն է, որ Հայաստանում գրանցում են կուսակցությունները, իսկ մեզ մոտ՝ ոչ: Մենք ունենք ընդամենը 69 կուսակցություն, իսկ հայերը՝ 74: Նրանց մոտ բոլոր կուսակցությունները գրանցված են, բայց դրանց մեծամասնության մասին գիտեն թերեւս միայն իրենց ընտանիքի անդամները, մերձավորները, իսկ մեզ մոտ բոլոր գրանցված կուսակցությունները (16) հայտնի են, բայց չգրանցվածների մասին դարձյալ գիտեն միայն կուսակցականի կինն ու զոքանչը: Այդուհանդերձ, Հայաստանի եւ Ադրբեջանի հասարակական (ավելի ճիշտ ՝ քաղաքական) կյանքերի միջեւ կան տարբերություններ: Ինչպես նշում է ադրբեջանցի փորձագետը, ընդդիմադիր եւ, մյուս կողմից, իշխող եւ իշխանամետ կուսակցությունների ծրագրերի համեմատական վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ դրանց միջեւ տարբերությունը մեծ չէ: Սա խոսում է այն մասին, որ բոլոր ադրբեջանական կուսակցություններն էլ զուրկ են լուրջ գաղափարախոսական հիմքից: Համենայնդեպս, նա, լինելով փորձառու պատմաբան, անկարող է Ադրբեջանում գործող կուսակցությունները դասակարգել «ձախերի», «կենտրոնամետների» եւ «աջերի»: Այս պայմաններում, գրեթե անհետացած Կոմունիստական կուսակցությունը, հայտարարելով անցյալի զինանոցից փոխառած սկզբունքներ, միանգամայն ի վիճակի է լինել ավելի գրավիչ, քան միմյանցից ոչնչով չտարբերվող կուսակցությունները, որոնց գաղափարախոսական հիմքը մնում է բոլորովին մշուշոտ: Ավելին, ադրբեջանական գաղափարախոսական երանգապնակի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ նույնիսկ խորհրդարանում ներկայացված կուսակցությունները (սա, նախագահական պոստի հետ միասին, ընտրողների քաղաքական կողմնորոշումների հիմնական ցուցիչն է) չեն արտահայտում ժողովրդի նախասիրությունները: Այն բանից հետո, երբ Հեյդար Ալիեւը կամայականորեն խորհրդարանական «խաղից հանեց» համամասնական համակարգը, Միլի Մեջլիսում կուսակցությունների ներկայացվածությունը ստացավ խորհրդանշական բնույթ:

Իսկ ի՞նչ կարելի է ասել Հայաստանի մասին: Այնտեղ կան խորհրդարանում ներկայացված ակնհայտ ազգայնական, կոմունիստական, ժողովրդավարական, աջ ազատական կուսակցություններ, եւ գաղափարների շուրջ մղվում է համառ պայքար: Հայ փորձագետը չի նշում, բայց ես գիտեմ, որ երբեմն պայքարն այնտեղ դառնում է այնքան անտանելի, որ արմատական ուժերը միմյանց նկատմամբ կիրառում են ազդեցության արգելված մեթոդներ: Մենք հիշում ենք, թե ինչպես Ազգային ժողովը ենթարկվեց զինված հարձակման, եւ ակնհայտ է, որ ահաբեկիչները արյուն էին հեղում ոչ թե մի կտոր հացի, այլ միայն իրենց հայտնի ինչ-որ ազգային գաղափարների համար: Սակայն, քանի որ այսօր անցումային եւ կողմնորոշվելու շրջան է, ապա Հայաստանում նույնպես մարդիկ կուսակցություններում կուտակվում են ոչ թե գաղափարների, այլ խարիզմատիկ անհատների շուրջ: Եվս մեկ առանձնահատկություն: Եթե Ադրբեջանում ընդհանրապես ամբողջ հասարակական-քաղաքական կյանքը պտտվում է Ալիեւների ընտանիքի, ինչպես նաեւ նախագահական պալատի ղեկավարների քմահաճույքների շուրջ, ապա Հայաստանում նույնիսկ նախկինում անհայտ կամ անկուսակցական քաղաքական գործիչը կարող է հաջողությամբ ստեղծել իր կուսակցությունը: Այս դեպքում հենց առաջին խորհրդարանական ընտրություններում նոր կուսակցությունը կարող է հաղթահարել 5 տոկոսանոց արգելքը եւ մտնել Ազգային ժողով: Ըստ հայ փորձագետի վկայության՝ 1995 թվականին այդպիսի կուսակցություն էր «Շամիրամը», 1999 թվականին ՝ «Օրինաց երկիրը», 2003 թվականին՝ «Միացյալ աշխատավորական կուսակցությունը» եւ հիմա էլ՝ «Բարգավաճ Հայաստանը»: Բնականաբար, դա քաղաքական համակարգի անկայունության ցուցանիշ է, բայց դա շատ ավելի լավ է, քան նախագահի գործադիր մարմնի հաստատած խիստ սահմանափակությունները: Ուրեմն, թունելի վերջում լույս կա: Իմ կողմից կավելացնեմ եւս մեկ առանձնահատկություն: Նախագահական ընտրությունների ժամանակ Հայաստանի քաղաքական վերնախավը կարողացավ, ի սեր ազգային շահերի, հաղթահարել գաղափարախոսական օտարվածության խոչընդոտը եւ կազմակերպել երկրորդ փուլ: Սա շատ կարեւոր պահ է: Սա քաղաքական փոխզիջման ունակությունների զարգացման, «իրադրության տիրոջ» հասունության ցուցանիշ է: Գաղտնիք չէ, որ Քոչարյանը կարող էր իրեն վերագրել ձայների 51%՝ բոլոր մրցակիցներին եւ «չարակամներին» թողնելով մնացած 49%-ը: Գաղտնիք չէ եւ այն, որ Ադրբեջանի նախագահի, այսպես կոչված, քաղաքական տեխնոլոգիաները ընտրություններում «նկարում են» 75% եւ ավելի մեծ թվեր հենց միայն նրա համար, որ սեփական ժողովրդին ցույց տան իշխանության, նրա դրսեւորման համար պայքարի անիմաստությունը: Այսինքն, ավազարկղի մեջ խաղացող երեխաների նման, գործադիր իշխանության ներկայացուցիչներն ամեն բան անում են ի հեճուկս հակառակորդների եւ թշնամիների, որոնց թվի մեջ, փաստորեն, մտնում են նաեւ ընտրողները:

Ընդհանուր եզրակացություններ

Վերլուծելով իրադրությունը՝ մենք եկանք այն եզրակացության, որ ներքաղաքական կյանքի գրեթե բոլոր հարցերում Հայաստանը եւ Ադրբեջանը ընթանում են զուգահեռ: Ակնհայտ է, որ նրանց սպասում է փոքր ճանապարհ դեպի այն կազմակերպությունները, որոնք, ըստ եվրոպական եւ ամերիկյան քաղաքական գործիչների, հենց նրանց տեղն են: Առայժմ Հայաստանի ղեկավարությունը գերազանցում է Ադրբեջանի գործընկերներին ընտրությունների անցկացման մակարդակով, ինչպես նաեւ երկրի կյանքում քաղաքական կուսակցությունների եւ գաղափարախոսությունների դերի գնահատականի մակարդակով: Համաձայն փորձագիտական գնահատականների՝ թե՛ կոռուպցիայի, թե՛ օրենքի եւ քաղաքացիների շահերի անտեսման մակարդակով երկու երկրների պաշտոնյաները գտնվում են միանման դիրքերում: Որոշ տարբերություն կարելի է նկատել համակրողականության աստիճանների միջեւ: Ադրբեջանում բոլոր պաշտոնյաները, առանց բացառության, խորին պատկառանքով են վերաբերվում «Ալիեւիչի պատգամներին» եւ հարգում նրա որդու ՝ այսպես կոչված «օրինական» թագաժառանգի իրավունքները: Հայաստանում բոլորը հարգում են կլանի ուժը եւ, կարծես թե, ստիպված են լրջորեն վերաբերվել Ռոբերտ Քոչարյանի իրավահաջորդի (բայց ոչ թագաժառանգի, եւ այստեղ է հիմնական տարբերությունը) թեկնածությանը:

Ստիպված եմ հարյուրերորդ անգամ գրել, որ այս իրավիճակը իմիտացիոն ժողովրդավարության, Արեւմուտքի՝ կոռուպցիայի եւ անօրինականության վրա աչք փակելու, տեղական ժողովրդավարությունների նկատմամբ երկակի ստանդարտների եւ այլնի հետեւանք է: Զավեշտական բան է ստացվում. ԱՄՆ-ը ակտիվորեն մասնակցում է Աֆղանստանի եւ Իրաքի «ժողովրդավարացմանը»՝ ամուր օղակով կապելով Իրանը, որը 1979 թվականին դուրս եկավ ամերիկյան հովանու տակից եւ այդպես էլ չընկավ որեւէ մեկի (ասենք՝ եվրոպական) «հովանու» ձեռքերը: Իսկ հետխորհրդային տարածության երկրները, որոնք ունեն ժողովրդավարության կառուցման հարյուրամյա փորձ, մնում են ժողովրդավարական սկզբունքների մորը, օրենքը եւ պատվարը մարմնացնողի առաջնահերթ շահերի գոտուց դուրս: Ինչ արած, ստիպված ենք սպասել մինչեւ Հայաստանն այնքան կհասունանա, որ դուրս կգա ռուսական ազգային շահերի ոլորտից, իսկ Ադրբեջանը կսովորի անցկացնել նախագահական ընտրությունների երկրորդ փուլ՝ էլ չխոսելով իշխանությունը փոխելու քաղաքակիրթ մեթոդների մասին: Գուցե այդ ժամանակ երկու երկրները ձեռք-ձեռքի տված (անգամ Ղարաբաղյան հակամարտության առկայության պայմաններում) կհայտնվեն եվրոպական քաղաքակրթության նախասրահում:

Մնում է շնորհակալություն հայտնել փորձագետներին իրադրության ազնիվ գնահատականի համար (գնահատում են այնպես, ինչպես կարող են): Մեր պայմաններում ոչ կառավարական (շատ հաճախ՝ հակակառավարական, բայց ոչ՝ հակապետական, Աստված չանի) կազմակերպության ներկայացուցիչ լինելը եւ, հակառակ իշխանությունների ցանկության, օբյեկտիվ գնահատականի հնարավորություն ունենալը բնավորության կարեւոր բաղադրիչ է: Մենք գիտենք, թե որքան դժվար է կուսակցություններին եւ իրավապահ մարմիններին վերաբերող փաստեր հավաքելը եւ ընդհանրացնելը: Դա ավելի դժվար է, քան պահվող պետական կամ նույնիսկ ընտանեկան գաղտնիք իմանալը: Հաշվի առնելով երկու երկրներում առկա միանման դժվարությունները՝ մենք հավասարապես շնորհակալություն ենք հայտնում Հայաստանի եւ Ադրբեջանի փորձագետներին:

ՀՅՈՒԳՈՒԳ ՍԱԼԱԽՈՎ
Լրագրողների իրավունքների հարցերի փորձագետ (Ադրբեջան)

Մեծահարգ խմբագիր,
խնդրում եմ թերթիդ էջերում տեղ տալ իմ այս գրությանը:

Նորերս Ձեր թերթում («Ազգ», 20 ապրիլի 2007, N 73) կարդացի Արա Խզմալյանի «Ինֆլյացիան արվեստագիտության մեջ» խորագրով շատ ազնիվ ու տեղին հոդվածը: Քանի անգամ այդ անուն-ազգանունով ստորագրված նյութերն ու հոդվածները գրավել են ուշադրությունս, դրանք բոլորն էլ եղել են բանիմացությամբ, գիտական բարեխղճությամբ եւ պատշաճ շարադրանքով գրված հոդվածներ: Հետաքրքրվեցի, իմացա, որ մի երիտասարդ մարդ է հեղինակը, եւ ինչպես իր հոդվածն է վկայում, անաչառ եւ սկզբունքային: Ուրախ եմ հեղինակի համար, եւ (27 ապրիլի 2007, «Վտանգավոր է ազնիվ ու սկզբունքային լինելը») եւ «Հայոց աշխարհ»-ի (27 ապրիլի 2007, «Արվեստագիտությունը՝ անտեր հող») հրապարակումները: Որը ցերեկով գիտություն են խարդախում, եւ խարդախում են գիտական բարձր աստիճաններ եւ կոչումներ ունեցող մարդիկ, Արվեստի ինստիտուտի պաշտոնյաները: Պարզվում է, որ գիտական բարձր աստիճաններ եւ կոչումներ ունեցող, Ակադեմիայի Արվեստի ինստիտուտում բարձր պաշտոններ զբաղեցնող մարդիկ (Արվեստի ինստիտուտի տնօրեն, նորընծա դոկտոր (մեկ է, հաստատելու են) Արարատ Աղասյան, գիտական քարտուղար Աննա Ասատրյան, կերպարվեստի բաժնի վարիչ, արվեստագիտության դոկ-

մյուսը, քսանհինգերորդը... Եվ Երեւանի պետական համալսարանի քանի՞ դոկտոր ու պրոֆեսոր... Սրանց թվում կան եւ իրոք բանիմաց մարդիկ, եւ ծերացած կենաց ասողներ, եւ սովետական մշակույթի անվանի գործիչներ... Ինչն է դրդել սրանց՝ գովաբանելու պրիմիտիվ ճամարտակությունը: Կարդացել են, արդյո՞ք, այն, ինչ գովաբանել են: Եթե կարդացել են, ապա... ինչ մտածենք՝ հասկացե՞լ են, թե՞ չեն հասկացել: Զանազան հավիկները գովաբանում են, թող գովաբանեն, հասկանալի է, նույն խմորից են, նույն մակարդակի են... Բա մյուսնե՞րը... Ուղղակի անհասկանալի է: Անհասկանալի եւ անհավատալի: Կամ եթե կուզեք, շատ էլ լավ հասկանալի է:

Արվեստագիտության ոչնչացումը՝ «հանուն մարդու իրավունքների ոտնահարման»

վստահ եմ, որ գիտնականին արժանի ու պատշաճող բարոյական նկարագրի տեր մարդ է:

Այն, ինչի մասին որ գրել է Արա Խզմալյանը, ես մատնացույց եմ արել դեռեւս 1989 թվականին «Գրական թերթ»-ում («Ներկած ձկան առակը», 11 օգոստոսի 1989) եւ 1990 թվականին «Երեկոյան Երեւան»-ում («Ներկած ձկան առակի շարունակությունը», 4 մայիսի 1990) տպագրված ծավալուն հոդվածներով: Բայց կյանքը ցույց տվեց, որ իմ արածը անիմաստ էր եւ անօգուտ...

Արա Խզմալյանի ազնիվ զայրույթն ու դառնությունը իմ ըմբռնումով իրականում ավելի շատ վերաբերում է ոչ թե Ֆարսի հերոսին, որի անունը չէի ցանկանա իմ ձեռքով գրել, այլ այդ դրությունը ստեղծողներին: Ֆարսի ու գրոտեսկի հերոսը ինչ մեղավոր է: Ամեն մի քաղաքացի, մանավանդ մեր իրականության մեջ, մանավանդ այսօր, սահմանադրական իրավունք ունի իր տգետ եւ տխմար շարադրությունն առնելու եւ վազելու դեպի որեւէ ինստիտուտ, որեւէ գիտխորհուրդ: Ահա, այստեղ է թաղված շան գլուխը, ամեն ինչ այստեղից է սկսվում, սրա մասին պետք է խոսել եւ խոսել բացեիբաց՝ իրերին իրենց անունները տալով: Մի պարզ բան եմ առաջարկում՝ ԲՈՀ-ը թող հրապարակի վերջին քսան տարում, ասենք, Գրականության ինստիտուտում գրականության գծով ատենախոսություն-գիտական թեզ պաշտպանած անձանց ցանկը, տեսնենք, թե դրանցից քանի՞սն է դարձել գրականագետ, քանի՞ հոգի է նվիրվել գրականությանը, բացի իրենց ատենախոսական շարադրությունը՝ ով ինչ է գրել: Գիտության դոկտորներ կան, որ մի պարզ գրախոսություն անգամ չեն գրել: Մենք նրանց առանձնահատուկ շնորհակալ պիտի լինենք, որ չեն գրել ու չեն գրում, որովհետեւ եթե գրեն, մանկավարժական համալսարանի ամբիոնի վարիչի ու պրոֆեսորի նման պիտի գրեն՝ «Հայ գրականության տեսություն» կամ Գրականության ինստիտուտի գաճաճ Ցախեսի նման պիտի գրեն «կետի տարածականությունը», «ստեղծագործության ներքին բնաբանը» եւ այդ կարգի տխմարություններ:

Ժամանակին այս Ֆարսի հերոսը թեզ պիտի պաշտպաներ եւ ստանար բանասիրական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան: Քննարկման մասնակիցները, փառք Աստծո, ողջ են, ողջ ու առողջ: Մարդիկ տասնյակ էջեր կազմող տառացի արտագրություններ մատնացույց արեցին, մասնագիտական տգիտություն եւ էլի հազար ու մի բան, բայց սովետական վարչարարական-չինովնիկական ուժով, պաշտոնի զորությամբ եւ, ով գիտե, թե էլ ինչ ազդեցությամբ բոլորի ձայնը կտրել տվեցին եւ սովետական կոմսոմոլի արժանի գործչին, գրականության հետ որեւէ կապ չունեցողին միաձայն տվեցին բանասիրական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան: Եվ տասնյակ քննարկողները ոչինչ էլ չկարողացան անել:

Հիմա ո՞վ է ավելի արժեզրկում գիտությունը, սիրելի Արա Խզմալյան, քո ասած անհաջող կուրսային ռեֆերատի հեղինա՞կը, թե՞ նրան գիտական աստիճան տվողն ու տվողները:

Նույն բանն է կատարվում այսօր: Ուղղակի ցնցող էին «Երկիր» թերթի

տոր, պրոֆեսոր Վիգեն Ղազարյան) ամեն ինչ անում են, որ անգրագետ ճամարտակությունը հռչակվի իբրեւ երեք մասնագիտություններով կատարված դոկտորական աշխատանք: Ի՞նչ է դուրս գալիս. մի կողմում՝ միայնակ Հենրիկ Հովհաննիսյանն է, բարձր գիտելիքների տեր գիտնական եւ իսկական հետազոտող, մյուս կողմում՝ Արա Խզմալյանի ասած անհաջող կուրսային ռեֆերատի հեղինակն ու մի ամբողջ բանակ կոչումավոր եւ տիտղոսավոր մարդիկ: Եվ ահա, խախտելով ամեն տեսակ կանոն ու կարգ, օրինականություն, միջոցների մեջ խտրություն չդնելով, սկզբունքային եւ անաչառ մարդուն ծայրահեղ վիճակի մեջ դնելով (սրտամկանի սուր ինֆարկտ), Ֆարսի հերոսն ու իր հովանավորները անշեղորեն գնում են դեպի իրենց նպատակը: Հարցի (եւ մասնավորապես գիտական խորհրդի նախագահ Հենրիկ Հովհաննիսյանի) հանդեպ ինստիտուտի հիշյալ մարդկանց պահվածքն ու վարմունքը պարզապես քրեական հանցագործություն է, որովհետեւ նրանք, պարզվում է, միտումնավոր խախտում են ատենախոսության ներկայացման եւ պաշտպանության՝ պետական օրենքով սահմանված կարգը, այսինքն՝ օրենքը, իսկ որեւէ երկրում գոյություն ունեցող ամեն մի օրենքի եւ հասարակության մեջ ընդունված կարգի խախտում հանցագործություն են որակում աշխարհի բոլոր օրենսգրքերը: Բայց դա դեռ հարցի մի կողմն է:

Ինչո՞ւ են այդպես վարվում գիտական աստիճաններ եւ կոչումներ ունեցող, մտավորական համարված այս մարդիկ, հանուն ինչի՞, ո՞րն է նրանց շահը: Գիտությո՞ւնը: Քավ լիցի: Հայաստանի արվեստագիտության նոր մակարդա՞կը: Հազիվ թե: Հայաստանի բարգավաճ ու լուսավոր ապագայի՞ համար: Ինչ իմանաս, շատ հնարավոր է: Մի բան պարզ է, որ մտավորական համարված այս մարդիկ խիստ շահագրգռված են Ֆարսի հերոսին դոկտոր դարձնելու համար:

Հասանք վերջին, հասանք բուն բովանդակությանը՝ շահ-ա-գրգռված են: Ո՞րն է իրենց շահը, իրենք գիտեն: Այս երկրում կաշառելու միլիոն ձեւ կա, մեր մտավորական կոչվածներն էլ հո կոպեկով ծախվող են: Բայց այս Արվեստի ինստիտուտի մարդիկ միայնակ չեն. գիտե՞ք քանի նշանավոր մարդ է գովաբանել այդ անճարակ ռեֆերատը: Ամաչում եմ իրենց անունները տալ: Իրենց համար եմ ամաչում՝ բացառիկ տաղանդով օժտված մարդը, նշանավոր կոմպոզիտորը, Ալեքսեյ Լյուբիմովի ընկերը, խորհրդային կայսրության մեջ գեղագիտական այլախոհը, Պիեր Բուլեզի, Յանիս Քսենակիսի, Շտոկհաուզենի ու էլ չգիտեմ ում անունից խոսողը, հետո՝ երկրորդը, որ նույնպես կոմպոզիտոր է եւ վերջին տասը տարիներին ապրում է Բեյրութում, հետո երրորդը, որ նույնպես կոմպոզիտոր է, Բեյրութում չի ապրում, ապրում է Երեւանում եւ ժամանակին Կոմպոզիտորների միության մեծ պաշտոնյա է եղել եւ այսօր ծերունական բարեհոգությամբ ամեն ինչի տակ ստորագրում է, հետո չորրորդը, որ կոմպոզիտոր չէ, այլ գիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, հայտնի արվեստաբան, բայց կոմպոզիտորներից ոչ մի բանով լավը չէ, հետո հաջորդը,

խնդրեմ, մեր մտավորական կոչվածները երեկ բոլորը ազնիվ կոմունիստներ էին, հետո դարձան ՀՀՇ-ական, հետո էլի մի հինգ-վեց խումբ ու կուսակցություն փոխեցին, այսօր էլ իրենց համար հանգիստ ու փառավոր բարգավաճում են... Ի՞նչ լավ բան կարելի է սպասել այսպիսի «մտավորականներից»:

Հիմա ո՞վ է արժեզրկում արվեստագիտությունը, սիրելի Արա Խզմալյան, Ֆարսի հերո՞սը՝ իր տխմար շարադրությամբ, թե՞ Ազգային ակադեմիայի Արվեստի ինստիտուտի մարդիկ, որոնք այնպիսի անուններ ու «իզմ»-եր գիտեն, այնպիսի բարձր տեսություններից ու գաղափարներից կարող են ճառել, որ գրոտեսկի ու Ֆարսի խեղճ հերոսը ականջի ծայրով էլ երբեւիցե չի լսել դրանց մասին:

Գիտության մի ուրիշ դոկտոր, պրոֆեսոր, մանկավարժական համալսարանի ամբիոնի վարիչ գրում է «Հայ գրականության տեսություն» (դա նույնն է, որ գրես մեխանիկական քիմիայի կամ նորզելանդական ֆիզիկայի տեսություն), եւ նրան լսարան են թողնում, ու ոչ ոք ոչ միայն չի զարմանում եւ չի զայրանում, այլեւ նույնիսկ չի էլ դառնանում... **«Ազգ»-ը** հոդված տպագրեց այս մասին:

Խե՜ղճ Չեխով: Մարդը դժգոհում էր իր ժամանակի ռուս մտավորականությունից եւ Սալտիկով-Շչեդրինի մահվան առիթով Պլեշչեեվին գրում էր. «Այն ստոր, սրիկայական ոգին, որ ապրում է միջակի նկարագրի տեր մանր, խարդախությունից մաշված հոգով ռուս մտավորականի մեջ...»: Ուղղակի մեր մասին է:

Իսկ դու ասում ես, սիրելի Արա Խզմալյան...

...Հետայսու ես ողջունելու եմ «Արա Խզմալյան» ստորագրությունը:

ՅՈՒՐԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Հ.Գ. Այս գրությունը պատրաստ էր խմբագրություն ներկայացվելու, երբ **«Ազգ»-ում** (8 մայիսի 2007) կարդացի Ֆարսի եւ գրոտեսկի հերոսի «նոր փայլուն շարադրանքը՝ իրեն վայել գրագիտությամբ ու մակարդակով: Իր գրածը իր գրագիտության եւ իր մակարդակի մասին տասն անգամ, հարյուր անգամ ավելի շատ բան է ասում, քան Արա Խզմալյանի հոդվածը: Առանձնակի բավականություն պատճառեց գրությանը կից փոքրիկ նամակը, մանավանդ դպրոցական նվազագույն գրագիտության իսպառ բացակայությամբ՝ «...հանուն մարդու իրավունքների ոտնահարման»: Ինքնահրկիզումի գաղափարը շատ լավ գաղափար է, ես պաշտպանում եմ այն: Եթե ինքն իրեն հրկիզելը կբարձրացնի այդ գրքի մակարդակը, այն կդառնի գրագետ ու գիտական շարադրանք, հեղինակը թող օր առաջ ինքնահրկիզում անի: Ես կարծում եմ, որ գրքի գիտական մակարդակը անհամեմատ կբարձրացնի, գիրքը բարձր մակարդակի գիտական շարադրանք կդառնի այդ խեղճ ու կրակ շարադրությունը գովերգողների եւ դրվատողների խմբակային ինքնահրկիզումը՝ հեղինակի հետ միասին: Հրաշալի խարույկ կլինի եւ հրաշալի տեսարան, եւ կլինի, ինչպես Ֆարսի հերոսն է ասում՝ «հանուն մարդու իրավունքների ոտնահարման»:

Կոմիտասյան պատարագը Լեհաստանում

Մայիսի 1-6-ը Լեհաստանի հոգեւոր կենտրոն Չեստոխովա քաղաքում 17-րդ տարին անցկացվեց «Գաուդեմուս» («Աստվածամայր») միջազգային հոգեւոր երաժշտության փառատոնը: Արեւելյան Եվրոպայի այս հեղինակավոր երաժշտական փառատոնին մասնակցում էին խմբեր Լեհաստանից, Բելգիայից, Իսպանիայից, Ուկրաինայից, Լատվիայից, Արգենտինայից եւ Հայաստանից: Մեր երկիրը ներկայացնում էր Երեւանի «Հովեր» կամերային երգչախմբի արական կազմը՝ Սոնա Հովհաննիսյանի ղեկավարությամբ: Չեստոխովայի Ավետարանչական եկեղեցում «Հովերի» արական կազմը կատարեց Կոմիտասի «Պատարագն» ամբողջությամբ, իսկ Ռժեշով քաղաքի երաժշտական ինստիտուտում՝ հատվածներ պատարագից եւ կոմիտասյան յոթ աշխարհիկ երգ: «Գաուդեմուսի» 2007 թվականի կատալոգում լեհերեն լեզվով մանրամասն տեղեկություններ կան Կոմիտասի, պատարագի, «Հովեր» երգչախմբի եւ Սոնա Հովհաննիսյանի վերաբերյալ: Երկու համերգներն էլ անցան լեցուն դահլիճներում եւ արժանացան ջերմ ընդունելության: Երաժշտական բարձր մշակույթի տեր հանդիսատեսները բազմիցս նշեցին, որ իրենց համար մեծագույն հայտնություն եղավ հայկական բազմաձայնությունը:

Ա. Բ.

Լեհաստան-Երեւան

«Կյանք մը խաչի նշանին տակ»

Ընթերցողի սեղանին Տիրայր սրբազանի հուշագիրքը

Երեկ Ռումինիայի եւ Բուլղարիայի հայոց թեմերի առաջնորդ Տիրայր արք. Մարտիկյանի «Կյանք մը խաչի նշանին տակ» գրքի շնորհանդեսն էր Ազգային գրադարանում: Գիրքը 77-ամյա հոգեւորականի հիշողությունների հավաքածու է, որ բացահայտում է ոչ միայն հեղինակի էությունն, այլեւ հոգեւորականի կյանքի պատմությունն ու ապրած ժամանակահատվածը: Գրքի շնորհանդեսն անցավ ջերմ եւ հուզիչ, բազմաթիվ բանախոսների ողջույնի ու անկեղծ շնորհավորանքի մթնոլորտում:

Գիրքը համարվեց անավարտ այն պատճառաբանությամբ, որ դեռ կան անտիպ հուշեր, որոնց կարդալու հնարավորություն կունենանք առաջիկայում: Ուշագրավ է Սրբազան հոր պատճառաբանությունը հուշապատում գրելու անհրաժեշտության մասին. «Մարդիկ իրենց հուշերը կսկսին գրել այն ժամանակ, երբ կկորսնցունեն իրենց հիշողությունը»: Սակայն, ինչպես նշեց գիրքը կազմող խմբագիր Համլիկ Ստեփանյանը. «Սրանք ոչ միայն հուշեր են, այլեւ եկեղեցական կյանքի ժամանակագրություն: Այստեղ շատ կարեւոր բաներ պետք է փնտրել ոչ տառերի ու տողերի մեջ, այլ դրանց արանքում»: Ի դեպ, նրան իր երախտիքի խոսքը հայտնելիս Սրբազան հայրը այսպես բնութագրեց. «Համլիկն ավելին գիտի իմ գրքի մասին, քան ես»:

«Կյանքի մեջ, սիրելիներ, շատ ճամփաներ կան՝ դպրոցի, տունի, աշխատանքի... Այդ ճամփաներեն դուրս դժվարին ճամփա մը կա՝ խաչի ծառայության ճամփան, որ ընտրեցինք ես եւ իմ սրբազան եղբայրը», նկատի ունենալով հանդիսությանը ներկա Ներսես արք. Պոզապալյանին, ասաց Տիրայր արք. Մարտիկյանը: Իր ծառայության նպատակը՝ բազմավաստակ հոգեւորականն այսպես ձեւակերպեց. «Իմ քարոզի «ալֆան» եւ «օմեգան» եղավ խանդավառությունը: Խանդավառենք պիտի մեր առջեւ շվար կանգնած ժողովրդին, որպեսզի հայրենի տունեն հեռու մեր բազմություններն ավելի ուշ օտարանան, ավելի ուշ ձուլվեն, ավելի ուշ հալվեն եւ չմոռնան եկեղեցիին ճամփան»:

Տիրայր սրբազանը նշեց նաեւ, որ եթե մեկը ուզի 1700 եւ ավելի տարիներ ապրել, թող եկեղեցի կառուցի, հավերժ ապրելու համար՝ թող գիր ստեղծի»:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

Հ. Թումանյանի անձնական գրադարանի նոր սրահը

Երեկ Հովհաննես Թումանյանի թանգարանում տեղի ունեցավ բանաստեղծի անձնական գրադարանին հատկացված նոր սրահի բացումը: Մինչ այդ գրադարանը հասու է եղել միայն ուսումնասիրողներին: Իսկ այժմ դրանք բաց են բոլորի առաջ:

Մոտ 7 տարի կատարվել է 8000 գրքի ախտահանում եւ մասնակի վերականգնում Մատենադարանում: Սրահի բացման առիթով ՀՀ մշակույթի եւ երիտասարդության նախարար Հասմիկ Պողոսյանը, փոխնախարար Գագիկ Գյուրջյանը շնորհավորեցին ներկաներին. թանգարանի ֆոնդապահ Թամար Արամյանը պարգեւատրվեց նախարարության պատվոգրով: Գնահատելի աշխատանքի համար շնորհակալագրերի արժանացան Ռուդոլֆ Մարտիրոսյանը, Անահիտ Նալբանդյանն ու Հելեն Դեմենճյանը: Կազմակերպիչները՝ հանձին թանգարանի տնօրեն Վերժինե Մովսիսյանի, օրվա միջոցառումը նվիրեցին Հովհաննես Թումանյանի դստեր՝ Թամար Թումանյանի 100-ամյակին, որը թանգարանի երկարամյա տնօրենն է եղել:

ՄԱՐԻՆԵ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

Փառատոնը շարունակվում է

«Ազգային պատկերասրահ» միջազգային երաժշտական փառատոնի հերթական համերգը, որ տեղի կունենա այսօր, նվիրվում է աշխարհահռչակ երաժիշտ ու մանկավարժ Մստիսլավ Ռոստրոպովիչի հիշատակին: Երեկոյի ընթացքում երաժշտասերները հնարավորություն կունենան ունկնդրելու Ալեքսանդր Չաուշյանին (Մեծ Բրիտանիա) եւ «Նարեկացի» կամերային երաժշտության ընկերության ելույթները: Նրանք կհնչեցնեն Լ. Բոկերինի եւ Ֆ. Շուբերտի կվինտետները եւ Հ. Վիլա-Լոբոսի «Բախյանա-բրազիլերաս» ստեղծագործությունները՝ գրված 8 թավջութակի եւ սոպրանոյի համար:

Երաժշտասերներին եւ «Ազգային պատկերասրահ» միջազգային երաժշտական երրորդ փառատոնով հետաքրքրվողներին հիշեցնենք, որ հերթական համերգը կկայանա մայիսի 11-ին, ժամը 19-ին Ազգային պատկերասրահի որմնանկարների մեծ սրահում:

Մ. Մ.

«Միկան» ու «Փյունիկն» առաջադիմել են, «Բանանցն» ընդգրկվել է 350 ակումբների շարքում

Ֆուտբոլի պատմության եւ վիճակագրության միջազգային ֆեդերացիան հրապարակել է աշխարհի 350 լավագույն ակումբների ցանկը: Այն ընդգրկում է թիմերի ցուցանիշները 2006 թ. մայիսի 1-ից մինչեւ 2007 թ. ապրիլի 30-ը: Արդեն 8-րդ ամիսն է, ինչ լավագույն ակումբների ցանկը գլխավորում է ՈւԵՖԱ-ի գավաթակիր իսպանական «Սեւիլիան»:

Նախորդ ամսվա համեմատ զգալի առաջընթաց են ապրել Հայաստանի պատվիրակները՝ «Փյունիկն» ու «Միկան»: Բացի այդ, 350 ակումբների ցանկում հայտնվել է մեր հանրապետության 3-րդ թիմը՝ «Բանանցը», որը մինչ այդ 431-րդ տեղում էր: Իսկ այժմ հանրապետության արծաթե մրցանակակիրը 60 գործակցով 335-րդ հորիզոնականում է: Երկրի չեմպիոն «Փյունիկը» 254-րդ տեղից բարձրացել է 190-րդ հորիզոնական 81 գործակցով: Իսկ «Միկան» 73 գործակցով 334-րդ հորիզոնականից տեղափոխվել է 239-րդ տեղը:

Ինչպես եւ նախորդ ցուցակում, այս անգամ էլ ԱՊՀ եւ մերձբալթյան երկրների թիմերից լավագույնը Դոնեցկի «Շախտյորն» է, որը 166 գործակցով 36-րդ տեղում է: 100 լավագույն թիմերի ցանկում տեղ են զբաղեցրել նաեւ Մոսկվայի ԲԿՄԱ-ն (45-րդ տեղ), «Սպարտակը» (49-րդ), Կիեւի «Դինամոն» (57-րդ): Հետաքրքրական է, որ «Փյունիկն» առաջ է անցել նախկին ԽՍՀՄ հանրապետությունների այնպիսի թիմերից, ինչպիսիք են Մոսկվայի «Լոկոմոտիվը», Տաշքենդի «Պախտակորը», Տալլինի ՏՎՄԿ-ն, Պանեւեժիսի «Էկրանասը», «Մոսկվան», Թբիլիսիի «Ամերին», Դնեպրոպետրովսկի «Դնեպրը», Սանկտ Պետերբուրգի «Զենիթը», Կազանի «Ռուբինը», Զապորոժիեի «Մետալուրգն» ու Խարկովի «Մետալիստը»:

Զգալի փոփոխություններ են կատարվել լավագույն տասնյակում: «Մանչեսթր յունայթեդը» 7-րդ հորիզոնականից տեղափոխվել է 2-րդ տեղ: 3-րդ տեղում «Չելսին» է, որը նախորդ ցուցակում 11-րդն էր: 3 հորիզոնական վեր է բարձրացել «Ռոման»՝ զբաղեցնելով 8-րդ տեղը: Լավագույն տասնյակում տեղ է զբաղեցրել բրազիլական «Սան Պաուլոն», որը մինչ այդ 13-րդն էր: Իսկ ահա Միլանի «Ինտերը» 2-րդ տեղից նահանջել է 6-րդ հորիզոնական, իսկ «Նյուքասլը» նահանջել է 3 հորիզոնականով՝ տեղ զբաղեցնելով 9-րդ տեղում:

Ներկայացնում ենք աշխարհի 20 լավագույն ակումբների ցուցանիշները (փակագծում նշված է նախորդ ցուցակում թիմի գրաված դիրքը):

1 (1). «Սեւիլիա»	Իսպանիա	277
2 (7). «Մանչեսթր յունայթեդ»	Անգլիա	270
3 (11). «Չելսի»	Անգլիա	267
4 (4). «Կոլո Կոլո»	Չիլի	59,5
5 (5). «Միլան»	Իտալիա	247
6 (2). «Ինտեր»	Իտալիա	241
7 (8). «Լիվերպուլ»	Անգլիա	233
8 (11). «Ռոմա»	Իտալիա	222
9 (6). «Նյուքասլ»	Անգլիա	221
10 (13). «Սան Պաուլո»	Բրազիլիա	218
11 (14). «Սանթոս»	Բրազիլիա	218
12 (16). «Էսպանյոլ»	Իսպանիա	215
13 (3). «Բարսելոն»	Իսպանիա	215
14 (9). «Ինտերնասիոնալ»	Բրազիլիա	211
15 (31). «Օսասունա»	Իսպանիա	209
16 (18). «Այաքս»	Հոլանդիա	203
17 (26). «Վերդեր»	Գերմանիա	203
18 (19). «Տոտենհեմ»	Անգլիա	202
19 (25). «Ալկմաար»	Հոլանդիա	00,5
20 (15). «Լիբերտադ»	Պարագվայ	99,5

Վիերին 21 մլն եվրո փոխհատուցում է պահանջում

Իտալիայի հավաքականի նախկին ֆուտբոլիստ Քրիստիան Վիերին Միլանի «Ինտերից» եւ «Տելեկոմ Իտալիա» ընկերությունից ընդհանուր առմամբ 21 մլն եվրո է պահանջում իր նկատմամբ անօրինական գործողությունների հետեւանքով պատճառած բարոյական վնասը փոխհատուցելու եւ իմիջը վերականգնելու համար: Հիշեցնենք, որ «Ինտերի» ղեկավարության հրահանգով «Տելեկոմ Իտալիա» ընկերությունն անօրինական ձեւով գաղտնի լսում էր Վիերիի հեռախոսային խոսակցությունները: Ճիշտ է, վեց ամիս առաջ «Ինտերի» նախագահ Մարկո Տրոնկետի Պրովերան լրատվամիջոցներով պաշտոնապես ներողություն էր խնդրել Վիերիից, սակայն վերջինս դա բավարար չի համարում: Իտալացի ֆուտբոլիստը, որպես փոխհատուցում, 9 մլն եվրո է պահանջում «Ինտերից», 12 մլն՝ «Տելեկոմ Իտալիայից»:

Այս կազմակերպության նախկին ղեկավարության կողմից անօրինական լսումներ իրականացնելու գործով հետաքննությունը շարունակվում է: Մարտի վերջին Միլանի դատախազությունը տասնյակ մարդկանց ձերբակալելու թույլտվություն էր տվել: Նրանց թվում են դատարանների աշխատակիցներ, ոստիկաններ, որոնք մեղադրվում են որոշակի գումարի դիմաց հանրահայտ մարդկանց եւ քաղաքական գործիչների մասին անօրինական ձեւով տեղեկատվություն հավաքելու մեջ: Նմանատիպ գործողությունների համար նախկինում ձերբակալվել եւ այժմ բանտում է «Տելեկոմի» անվտանգության բաժնի նախկին ղեկավար Ջուլիանո Տավարոլին:

Միլանի դատախազության տվյալներով՝ գաղտնի լսումների են ենթարկվել Ռոմանո Պրոդին, Իտալիայի նախագահ Ջորջո Նապոլիտանոն, երկրի նախկին վարչապետ Սիլվիո Բեռլուսկոնին, արտաքին գործերի նախարար Մասիմո դ'Ալեման, փոխվարչապետ Ֆրանչեսկո Ռուտելին եւ Իտալիայի հավաքականի ֆուտբոլիստները: Ընդհանուր առմամբ, այս գործով հետաքննվում են 128 հոգի, որոնց թվում են նաեւ Իտալիայի ռազմական հետախուզության նախկին որոշ ղեկավարներ:

Լեհերը նախճապակյա բաժակը տեսնա՞ն՞

Լեհերը նախճապակյա բաժակ են պատրաստել

Լեհաստանում՝ նախճապակյա իրերի ֆաբրիկայում, պատրաստվել է ֆուտբոլի եվրոպայի առաջնության բաժակը: Խմելյովե քաղաքի ֆաբրիկայի վարպետներ Դարիուշ Կավան եւ Ադամ Սոպալան նախճապակուց պատրաստել են գնդակի համար պայքարող երկու ֆուտբոլիստների արձանիկները: Դրանցից մեկը Լեհաստանի հավաքականի սպիտակակարմրավուն մարզաշապիկով է, մյուսը՝ ուկրաինացիների դեղնաերկնագույն մարզաշապիկով: Վարպետները հույս ունեն, որ իրենց ստեղծած արձանիկը մոտ ժամանակներս կդառնա Եվրո-2012-ի պաշտոնական բաժակը:

Հովհաննես Դավթյանն օլիմպիական ուղեգիր նվաճեց

Մոսկվայում կայացած ձյուդոյի Սուպերգավաթի խաղարկությունում հիանալի հանդես եկավ Հովհաննես Դավթյանը: Նա ոչ միայն դարձավ մրցաշարի հաղթող, այլեւ վաստակեց վարկանիշային 150 միավոր եւ 2008 թ. Պեկինում կայանալիք օլիմպիական խաղերի ուղեգիր նվաճեց: Հովհաննեսը մրցաշարում 4 գոտեմարտ անցկացրեց եւ բոլորն էլ ավարտեց իր օգտին:

Հոկեյ սառցի տակ

Ավստրիացիները նոր մարզաձեւ են հայտնագործել՝ հոկեյ սառցի տակ: Այն անցկացվում է սառցակալած լճում, հոկեյիստներն օգտագործում են սովորական մականներ եւ տափօղակներ: Հոկեյիստները խաղում են միայնակ՝ մրցակցի դեմ: Նրանք սուզվում են լճի վրա արված սառցաճեղքից եւ փորձում տափօղակն ուղարկել մրցակցի դարպասը: Միակ տարբերությունն այն է, որ ի տարբերություն սովորական հոկեյի, տափօղակը գտնվում է հոկեյիստների գլխավերեւում: Այսինքն՝ կարծես սահադաշտը գլխիվայր շուռ եկած լինի:

Հոկեյիստները սուզվելիս ակվալանգներ չեն օգտագործում, պարզապես պահում են շնչառությունը: Հետաքրքրական է, որ հանդիսականների համար սառույցի տակ տեղի ունեցող իրադարձությունների վերաբերյալ ուղիղ հեռարձակում է կազմակերպվում: Արդեն կայացել է այս մարզաձեւի աշխարհի անդրանիկ առաջնությունը: Չեմպիոն են հռչակվել ֆինները, որոնք գերազանցել են ավստրիացիներին եւ չեխերին:

ԲԱՍԿԵՏԲՈԼ

Առաջատարները հերթական հաղթանակները տոնեցին

Բասկետբոլի Հայաստանի կանանց եւ տղամարդկանց առաջնություններում բավական թեժ մրցապայքար է ծավալվել չեմպիոնության համար: Տղամարդկանց մրցաշարում ոսկե մեդալների համար պայքարը ծավալվել է չորս թիմերի միջեւ: Առայժմ բոլորից հաջող են հանդես գալիս Երեւանի պետհամալսարանի թիմի բասկետբոլիստները, որոնք հաղթանակով են ավարտել անցկացրած բոլոր հանդիպումները: 8-րդ տուրում ԵՊՀ-ն հերթական հաղթանակը տոնեց՝ 99-90 հաշվով պարտության մատնելով «Գյումրիին»: Վերջինս առաջնությունում 5-րդ պարտությունը կրելով՝ նահանջեց 4-րդ հորիզոնական: Գյումրեցիներին շրջանցեցին ՖԻՄԱ-ի բասկետբոլիստները, որոնք մեկ միավոր ավելի են վաստակել (14 միավոր): ՖԻՄԱ-ն մեծ առավելության հասավ «Վանաձորի» նկատմամբ (72-38), որը տանուլ տվեց իր 9-րդ անընդմեջ մրցախաղը: Այդ հաջողությունից հետո ՖԻՄԱ-ն ուժերը չափեց «Պոլիտեխնիկի» հետ: Համառ մրցապայքարում 10 միավորի առավելությամբ հաղթեց «Պոլիտեխնիկը» (79-69), որի շնորհիվ վաստակեց 14 միավոր եւ հավասարվեց ՖԻՄԱ-ին: Ճիշտ է, վերջինս մեկ խաղ ավելի է անցկացրել: Իսկ աղյուսակը 16 միավորով վստահորեն գլխավորում է ԵՊՀ-ն:

Կանանց առաջնությունում առաջատարը «Գրանդ Քենդին» է: Հերթական հաղթանակները թիմը տոնեց «Էրեբունի-ՖԻՄԱ»-ի եւ «Աջեռայի» նկատմամբ: 10 խաղից հետո «Գրանդ Քենդին» վաստակել է 19 միավոր: 2-րդ տեղում ընթանում է Գյումրիի մանկավարժական ինստիտուտի թիմը, որը 94-84 հաշվով պարտության մատնեց «Գյումրիին»: Այդ հաղթանակից հետո ԳՄԻ-ն վաստակեց 15 միավոր: 3-րդ տեղում 12 միավորով «Էրեբունի-ՖԻՄԱ»-ն է:

Թոմ Ջոնսը կօգնի Պորտերֆիլդին

Հունիսի 2-ին հյուրընկալվելիս Ղազախստանի եւ հունիսի 6-ին Երեւանում Լեհաստանի հավաքականների հետ կայանալիք ընտրական առաջիկա մրցախաղերի նախապատրաստական աշխատանքներում Հայաստանի հավաքականի գլխավոր մարզիչ Իան Պորտերֆիլդին կօգնի նաեւ անգլիացի մասնագետ Թոմ Ջոնսը: Նա Երեւան կժամանի ուսումնամարզական հավաքի ժամանակ եւ հանդիպումներից հետո կվերադառնա հայրենիք:

Ժամանակին Թոմ Ջոնսը հանդես է եկել «Չելսիում», «Աբերդինում», «Սաութհեմփթոնում» եւ «Ռիդինգում»: Մարզչական գործունեություն է ծավալել «Սաութհեմփթոնի» երիտասարդական թիմում, եղել է Պորտերֆիլդի օգնականը կորեական «Բուսան Այ Պարկ» թիմում: Վերջին շրջանում նա աշխատում էր «Չարլտոնում»:

Ռուսներն ու շվեդները կիսաեզրափակիչում

Տափօղակով հոկեյի աշխարհի առաջնությունում հայտնի դարձան կիսաեզրափակիչի առաջին մասնակիցները: Քառորդ եզրափակիչի առաջին խաղում ուժերը չափեցին վաղեմի մրցակիցներ Ռուսաստանի եւ Չեխիայի հավաքականները: Խաղն ավարտվեց ռուսների հաղթանակով (4-0): Կիսաեզրափակիչում ՌԴ հավաքականը կմրցի ԱՄՆ-Ֆինլանդիա զույգի հաղթողի հետ:

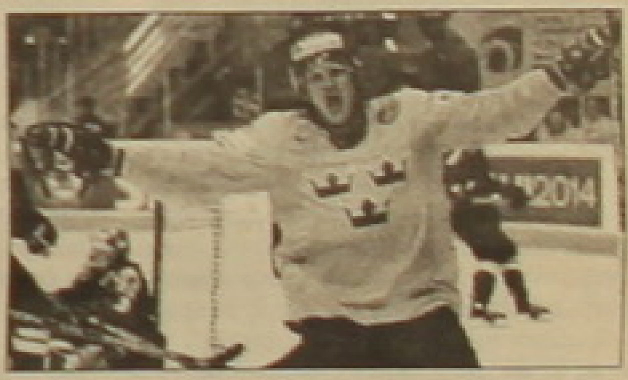

Առաջնության մրցանակների համար պայքարը կշարունակեն նաեւ շվեդները, որոնք 7-5 հաշվով պարտության մատնեցին Սլովակիայի ընտրանուն: Կիսաեզրափակիչում շվեդների մրցակիցը կորոշվի Կանադա-Շվեյցարիա մրցախաղում: Ռմբարկուների ցուցակը 13 միավորով գլխավորում են ռուսաստանցի Մորոզովը եւ շվեդ Դավիդսոնը:

«Տոմսկ-400»-ը շարունակում է հաղթարշավը

Շախմատի Ռուսաստանի ակումբային առաջնությունում կայացան 7-րդ տուրի հանդիպումները: «Ուրալի» կազմում «Էլարայի» հետ մրցախաղում հանդես եկավ Վլադիմիր Հակոբյանը: Նրա մրցակիցը հինդիկ շախմատիստ Պենտալա Հարիկրիշնան էր: Մրցակիցները 25-րդ քայլին հաշտություն կնքեցին: Ոչ-ոքի ավարտ ունեցավ նաեւ թիմերի մրցամարտը:

«Յուժնի Ուրալը» «Պոլիտեխնիկի» հետ մրցախաղն էլ ավարտեց ոչ-ոքի (3-3): Կարեն Ասրյանը սպիտակներով զիջեց Դմիտրի Բոչարովին, իսկ Սմբատ Լպուտյանը ոչ-ոքի խաղաց Իգոր Լիսիի հետ:

Առաջնությունում իր հաղթարշավն է շարունակում «Տոմսկ-400»-ը, որը 7-րդ մրցախաղն էլ շահեց՝ 4-2 հաշվով պարտության մատնելով «Էկոնոմիստին»: «Տոմսկ-400»-ը 14 միավորով վստահորեն գլխավորում է մրցաշարային աղյուսակը: 12 միավոր է վաստակել «Ուրալը»: «Էկոնոմիստը», «Էլարան» ու «Յունոստ Մոսկվին» ունեն 9-ական միավոր:

Յուրօրինակ մրցակարգով

Այսօր Սոֆիայում կմեկնարկի «M-Tel Masters» շախմատի միջազգային 3-րդ մրցաշարը, որն արդեն ավանդական է դարձել: Մրցակարգը մնացել է անփոփոխ՝ 6 գրոսմայստերներ՝ Վեսելին Թոփալովը (Բուլղարիա), Շահրիյար Մամեդյարովը (Ադրբեջան), Մայքլ Ադամսը (Անգլիա), Գատա Կամսկին (ԱՄՆ), Լիվիու-Դիտեր Նիսիպեանուն (Ռումինիա) եւ Կրիշնան Սաշիկիրանը (Հնդկաստան) 2 շրջանով անցկացվելիք մրցաշարում կորոշեն հաղթողին: Մրցաշարի յուրահատկությունն այն է, որ մրցակիցներին արգելվում է ոչ-ոքի առաջարկել: Միայն մրցավարները կարող են խաղաղ ելք արձանագրել՝ գնահատելով խաղատախտակին ստեղծված իրավիճակը:

Շախմատային մրցախաղ համակարգիչների միջեւ

Մայիսի վերջին Կալմիկիայի մայրաքաղաք Էլիստայում կանցկացվի շախմատային յուրօրինակ մրցախաղ համակարգչային երկու ծրագրերի՝ «Դիպ Ֆրից» եւ «Դիպ Ջունիորի» միջեւ: Այս մասին հայտարարել է ՖԻԴԵ-ի նախագահ Կիրսան Իլյումժինովը: 500 մեգահերց հաճախականությամբ աշխատող համակարգիչները վայրկյանում կարող են մինչեւ 3,5 մլն գործողություն կատարել:

Էջը պատրաստեց ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

2007 թ. մայիս ամսվա վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի արձանագրությունը

2007 թ. մայիսի 2-ի Հայաստանի Կենտրոնական բանկի խորհրդի նիստին մասնակցում էին ՀՀ ԿԲ նախագահ Տիգրան Սարգսյանը, խորհրդի անդամներ Ամալյա Սարիբեկյանը, Վարդան Մովսիսյանը, Անդրանիկ Նորեկյանը, Կարինե Մինասյանը:

ՀՀ ԿԲ խորհրդի կողմից մայիս ամսվա վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի վերաբերյալ որոշման կայացմանը նախորդեց մինչեւ մայիսն ընկած ժամանակահատվածում մակրոտնտեսական իրավիճակի, գնաճի, տնտեսության արտաքին, իրական, հարկաբյուջետային եւ դրամավարկային հատվածների ցուցանիշների եւ ապագա ժամանակահատվածի ռիսկերի ներկայացումը, ընդ որում արտաքին հատվածի եւ տնտեսության ճյուղային զարգացումները համեմատվեցին սույն թվականի ապրիլի 3-ին կատարված կանխատեսումների հիմքում ընկած գնահատականների հետ, որոնք նախնական դայման էին հանդիսացել եռամսյակային կանխատեսումների մոդելի միջոցով ստացված արդյունքների համար:

Գնաճ

2007 թ. առաջին եռամսյակում գնաճի 12-ամսյա ցուցանիշը կազմել է 4.3%, ընդ որում պարենային ապրանքների գները աճել են 5.1%-ով, ծառայությունների սակագները` 5.5%-ով, իսկ ոչ պարենային ապրանքների գները նվազել են 0.5%-ով:

2007 թ. ապրիլին նախորդ ամսվա նկատմամբ արձանագրվել է 0.1% գնաճ, որի պայմաններում 12-ամսյա գնաճը կազմել է 4.2%:

Արտաքին միջավայր

Արտաքին միջավայրի առաջին եռամսյակի վարքագիծը հիմնականում համընկել է գնահատականների հետ. նավթամթերքների եւ այլ հումքային ապրանքների գները, ինչպես նաեւ եվրոյի փոխարժեքը եւ միջազգային տոկոսադրույքները շարժվել են ըստ սպասվածի:

Սակայն երկրորդ եռամսյակի սկզբի զարգացումները որոշակի անորոշություններ են ստեղծել գնաճային ճնշումների մեղմման միտումների շարունակման առումով, քանի որ ապրիլին դրսեւորվել են ինչպես գնաճի բարձրացման, այնպես էլ նվազման ուղղությամբ ռիսկեր: Գնաճի բարձրացման ուղղությամբ դրսեւորված ռիսկերն են նավթամթերքների ակնկալվածից բարձր միջազգային գների պահպանումը` 1 բարելի դիմաց 67-68 ԱՄՆ դոլար շրջանակներում, ինչպես նաեւ եվրոպական արժույթի նկատմամբ ԱՄՆ դոլարի շարունակվող թուլացումը, որի պարագայում ԱՄՆ դոլարով արտահայտված ներմուծման գների բարձրացումը կարող է գերազանցել ԿԲ տարեկան կանխատեսումները: Գնաճի նվազման ուղղությամբ դրսեւորված ռիսկերը ըստ էության միջնորդավորված են եւ արտահայտվելու են որոշակի լագով: Այսպես, բազային եւ թանկարժեք մետաղների գների սպասվածից բարձր աճի միտումները առեւտրի պայմանների բարելավման միջոցով կարող են արժեւորել ՀՀ դրամի փոխարժեքը եւ նվազեցնել ներմուծվող ապրանքների դրամային գները, իսկ զարգացած երկրներում դեռեւս բարձր գնաճի առկայությունը համաշխարհային ֆինանսական պայմանների խստացման միջոցով ապագայում գնաճի մեղմման կարող է հանգեցնել:

Վերոնշյալ զարգացումները վկայում են, որ ընդհանուր առմամբ արտաքին հատվածից եկող գնաճային ճնշումները մնում են մեղմ, իսկ դրանց հետագա թուլացման ակնկալիքները այս պահին անորոշ են:

Իրական հատված

2007 թ. առաջին եռամսյակի փաստացի տնտեսական աճը կազմել է 11.1%: Անդրադառնալով տնտեսական աճի ճյուղային բաղադրիչներին նշենք, որ տարվա առաջին երկու ամիսների նվազումից հետո արդյունաբերության ճյուղի աճի վերականգնումը, եւ շինարարության ճյուղի աճի տեմպերի ավելացումը ակնկալվում էր միայն երկրորդ եռամսյակից սկսած, այնինչ փաստացի այդ գործընթացները սկսվեցին մարտ ամսից, որի արդյունքում այս ճյուղերում արձանագրվեցին կանխատեսվածից բարձր աճեր:

Այսպես, արդյունաբերության ավելացված արժեքը իրական արտահայտությամբ ավելացել է 8.8%-ով` գնահատված 1% աճի եւ հունվար-փետրվարի 0.3% (արդյունաբերության ճյուղի համախառն թողարկումը հունվար-փետրվարին նվազել էր 1%-ով, այնինչ ավելացված արժեքը նվազել էր 0.3%-ով) փաստացի նվազման դիմաց: Ընդ որում, կանխատեսված ցուցանիշից շեղումը հիմնականում պայմանավորվել է սննդի արդյունաբերությունում արձանագրված 11% իրական աճով, մասնավորապես` ի հաշիվ պահածոների, ալյուրի, հրուշակեղենի եւ ալկոհոլային խմիչքների արտադրության ավելացման: Մոտ 60% աճ է արձանագրվել քիմիական արդյունաբերության գծով` պայմանավորված այն հանգամանքով, որ նախորդ տարվա առաջին եռամսյակում Նաիրիտը գրեթե չի գործել: Հանրապետությունում գազաֆիկացման գործընթացի շարունակման աճի հետեւանքով շուրջ 10%-ով ավելացել են էներգետիկայի ենթաճյուղի թողարկման ծավալները: Աճի առագացման միտում է նկատվել հանքագործական արդյունաբերության ճյուղում, որտեղ շինանյութերի արդյունահանման ծավալների շարունակվող բարձր աճի պարագայում 7.1%-ով ավելացել է մետաղե հանքաքարերի արդյունահանումը:

Կապիտալ շինարարությունում աճը կազմել է 18.2%` շուրջ 7 տոկոսային կետով ավելի բարձր կանխատեսվածից: Կանխատեսված ցուցանիշի գերազանցումը տեղի է ունեցել հիմնականում կազմակերպությունների հաշվին ֆինանսավորվող կապիտալ ներդրումների ավելացման շնորհիվ: Ընդ որում վերջիններիս մեծ մասն արձանագրվել է տրանսպորտի եւ կապի ոլորտում` պայմանավորված ինչպես Իրան-Հայաստան գազամուղի Հայաստանյան մասի անցկացմամբ, այնպես էլ «Արմենթել» եւ «Վիվասել» ընկերությունների կողմից խոշոր ներդրումների իրականացմամբ:

Ծառայությունների իրական աճի տեմպը հիմնականում կանխատեսվածի շրջանակներում է` պայմանավորվելով դրանց նկատմամբ պահանջարկի որոշ ինտենսիվությամբ եւ բնակչության եկամուտների շարունակական ավելացմամբ:

Գյուղատնտեսության իրական աճը արձանագրվել է կանխատեսվածի շրջանակում` չեզոք ազդեցություն ունենալով գնաճի մակարդակի ձեւավորման վրա:

Ապրանքների եւ ծառայությունների արտահանման դոլարային ծավալների s/s աճը (նշենք, որ հունվար-մարտ ամիսների տվյալներով ապրանքային արտահանման (ՖՕԲ) ծավալների աճը կազմել է 25.1%, իսկ առանց ադամանդի` 36.3%) 2007 թ. առաջին եռամսյակում կազմել է 22.2%: Վերջինս որոշակիորեն բարձր է եղել գնահատականների համեմատ: Շեղումը հիմնականում պայմանավորվել է կոնյակի եւ երկաթամիահալվածքի արտահանման առավել աճով, ինչը արտացոլում է արդյունաբերության ճյուղի զարգացումները: Ինչ վերաբերում է իրական ծավալների փոփոխություններին, ապա ապրանքների եւ ծառայությունների իրական ծավալներն ավելացել են 11.0%-ով:

Ապրանքների եւ ծառայությունների ներմուծման դոլարային ծավալների s/s աճը 2007 թ. առաջին եռամսյակում կազմեց 48.5%, ինչը համահունչ է եղել գնահատականներին (ապրանքային ներմուծման (ՍԻՖ) ծավալների աճը հունվար-մարտին կազմել է 52.9%, իսկ առանց ադամանդի` 64.0%): Անվանական ծավալների նման բարձր աճի արդյունքում գրանցվել է ապրանքների եւ ծառայությունների ներմուծման իրական ծավալների 34.7% աճի ցուցանիշ:

Միաժամանակ նշենք, որ ոչ առեւտրային բնույթի փոխանցումների նախորդ տարիներից նկատվող բարձր աճը պահպանվում է նաեւ ընթացիկ տարում. s/s աճը առաջին եռամսյակում կազմել է 31.4%` լինելով գնահատվածի շրջանակներում:

Ամփոփելով նշենք, որ չնայած առաջին եռամսյակում տնտեսական աճը գերազանցել է ակնկալված մակարդակին, այնուամենայնիվ համախառն պահանջարկի զարգացումները դեռեւս լրացուցիչ գնաճային ճնշումների վտանգ չեն պարունակում:

Հարկաբյուջետային հատված

2007 թ. առաջին եռամսյակում հարկաբյուջետային հատվածը գնաճի վրա ունեցել է չեզոք ազդեցություն, որը կանխատեսվածի շրջանակներում է: Այսպես ծախսերի մասով գրանցվել է ավելի փոքր ընդլայնող ազդակ, ինչը փոխհատուցվել է եկամուտների մասով ավելի փոքր զսպող ազդակով:

Ապրիլին հարկաբյուջետային հատվածի զարգացումները հիմնականում համապատասխանել են երկրորդ եռամսյակի համար կանխատեսվող ուղղություններին: Ըստ նախնական փաստացի տվյալների ապրիլին եկամուտների 12-ամսյա աճը կազմել է 13.4%, իսկ ծախսերինը` 28.4%::

Փող եւ վարկ

2007 թ. առաջին եռամսյակում, ինչպես եւ կանխատեսվում էր, շարունակվել է դրամայնացման գործընթացը, որն արտահայտվել է դրամավարկային ցուցանիշների հետեւյալ զարգացումներով. դրամային զանգվածն աճել է 63.4%-ով, դրամային ավանդները` 78%-ով, փողի բազան` 40%-ով, դրամային բազմարկիչը` 18.5%-ով, իսկ դրամայնացումը` 45%-ով: Դրամայնացման գործընթացի արդյունքում տնտեսության դոլարացումը նվազել է 30%-ով, իսկ արտարժութային ավանդները` 5.4%-ով:

Արձանագրվել է տնտեսության վարկավորման աճի բարձր տեմպեր. առաջին եռամսյակի ավարտին վարկավորման 12-ամսյա աճը կազմել է 40%, միայն դրամով վարկավորման աճը` 96.4%:

Ապրիլ ամսվա դրամավարկային ցուցանիշները համահունչ են եղել երկրորդ եռամսյակի համար ակնկալվող միտումներին. փողի զանգվածն ավելացել է 34.6%-ով, դրամային զանգվածը` 62.2%-ով, փողի բազան` 48.2%-ով:

Արձանագրեցին

Խորհուրդն արձանագրեց, որ ընդհանուր առմամբ, 2007 թ. ապրիլ ամսվա զարգացումները համահունչ են 2007 թ. երկրորդ եռամսյակի եւ տարեկան կանխատեսումներին` արտաքին հատվածից եկող գնաճային ճնշումները նախորդ տարվա համեմատ մնում են մեղմ` չնայած գնաճի բարձրացման եւ նվազման ուղղությամբ դրսեւորված ռիսկերի պայմաններում դրանց հետագա թուլացման ակնկալիքների վերաբերյալ անորոշությանը, իսկ համախառն պահանջարկի զարգացումները լրացուցիչ գնաճային ճնշումների վտանգ չեն պարունակում:

Որոշեցին

2007 թ. մայիսի 2-ի նիստում ԿԲ խորհուրդն անփոփոխ թողեց վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը` սահմանելով այն 4.5 տոկոս: Ներգրավված դրամային միջոցների եւ լոմբարդային վարկերի տոկոսադրույքները պահպանվեցին համապատասխանաբար` 1.5% եւ 7.5% մակարդակներում:

Առաջիկա ամիսների ընթացքում տնտեսության զարգացման միտումների վերաբերյալ նոր տեղեկատվության ի հայտ գալու պարագայում խորհուրդը չի բացառում հետագայում տոկոսադրույքների ճշգրտումը:

Հաղորդագրությունից օգտվելու դեպքում հղումը սկզբնաղբյուրին պարտադիր է:

ԿԲ մամուլի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կազմակերպությունն աշխատանքի է հրավիրում **արտաքին կապերի եւ գնումների բաժնի պատասխանատու:** Բարձրագույն կրթությունը, համակարգչի իմացությունը, օտար լեզուների իմացությունը եւ աշխատանքային փորձը պարտադիր են:

Դիմել Մյասնիկյան 40 հասցեով: Ներկայացնել գունավոր լուսանկար, ինքնակենսագրություն, անձնագիր եւ աշխատանքային գրքույկ: 544826

Նորակառույց առեւտրի կենտրոնում աշխատանքի են հրավիրվում **առեւտրի բնագավառում ղեկավարման աշխատանքային փորձ ունեցող** բարձրագույն կրթությամբ անձինք:

Դիմել Մյասնիկյան 40 հասցեով: Ներկայացնել գունավոր լուսանկար, ինքնակենսագրություն, անձնագիր եւ աշխատանքային գրքույկ: 544826

Կազմակերպությունն աշխատանքի է հրավիրում **շինարարության բնագավառում ղեկավար-պատվիրատուի աշխատանքային փորձ ունեցող**, բարձրագույն կրթությամբ անձանց:

Դիմել Մյասնիկյան 40 հասցեով: Ներկայացնել գունավոր լուսանկար, ինքնակենսագրություն, անձնագիր եւ աշխատանքային գրքույկ: 544826

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՆԱՆՇՄԱՆ ՀԱՐՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) «ՊԳԳ-ԳՀԾՁԲ-07/25» ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում` **ՀՀ ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարարության կարիքների համար գիրք կարելու ծառայության ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 650 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» «Բեջ-գալ» ՍՊԸ 247230066158 Հ/Հ -ին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով` ք. Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ.` 28-93-25, Ի. Քոչարյանին:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում` նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը` սույն հայտարարության հրապարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 10.00-ը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՆԱՆՇՄԱՆ ՀԱՐՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) «ՊԳԳ-ԳՀԾՁԲ-07/26» ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում` **ՀՀ ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարարության կարիքների համար հայտարարությունների հրապարակման ծառայության ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 650 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» «Բեջ-գալ» ՍՊԸ 247230066158 Հ/Հ -ին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով` ք. Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ.` 28-93-25, Ի. Քոչարյանին:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում` նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը` սույն հայտարարության հրապարակվելու օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 10.30-ը:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) ՊԳԳ-ՄԲԱՇՁԲ-07/84 ծածկագրով կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ` **ՀՀ Երեւանի քաղաքապետարանի «Երեւանի կառուցապատման ներդրումային ծրագիր» ՊՈԱԿ-ի կարիքների համար Տիգրան Մեծ եւ Խանջյան փողոցների խաչմերուկի վերակառուցման աշխատանքների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 21950 ՀՀ դրամ փոխանցել «Հայբիզնեսբանկ» ՓԲԸ, «Հայջրնախագիծ ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի N 1150000088680300 հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով` ք.Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ. 28-93-25, հանձնաժողովի քարտուղար Գ.Հովոյանին:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում` նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը` մրցակցային բանակցությունների հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը ժամը 12.00-ն:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՄՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) «ՊԳԳ-ՄԲԱՇՁԲ-07/85» ծածկագրով
կազմակերպում է մրցակցային բանակցություններ` **Նալբանդյան-Իսահակյան-Ալեք Մանուկյան փողոցների խաչմերուկում ստորգետնյա անցման կառուցման աշխատանքների ձեռքբերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 30000 ՀՀ դրամ փոխանցել «Հայբիզնեսբանկ» ՓԲԸ, «Հայջրնախագիծ ինստիտուտ» ՓԲԸ-ի N 1150000088680300 հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով` ք.Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ. 28-93-25, հանձնաժողովի քարտուղար Գ. Մարտիրոսյանին:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում` նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը` մրցակցային բանակցությունների հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 14.30-ն:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՆԱՆՇՄԱՆ ՀԱՐՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Երեւանի թիվ 114 միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ը (պատվիրատու) «Դ. 114-ԳՀԱՇՁԲ-2-07» ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում` **«Երեւանի թիվ 114 միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ-ի շինարարական աշխատանքների ձեռք բերման նպատակով:** Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 650 ՀՀ դրամ փոխանցել «ՎՏԲ Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ի Կենտրոն մասնաճյուղի 160481000471 հաշվարկային հաշվին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով` Երեւան, Հանրապետության 73:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում` նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը` սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրվա ժամը 11-00:

Տնօրեն` Ռ. ԿՈՍՏԱՆՅԱՆ

Հայտարարություն

2007 թվականի մայիսի 7-ին հրատարակվել է ՀՀ ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարարության Գնումների պաշտոնական տեղեկագրի N 7(104) համարը, որում հրապարակվել են.

- թվով 20 հատ գլխավոր գնման պայմանագրերի փոփոխություններ
- թվով 77 հատ բաց ընթացակարգերի մասին հայտարարություններ
- թվով 452 հատ կնքված գնման պայմանագրերի մասին հայտարարություններ
- թվով 80 հատ չկայացած ընթացակարգերի մասին հայտարարություններ
- թվով 3 հատ ուղղում:

ՀՀ ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարարություն

ԳՈՎԱԶԴԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ` 58-29-60

Լրատվական գործունեություն իրականացնող` «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետության 47: Պետական գրանցման վկայականի համարը` 02 Ա N 047261, տրված` 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Հակոբ Ավետիքյան: Տպաքանակ` 3000, ստորագրված է տպագրության` 10.05.2007, գինը` 100 դրամ, տպագրում է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում` Արշակունյաց 2: